

Ondare historikoa: Munduko altxorak katalogoan

ARGIA

E u s k a l H e r r i k o A s t e k a r i a

MARTXOKO
larrun

Pernando Barrena eta Juan Mari Juaristi

IBARRETXE PLANA EZBAIAN

PELLO eta MALORES

Hilabete baten
bi ikuspegi osagarri

“Egunero egitea txapela kentzeko modukoa da,
baina Egunkaria ireki egin behar da”

Egunkaria aurrera!

Zarautz
Kiroldegian
martxoaren 29an
arratsaldeko 6etan

Andoni Egaña
Xebastian Lizaso
Igor Elortza
Unai Iturriaga
Aitor Mendiluze
Sustrai Colina
Xabier Amuriza
Amets Arzallus

Gai-jartzailea: **Josu Goikoetxea**
"Motxian" Bertso-eskola

Bertso-jaialdia

Argazkia: Alberto Elozegi
Diseinua: antza S.A.L.

1.893. ZENBAKIA - 2003KO MARTXOAREN 30A

NON-ZER

INIGO AZKONA

■ **Oraindik inkognita hutsa da Iberdrolaren geroa** 12

■ **Administrazioan erdaraz... ohituragatik** 16

INIGO AZKONA

■ **Arnasa hartzea al da bizirik egotea?** 39

MIKEL SAIZ

■ **Inma Errea: "Gizon askok idatziko luke emakumeek bezala, baina ez da ondo ikusia"** 42

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. <i>Asisko Urmeneta</i>	4
Oihartzunak	5

POLITIKA

Termometroa	6
Elkarrizketa: Inigo Urkullu. <i>Joseba Arruti</i>	9

EKONOMIA

Oraindik inkognita hutsa da Iberdrolaren geroa. <i>Daniel Udalaiz</i>	12
---	----

EUSKARA

Administrazioan erdaraz... ohituragatik. <i>Kike Amonarriz</i>	16
--	----

GIZARTEA

Erasoz babesteko hainbat argibide. <i>Jon Torner</i>	18
Munduko altxorrek katalogoan. <i>Urtzi Urrutikoetxea</i>	20
Elkarrizketa: Pello Zubiria eta Malores Etxeberria. <i>Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre/ Xabier Letona</i>	25

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak	32
Gardentasunaren desafioa. <i>Nagore Irazustabarrena</i>	34
Elkarrizketa: Pedro Alberdi. <i>Pilar Iparragirre</i>	36
Arnasa hartzea al da bizirik egotea? <i>Ainara Gurrutxaga</i>	39
Elkarrizketa: Inma Errea. <i>Lore Agirrezabal</i>	42

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak	46
Agenda	49
Bizia	50
Ihesi	51
Denbora-pasak	55

IRITZIAK

Politika: <i>Xabier Ezeizabarrena</i>	8
Kultura: <i>Iratxe de Arantzia</i>	40
Azkena: <i>Jose Ignazio Ansorena</i>	58

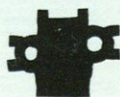
Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

kutxa

gizarte ekintza

ZEIN DA SISTEMA POLITIKOETAN ZAHARKITU ETA ZAHARKOTEENA?

SKA

Jabetza: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta.
Zuzendaria: Xabier Letona.
Zuzendaritzaren Albokoa: Pello Zubiria.
Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua.
Produktzioa: Berdaitz Goia.
Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi.
Sustapena: Kike Amonarriz.
Argitalpenak: Bego Zuza.
Harpidetza: Edurne Urruzmendi.
Bezeroen harrera: Olatz Korta.
Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña Soraluze.
Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarte.
Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK
GIPUZKOA: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45. Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/943 36 10 48 (komertziala).
IPARRALDEA: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel.: 559 47 60 00. Faxa: 559 47 60 01.
NAFARROA: Gazteluko Plaza 44, 3. eskuina. 31001 Iruñea. Tel.: 948 22 22 85.
POSTA ELEKTRONIKOA:
Erredakzioa: kazeta@argia.com
Komertziala: komertzial@argia.com
INTERNETEN:
www.argia.com
LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.
ISSN: 0213-909X.
BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.
INFORMATIKA: A.S.P. Koop. Elk.

Urtebeteko harpidetza:

Hego Euskal Herria110 euro
Ipar Euskal Herria133 euro
Espainia110 euro
Beste atzerriak140 euro
Airez219 euro

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
Ametzagaina Taldeko partaidea da

Okerrak zuzenduz:

Iragan asteko Julen Zabaloren iritzi artikulua (1.893. zenbakian) honela zioen pasarte batean: "Euskarari eraso egitea ETari eraso egitea dela esaten dutenean, arrazoi dute, ETaren kontrako abertzalekeria sutan jarri arren, ETaren oinarrietako bat, abertzale guztiena beza-la, euskara da eta"

"Abertzalekeria"ren lekuan "abertzale-leria" behar zen.

ARGIA

■ Iñigo Ayestaran, inKOMUNIKAZIOAK

- Lerrora.
- Prest...

Hiruko Txikian

EZ DA METODO TXARRA

Bestek eginetik norbera hornitzeko. Eman dezagun garangorritz betetako soroan ikusten dugula jendea auzolanean garbiketa egiten. Esku hutsik. Itxura gabe zabaltzen den belar txarra banaka errotik atera eta janbelarra hazten ari dira. Sasoia helduta, zelai berdeko larrean bazkatzen ematen dituzten kabalak gizentzen ari zaizkie bere urrian. Handik eta hemendik garraiatutako horniduraz teilapeak eraikitzeari ekiten diote. Geroz eta sendoago. Umatu ere, nekez, poliki, baina jada etxaberetutakoak umatzen ari dira tropatxo osatuz. Herrialdetako ferietan ikus zitezkeen. Gutxi dira baina ederrak. Sanoak. Demagun gau batez su ematen diotela

eraikinari abereak barne eta auzolangile ezagunenak preso eramanez. Eskandalua. Presoak, jipoitu ondoan, aleka libratzen doaz. Bitartean, pentzean ez eguzki ez ur, ondoko baratzean hasten dira auzolangileak txitak xede, lehen auzoko oilarra eta oiloa hazten. Hazienda eraikitzen ari zirenek, bortxaz oilategia helburu. Lanez esku huska sortutako ondasuna indarrez ebatsi, eta berriz hasi behar eskale gisara. Hemeretzigarren gizaldiko istorioa badirudi ere, egungoa duzue. Soroa, pabilioi industrialak. Belarra, ordenagailuak, Internet, errotatiba. Abereak, egunkaria. Feriak, kioskoak. Eta langileak, poetak

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

T E R M O

TXANPONA

GERRAKO
HARRAPAKINA

Joan den asteko ostegun goizaldetik, Bush, Blair eta Aznarren Iraken kontrako gerra krudel, ez legitimo, legez kanpoko eta injustua abian da. Ez dute gehiegi inporta izango eskuratuko dituzten irabazietan pentsatzen duten bitartean eskuak igurtzitzen dituzten multinazional handien armek masakratuko dituzten milaka pertsona, haur, gazte, agure, emakume eta gizonezkoak. Hemendik aurrera, gerrako harrapakina nola banatuko duten da inporta duena. Bushen zinismoz adierazien irakiarrei: ez erre petrolio putzuak, Irakeko herriari dagokion aberastasun iturri baitira! Jakina, harrapakin horren zati handi bat da gerraren herrialde lagun eta aliatuek banatu nahi dutena. Gerraren berehalakotasunaren iragarpenak merkatuak lasaitu zituen, burtsek aparta bezala egin zuten gora eta petrolioaren balioa jaitsi egin zen. Gerra honen izaeraren beste adierazgarri bat da. Baina gehiago dago. Irak suntsitzeko agintzen dutenak, hain "solidario" eta hain "humanitario" diren haiek, Irak berreraikitzekeo negozioa banatzeko prestatzen ari dira. Eta horregatik hitz egiten da jada PPren albo-ko Espainiako bi enpresei buruz, horretaz guztiaz onura aterako baitute. Bush osabak bere morroi txiki eta konplizeari egiten dizkion ordainak dira! ●

◆ DANIEL UDALAITZ

IRAKEKO INBASIOAREN AURKA

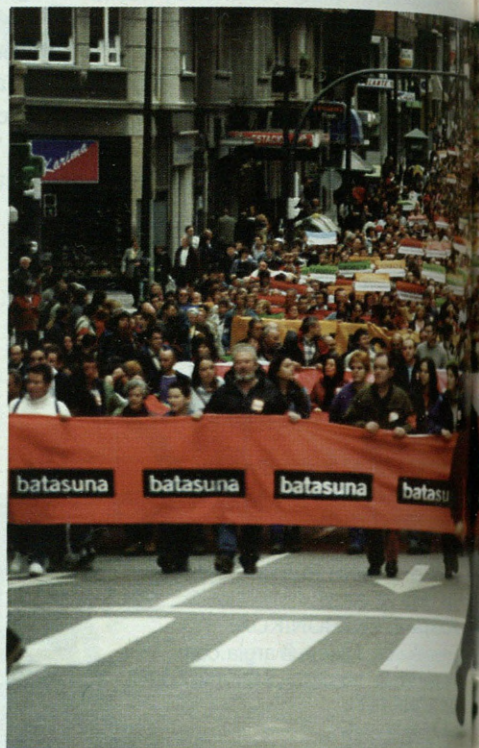
AMERIKETAKO Estatu Batuek eta bere aliatuek Irak inbaditzeari ekin ziotenetik, euskal gizartearen berriz ikusi da argi eta garbi iritzi publikoa eraso horren aurka dagoela. PPko politikarien ahotik ez bada zaila da gerra hau defendatuko duen ahotsik entzutea. Berriz ere, manifestazio jendetsuak egin dira hiriburu guztietan eta han eta hemen egiten diren bilkura eta ekitaldiak etengabeak dira.

FISKALTZAK BEGIZ JOTA DU AuB

ESPAINIAKO Fiskaltza Nagusiak begiz jota du AuB eta bere suspentsio eta ilegalizazio eskaera aztertzen ari dela zabaldu du. Eskaera eta informazioak ez du inor ezustean harrapatu eta, gainera, berretsi du beste susmoetako, ezker abertzaleko herrietako plataforma batzuk ere hauteskundeetatik kanpo utz ditzakeela. Zabalduko zenbait informazioaren arabera, hilaren 31n Jesus Cardenal Estatuko Fiskal Nagusia Euskal Herriko hegoaldeko lau herrialdeetako fiskalekin bilduko da eman beharreko urratsak koordinatzeko. "El Mundo" egunkariari Ramon Jauregi buruzagi sozialistak emandako elkarrizketa batean, bestalde, honek dio ezin dela debekatu Batasunaren ideiak defenditzen dituzten elkargo desberdinak hauteskundeetara aurkeztea.

TORTURA SALAKETAK MEDIO,
URQUIJOREN GALDERA BALZARI

ERTZAINTZAK egindako atxiloketetan beren senitartekoak torturak jasan izana salatu zuten hainbat familiek otsailaren 18an. Hori dela eta, Carlos Urquijo PPko parlamentariak Javier Balza herrizaingo sailburuari galdetu dio ea zein datarekin zabaldu duen aipatu salaketak ikertzeko txostena. Urquijoren esanetan, berak ez du Ertzaintzarekiko inongo zalantzarik, baina gorputzak eskatzen dio halako galderarik egitea, ikusita "Egunkaria"ren kasuan Lakuak tortura

salaketei buruzko ikerketa eskaera egiteaz gain, Espainiako Gobernuak tortura salatzaileen aurkako kereilak kritikatu dituela.

OMAKO BASOA BERRIZ ERASOTU
DIOTE IBARROLA ESKULTOREARI

AGUSTIN Ibarrolaren Omako basoa hirugarrenez erasotu dute azken hiru urteetan. Hogeita-marren bat pinu pintura zuriz pintatu zituzten eta beste larogeitamaren batetan ETA goraipatzen zuten pintaketak egin ziren. Eraso egileek "Ibarrola español, ETA mátalos" ere idatzi zuten basoaren sarrera iragartzen duen panel batean.

EAJ-REN ENTZUKETA SALAKETAK

ESPAINIAKO Diputatuen Kongresuko EAJren taldeak telefono entzuketak salatu ditu

B A H E A

• Iñaki Uriak, 'Euskaldunon Egunkaria'ko kontseilari ordezkariek Aranjuetzeko espetxetik "Egunero"ri erantzundako elkarrizketan esandakoa: "Zuhurtzia eta ardura behar dira erakundeetan agintzeko, baina Espainiari eta Correo taldeari beti men egitea ez da zuhurra, ez arduratsua. Operazio honekin erakutsi digute hurrengo Euskaltzaindia edo Eusko Jaurlaritza bera izan daitezkeela. Hori da beldurra sartzeko mezua. Zuhurra hori gainditzea da".

LEGEZ KANPO

Pentsatzen zen bezala, Batasuna legez kanpo utzi du Espainiako Auzitegi Gorenak, noiz eta Auzitegi Konstituzionalak Alderdien Legea Konstituzioarekin bat datorrela esan eta egun gutxira. Juridikoki Europako bide luzea bakarrik geratzen da. Politikoki Euskal Herrian egin daiteekena geratzen da, onartezina baita Madrilén hala erabakitzen delako Batasuna eta honen atzean dagoen gizarte esparru zabala joko politikotik ezabatu nahi izatea. Zer egin, ordea? Hori korapilotsuagoa da, baina aurrera begira ezer gertatuko ez balitz bezala luzaroan aritzea larria litzateke euskal gizarteko gainerako eragile politiko eta sozialentzat.

Iñaki Anasagastiren ahotik. Honen esanetan, taldeko idazkariak zarata ezohiko ugari entzun dituzte zenbait egunetan eta hilaren 12an aurreko egunen batean izandako telefono elkarrizketa bat entzun zuten telefonoa hartzean. Luisa Fernanda Rudi Diputatuen Kongresuko lehendakariak uestezko entzuketak ikertuko dituela jakinarazi du.

CiU-REN ESTATUTU BERRIA

CiU-K Kataluniarako autonomia estatutu berri baten proposamena egin du, zenbait alorre-tan Ibarretxeren planean finkatzen diren irizpide berdintsuak bereganatuz. Besteak beste, Katalun-ia Espainiarekin elkartzeko librea oinarritutako itun bat egitea proposatzen du, autodeterminazio eskubidea onartzea, katalana eta gaztelaren

ezagutza beharrezkoa izatea eta zerga mailako eskumen osoa eskuratzea. Estatutu berriaren zirriborroa, 2002ko abenduan Kataluniako Lege-biltzarrak autogobernua handitzeko egindako eskaerari erantzuten dio. ERC eta beste alderdi nazionalista batzuen esanetan, hauteskundeei begira egindako keinua da, beren uestez PPrekiko duen menpekotasunak oso deseroso baitaizka CiUren baseak.

EA-KO GAZTEEN XV. URTEURRENA.

GAZTE Abertzaleek XV. urteurrena ospatu-ko dute Tolosan datorren asteburu honetan, 28tik 30era "Ezker gaztea aberrigintzan" lelopean. Ekitaldi politikoak, kontzertuak, mendi martxa eta hitzaldiak izango dira, besteak beste.

■ I. Irazabalbeitia.

IZPIAK

Iñaki Irazabalbeitia izango da Gipuzkoako Diputazioko ahaldu nagusia izateko Aralar alderdiaren hauta-gaia. Irazabalbeitia Elhuyar Fundazioko zuzendari nagusia da eta euskal kulturaren eremuan ezaguna da bere zientzia lanak eta euskalgintzan duen ibilbideagatik. Bestetik, Aralar, Batzarre eta Zutikek hauteskundeeta-ko koalizioan ez direla bate-ko joango iragarri dute.

Bautista Barandalla eta **Koldo Kareagaren** egoera salatu eta beren baldintzape-ko askatasuna eskatzeko, hilaren 29an manifestazio deia egin du Etxerategen Iruñean "Mendeku eta gorroto politikarik ez. Heriotza zigorrari ez" lelopean. Barandallari espetxe zaintzako epaileak 92. artiku-luaren aplikazioa atzera botatzeaz gain, Iruñekoak baino baldintza egokiagoak dituen beste espetxe batera eraman dezaten eskaera egin du. Kareagari tumore eraso-ko bat aurkitu diote duela gutxi eta gaur egun Soriako espetxean dago.

Angel Yañez Tolosako uda-leko PPko zinegotziak 40 orduko baraualdia egin zuen joan den asteburuan udal hauteskundeetan Tolosako hogeit pertsona PPren zerrendetan joan daitezen eskatzeko. Sei pertsonak behintzat lortu ditu.

*Xabier Arzalluzek "Egunero"n "Egunkaria" auzian izandako tortura salaketei buruz: "Hemen guardia zibilak aspalditik dabilta. Mila bider ezagutu dugu kuarteletan zer gertatzen den. Ez da nobedadea baten batek tratatu txarra edo tortura jasotzen badu. Bigarrenez, nik sinesten dut Otamendik eta besteek esandakoa. Torrealda ez da ume bat eta auz-mendi eta horiek ez dira kale borrokatik datozen gazteak edozein moduz erabil daitezkeenak. Jende tajuakoa da eta konfiantza merezi dutenak. Haiek esaten dutena sinesten dut eta Acebes ministroari ez diot sinesten".

Euskal Herria eta Ituna:

Lehendakariaren proposamenaren haritik

La-ia oro har, erantzun erradikalak eta hainbat eratako deskalifikazioak ari da sortzen etengabe, lehendakariaren proposamena. Adierazpenen bidez, zein honelako eta bestelako pulpituetatik trebeki zuzenduak baitira, gure euskal lurak duela 40 urtez geroztik ETArekin eta duela 60 urtez geroztik inposizio frankistarekin bizi duen biolentzia-egoeratik ateratzeko ezein iniziatiba ito nahi dute hainbatek. Politikoei, juristek eta beste zenbaitek gogoz dihardute lan horretan, baina, hala eta guztiz, nekez aurkitzen ditugu planari buruzko erantzun sakonak, zein azken buruan, gustatu edo ez gustatu, Espainia osoan baita gaur gaurkoz debate nagusiaren parte. Proposamena, egitan, Puerto Ricoko erregimenarekin asimilatu dute, eta hala egin izanak berak erakusten du testua ez duela ia inork irakurri, ezta jurista handi ezagun batzuek ere. Bestalde, gobernu zentralaren erantzun "chuscoa", are petralagoa eta ikaragarriagoa da Manuel Fraga jaunaren ahotan: honelako eztabaidetan armadak balio duela ohartarazi gaitu, baita Espainiako bandera militarki omentzeak ere, zein, esan dezadan bidenabar, espainiar guztien jabetzakoa-edo baita.

Alabaina, erreazio neurrigabe horiek ez datoz bat gaur egungo zenbait datu politiko eta juridikorekin, eta horretaz erraz jabetzen da Zuzenbidean laikoia dena ere. Lehendakariaren itun globalean, "estatu plurinazional bati libreki atxikitzea" da proposamena, hots, ez da, hainbatek dioten moduan, estatu libre asoziatu bat sortzea. Alde ederra dago batetik bestera, alafede.

ETA, ituna, hain zuzen, gure herriaren kultura juridiko politikoaren parte izan da, lehen nahiz orain, eta gerora ere halaxe izango da, eta ituna dira Eskubide Historikoak, ez besterik. Erregimen juridiko berezia esaten zaie beste modu batera, eta, bere barruan eta hutsik gabe, gizarte plural eta askotariko baten nahi juridiko politikoak biltzen dituzte, zeren, gizarteak nekea eta frustrazioa sumatzen du jada, urteen joan-etorri etengabeak nozitzen dugun biolentzia jasanezina betikotu besterik ez duela egiten ikusita. Halatan, gogoko izango dugu Lehendakariaren Plana, edota ez; bat etorriko da gure nahi politikoei, edota ez; askoren itxaropena izango da agian, edota tristatu egingo ditu beste hain-

bat, baina dena dela, ikuspegi juridikotik begiratuta, argi eta garbi dago planak integraziozko proposamena jasotzen duela. Izan ere:

a) Demokratikoa da. Euskal herritar guztien nahia errespetatzen du gaur egungo errealtate politiko orotan, bai eta Espainiako gainerakoena ere, zeren, betiere biolentziarik gabeko egoeran, Kongresuaren eta Senatuaren onespena eskatzen baitu.

b) Konstituzionala da. Konstituzioan eta Estatutuan funtsatzen da, Gorteen bidez estatutua erreformatzeko (Euskal Herriko Autonomi Estatutuaren 46. artikulua).

c) Soziala da. Gizarteko lagun guztientzako prozesua da, inor txo ere baztertzen ez duena.

d) Europarra da. Betiere Batasuneko itunei berei jarraiki, fenomeno komunitarioan ezinbestez parte hartu beharra aitortzen du.

HORRELA bada, euskal eta nafar askoren zorigaitzerako, txanogorritxoak arretaz saiatzen dira ezein iniziatiba moztzen, zehazki diotlarik Lehendakariaren Proiektuak bezain-besteke gabezia demokratikoak dituztela. Ez ote da, ordea, besterik gabe, batzuei hedabideetan protagonismoa eta prozesuetan iniziatiba galtzeak barrua jaten dielako? Eta, beste zenbait ez ote du atsekabetzen gizarte zibilararen parte nabarmen bat bere kabuz iniziatiba zenbait bultzatzeko gai dela ohartzeak berak?

Anitz urtetan ukatu dut isil-gordetako taldeen existentzia, hots, gatazka hau betikotzen baino ari ez ziren taldeen izana. Alabaina, kezka izugarriarekin bada ere, zuzendu beharrean aurkitzen naiz, zeren, badirudi pesimistenak zirenek arrazoi zutela

gure herrian horrelako taldeak bazirela ziotenean. Izan, badira nonbait, eta, gainera, ezein aterabide posible beren buruari izendatzen dioten legitimitate demokratikoa bezain hutsala eta bide-razina iruditzen zaienak.

Legeak, betetzen ez direnean, hausten direnean edota arazoak konpontzen ez dituztenean, erreformatu, indargabetu edo ordezkatu egin behar dira nahitaez. Eta, baldin politikoei edo legegileei egiteko horri sistematikoki uko egiten badiote, irizten diotelako aldaketa ametsezkoa, utopikoa edo legitimitate demokratiko gabea dela, gizarteak haiek guztiak aldatu beharko lituzke (beren kabuz utzi ezean bederen). "Ad impossibilia, nemo tenetur" ●

ALBERTO ELOSEGI

Xabier Ezeizabarrena

"Lehendakariaren itun globalean, 'estatu plurinazional bati libreki atxikitzea' da proposamena, hots, ez da, hainbatek dioten moduan, estatu libre asoziatu bat sortzea. Alde ederra dago batetik bestera, alafede"

EAJko Bizkai Buru Batzarreko lehendakari gaztea buru belarri ari da udal eta foru hauteskundeak prestatzen. EArekin koalizio akordioa itxi izana ilusioz hartu du. Horrezaz gain, Batasunaren ilegalizazioa, "Egunkaria"ren itxiera eta PSE-EE alderdia izan ditugu solasgai.

"TERRORISMO KONTZEPTUA EDOZER ESTALTZEKO BALIATZEN ARI DA"

Azkenean lortu da EArekin koalizioa lotzea. Zer iritzi duzu negoziazio prozesu korapilatsuaz eta lortutako emaitzaz?

Hauteskunde bakoitzak bere ezaugarriak ditu eta egoera ere aldatu egiten da. Orain dela lau urte hasi genuen EArekin koalizioan joateko esperientzia eta testuingurua asko aldatu da tarte honetan. Egungoak ez du zerikusirik 1999ko su-eten egoerarekin eta, beraz, prozesuak eta prozedurak horren arabera aztertu behar dira. Oraingoan, prozesua luzea eta nekeza izan da eta EAJtik beti agertu dugu koalizioan joateko asmoa eta ilusioa. Duela lau urteko esperientzia ez zen oso onuragarria izan emaitzen aldetik, baina bai abertzale-tasunaren esparru berean bizi garen bi alderdiok elkarrekin joateko joera bat zabaldu zuelako. Egoera politikoak berak azal ditzake prozesuaren neketsua ulertzeko gako batzuk. Dena den, akordioa itxi eta gero ilusio hori gauzatzeko gai izango garela uste dugu. Koalizioaren esparrua nahikoa delakoan gaude, EAEn populazioaren %80 hartzen baitugu. Nafarroan, hala ere, egoera bestelakoa da eta posible ikusten genuen koalizio akordioa herri gehiagotara zabaltzea.

■ **Bizkaiko akordioa nahikotzat jotzen duzue?**

Bizkaian dauden 111 udalerrietatik 86etan elkarrekin joatea eskaini genion hasiera batean EAri. Azkenean, 31etan lortu dugu akordioa, populazioaren %85 bilduz, baina prest geundeko koalizioarekiko konpromisotik abiatuta hori zabaldu ahal izateko. Duela lau eta bi urte eskaini genuen formula aproposa da hautesleriari etorkizunera begira ditugun egitasmo egonkorra eta konpromiso serioak aurkezteko.

INIGO AZKONA

■ **Dena den, zenbait lekutan EAko herri batzordeek ez dute ontzat jo akordioa. Kezkatuta?**

Kezkatu egiten gaitu batez ere horrelako gauzak publikoki agertzeak. Uler deza-kegu alderdi bakoitzak errealitate eta ikuspuntu ezberdinak dituela barruan, eta horrek tentsioak sortzen dituela, baina harriritu gaude koalizioaren gainean eragiten duten gaiak publiko egiten direlako. Negoziazio prozesuan EAK beti esan digu

□ **"Mayor Orejak dioenean PPK eta PSOEek elkarrekin joan behar dutela ez dio zerrendak osatzeko zailtasunengatik helburu politiko batzuekin baizik"**

nazio mailako negoziazio batzordeak (aberrri batzordeak) zuela euren aldetik akordioak ixteko ahalmena eta hitzarmenaren barruan dagoena beteko dela espero dugu. EAren aldetik, koalizioaren onuragarritasuna azalduko diegu herritarrei.

■ **Honek guztiak koalizioaren eragin-kortasuna higitu dezake?**

Herritarrek orokortasunari erreparatzen diote eta ez herri batean edo bestean gertatzen denari. Bizi dugun egoera politiko honetan jendeak jakingo du baloratzen zer-nolako ahalegina egin dugun akordioa lortzeko. Alde horretatik lasaitasuna adierazi nahi dut.

■ **Etorkizunari begira koalizioa iraunkor egitearen aldekoa al zara?**

Koalizio akordioan idatzita dago EAJk eta EAK proiektu propioak dituztela eta, beraz, errespetu horretatik abiatu behar dugu. Etorkizunak berak esango du zer

■ PSE-EErekikoak

Patxi Lopezen aroan aldaketarik ez

Gipuzkoako sozialisten buru Manuel Huertasek abertzale eta ez abertzaleen arteko komunikazio falta amaitzeko garaia dela adierazi du. Ba al dago maiatzaren 25etik aurrera PSE-EEekin nolabaiteko akordioak lortzerik?

Akordioak oso urrun ikusten ditut, baina badago hitz egitearen beharrazana. Zenbaitzuk ez dute EAJ-rekin hitz egin nahi izan, zerbait pozoitsua bagina bezala. Beharbada, PSE-EEK bere gogoetak egin beharko ditu PPK eurekiko izan dituen asmo politikoez, sozialistek barrura begira izan duten egoeraz eta beste hainbat kontuez. Estatuari begira Euskal Herritik ezin da gaur egun askorik espero PSE-EEengandik, baina datozen hauteskunde orokorrak direla-eta arduratsu ari beharko dira eta abertzaleekin kontatu nahi badute hori zelan landu ikusi beharko dute.

■ **Hauteskunde orokorrei begira PSOEn aldaketarik egon daitezkeela uste al duzu?**

Hasi beharko dela uste dut. Baina zail dauka, badakielako PPK Euskal Herria erabiliko duela bozak irabazteko. Orain arte sozialistek PPren jokabide bera baliatu dute baina jendeak nahiago izaten du originala kopia baino.

■ **Patxi Lopez idazkari nagusi denetik aldaketarik atzematen duzue?**

Ez, ez dugu atzematen. Normalizaziorako konpromisoaz, euskal gizartearen borondatearekiko errespetuaz eta aniztasunaz hitz egin beharko genuke PSE-EEekin, baina ez du ematen arlo horietan euren aldetik bideak jorratzerik dagoenik. Nicolas Redondo dimititzera eraman zuten arrazoia ikusita, harrituta gaude gero etorri denarekin. Dena den, sozialistek indarkeriaren ondorioz dituzten mugetaz ere jabetzen gara ●

gertatuko den. Memento honetan alderdiotatik gaur egungo egoerak baino ezin ditugu aintzat hartu, hain da korapilatsua tesuinguru politikoa. Beste kontu bat da zein gogoeta egiten duen alderdi bakoitzak indar metaketaren inguruan eta guk, zehazki, uneon horren beharra badagoela uste dugu herri bezala dauzkagun erronkei aurre egiteko eta, Ibarretxe lehendakariak egin duen legez, irtenbideak bideratzeko. Aberri zentzua bera dago jokoan gaur egun eta egitasmo ezberdinetatik komunean lan egiten jarraitu beharko dugu. Gero geroak.

■ **Maiatzaren 25eko hauteskundeak Ibarretxeren planari egindako azterketa bilaka daitezke?**

Beste esparru bateko hauteskundeak izan dira orain arte eta ez dut uste Ibarretxe lehendakariaren egitasmoa aztergai izango denik, nahiz eta batzuk hala planteatu nahi duten. Estatuaren erasoa izango da aztergai, duela bi urte jazo zen legez. Mayor Orejak diotenean PPK eta PSOEek elkarrekin joan behar dutela ez dio zerrendak osatzeko zailtasunengatik edo askatasun ezagatik, helburu politiko batzuekin baizik. Udala eta foru hauteskundeek ohiko ezaugarriez gain beste hau ere izango dute.

■ **Estatuaren erasoen artean kokatzen duzu "Egunkaria" itxi izana?**

Bai, jakina. 1997an Katalunia eta EAeko PPK sinatutako dokumentu batzuk eskuratu eta publiko egin genituen eta haietan hurrengo bospasei urteetarako zituzten asmoak eta planteamenduak zehazten ziren eta erabili beharreko baliabideak ere. Nortasun ikurrei, hizkuntzari eta beste arlo batzuei zegozkien bertan esaten zirenak. Beraz, aurretik planifikatu-

■ Aski Da! plataformaz

PSE-EEen haustura sor lezake

Aski Da! bezalako mugimen duek oihartzun zabala lortu dute PSE-EEren baitan. Horrek inolako zatiketarik edo mende-kotasunik eragin al dezake?

Ez dut uste Aski Da!-k PSE-EEren buruzagitzan inolako mende-kotasunik sortzen duenik eta, gainera, horien planteamenduetatik at egoten ahalegintzen direla irizten diot. Adibidez, hauteskundeetara PPekin aurkezteko aukerari ezezkoa eman diote. Dena den, Aski Da!-ko zenbait buruzagi PSE-EEkoak direla kontuan izanda, horrek nolabaiteko haustura sor lezake edo, agian, haustura baino gehiago, pertsona batzuek alderdi sozialistatik alde egitea ●

tako zerbait dela uste dut. Jazotakoa PPren gobernuaren erasoa dela esan liteke...

■ **Botere judizialarekin bat eginda?**

Baita. Eta hor Estatuaren sartzen da. Politikaren judizializazio eta justiziaren politizazio ikaragarria dago. PP eta Espainiako gobernuaren ahailegin horretan sartuta daude. "Egunkaria"ren kasuan Barne Ministerioaren eta Entzutegi Nazionalaren ohar bateratua kaleratu zen. Botere judiziala ere jokoan sartu da eta gobernuaren erasoaz baino gehiago estatuaren erasoaz hitz egin genezake.

■ **Barne Ministerioak kereila jarri die**

tratu txarrak salatzen dituzten "Egunkaria"ren aurkako operazioko atxilotuei. Zer irizten diozu?

Terrorismo kontzeptuak edozer ezatzeko balio duela ematen du. Estatu Batuetan Guantanamo moko esparruan dituzten presoak buruz ere eskubideak ez dutela eta antzeko astakeriak esan dira. Ustez torturatu dituztenak salatuko dituz-

■ "Ona izango litzateke Batasuna bezalako proiektu batek aukera izatea".

INIGO AZKONA

tela adieraztea edozelango logikatik kanpo dago. Tratu txar salaketak aztertu beharko litzukete. Izan ere, giza eskubideak errespetatzeko ardura denok daukagu baina inork horretan argi jokatu behar badu hori estatua da. Bestela dena zalantzan jar daiteke.

■ **Erasoaldi horren aurrean ba al dago indar abertzaleen arteko erantzun batearua emateko aukerarik?**

Alderdi abertzaleen indar metaketari buruzko iritziz garbia azaldu dugu beti. Abertzale hitzaren atzean edozerk ere ez du balio. Egia da herri bezala sentitzen dugun erasoari buruz hausnarketa egin behar dugula, baina joko arau batzuk errespetatuta. Aniztasuna errespetatu behar da eta konpromisoa hartu behar da ildo horretatik. Memento honetan ez dut uste batzuk konpromiso hori hartzeko gai direnik. Ondo dago abertzaletasuna defendatzea, baina bateragarria denean eta herriaren osotasuna aintzat hartzen duenean.

■ **Azkarate sailburuak "Egunkaria" baino euskarazko kazeta zabalago baten beharra azpimarratu berri du. Bat zatz azmo horrekin?**

Bai, guztiz. Jaurlaritzak argi hitz egin du eta euskararen munduko beste zenbait eragilek ere bai. Euskara guztion ondarea da eta, orain arteko esperientzia baliatuz, eta bizi duguna bizi dugulako, egitasmo bateragarriak behar ditugu, gizartetik sortutakoak baina erakundeak atzetik dituztenak babesa emanaz.

■ **Auzitegi Gorenak ontzat jo du Alderdi Legea eta Konstituzionalak Batasuna legez kanpo utzi du. Zer irizten diozu jarraitu den prozesuari eta Batasuna datozen hauteskundeetan ezin ego-teari?**

PSOEn ekimenez eta PPren atxiki-

■ Erreferendumari buruz

"Kontsultarena auzian dagoen kontzeptua da"

Legegintzaldi hau amaitu aurretik Ibarretxe lehendakariak proposatutako kontsulta egingo al da?

Kontsultarena auzian dagoen kontzeptua da. Herri bezala urteetarako izan beharko dugun proiektu berri bat abiarazteko kontsulta batetaz ari gara, eta hori indarkeri adierazpiderik gabe egin behar da. Legegintzaldi honetan indarkeria amaitzerik izango al da? Hori da erronka, baina ez dago ez lehendakariaren ez EAJren esku. Elkarbizitzarako proposamen berri bat eskaintzen diegu herritarrei, guztiontzat den proiektua, eta alde horretatik indarkeria bazter utzita jo behar da aurrera. Hori legealdi honetan gauzatzeari da helburua.

■ **Zaila ematen du epe laburrean indarkeria amaitzea...**

Ez daukagu itxaropenerako daturik baina egoera oso aldakorra da.

■ **Xabier Arzalluzek laster utziko du Euzkadi Buru Batzarreko lehendakari-tza. Alderdiaren ildoan aldaketarik ekar lezake horrek?**

Ez. Xabier bera da bere egoeraz erabakitzen duena eta nik horretan ez dut ezer esaterik. Norabideari dagokionez, 107 urteko alderdi batek oinarri sendoak ditu. Lau urtetik behin alderdia bera da bere ildoaz erabakitzen duena eta ez dut horren inguruko kezkarik. Pertsonak aldi baterako gara baina EAJren oinarriko planteamenduak argi daude eta mementoan mementoko praktika politikoa egiten dugu. Argi dugu zer garen eta nora joan nahi dugun.

■ **Zure burua ordezkoren artean ikusten al duzu?**

Alderdikideak dira horren inguruan hitza dutenak eta dagokionean ikusiko da zer gertatzen den. Argi daukat zeintzuk diren nire konpromisoak eta uneon beste kezka batzuk ditut buruan ●

menduarekin Terrorismoaren aldeko Ituna deritzana abian jarri zenean argi ikusi zen abertzaletasunaren aurkako egitasmoa zela. Alderdien Legea Batasunaren ilegalizazio prozesua martxan jartzeko erabili izan da eta kezka agertu dugu beti abertzaletasuna higitzeko baliatzen ziren bitartekoak aurrean. Honek guztiak helburu politikoa du, mapa elektoralak aldaraziz EAEko erakundeetan agintean dauden indarrak hortik kendu nahi baitituzte. Batasunaren ilegalizazioa pentsaera adierazpide bat

ukatzea da, nahiz eta ez gatozen bat adierazpide horrekin, eta herria bera kaltetzen du aukera bat kentzen diolako eta normalizaziorako bideak oztopatzen dituelako. Ona izango litzateke Batasuna bezalako proiektu batek aukera izatea joko politikoa parte hartzeko. Gizartea bera izan behar da arrazoia eman eta kendu behar duguna, duela bi urteko hauteskundeetan ikusi zen lege. Herriaren erabakiak normalizaziorako bide gisa ikusten ditugu ●

◆ JOSEBA ARRUTI

www.kaixo.com

Inkognita da Iberdrola euskal enpresa elektrikoaren geroa. Gas Naturalek akzioak erosteko etsaitasunezko eskaintza publikoa (EEP) egin zuen eta, ondorioz, konmozioa da nagusi finantzetan, enpresetan eta instituzioetan. Hala ere, egoera hau guztiz alda liteke.

ORAINDIK INKOGNITA HUTSA DA IBERDROLAREN GEROA

INICIO AZKONA

■ Iberdrolaren Bilboko egoitza desagertuz gero, enpresa motor bat galduko luke Euskal Herriak. EAEko diputazioek ere zergetan gutxiago jasoko lukete.

Litekeena da artikulu hau argitaratzen denerako egoera aldatzen hasi izana eta egoitza soziala Bilbon daukan Iberdrola euskal enpresa elektrikoaren geroa zertxobait argitu izana. Jakina denez, Gas Natural enpresak Neguriko Iñigo Oriol jauna buru deneko sozietate osoaren kontra egin zuen akzioak erosteko eskaintza publiko (EEP) etsaitasunezkoa, hots, aurrez ados jarri gabe eta jakinaren gainean izan gabe, eta, baldin bi enpresen fusioa gauzatuko balitz, Europako enpresa energetikoetan hirugarrena sortuko litzaiguke, ENEL italiarraren eta E.ON alemanaren ondotik. Bezeroak eta burtsako kapitalizazioa kontuan hartuta, berriz, bosgarrena izango genuke munduko sailkapenean. Dena dela, baldin Balio Merkatuen Batzorde Nazionalak (CNMV) operazioa onesten badu, litekee-

na da Gas Natural enpresak EEPa alde batera uztea, baita euskal enpresak berak edota Europako beste talderen batek, Iberdrolarekin bat, kontrako EEP bat egitea.

Nahiz eta Iberdrolako Administrazio

□ Iaz, Iberdrolak 200 milioi eurotik gora ordaindu zuen sozietateen zergaren kontzeptuan EAEko ogasunetan

Kontseiluak eta Iberdrolako akzionista garrantzitsu zenbaitek, hala nola Gas Natural enpresak berak, BBK-k, Repsolek eta BBVak EEPa baztertu egin duten, aurrera segituko du prozesuak. Merkatu kapitalis-

tan, merkatu librea eta haren legeak dira jaun eta jabe. Axola gutxiko gorabeherak dira gizarteko, lurraldeko eta abarretako ondorioak. Iberdrolaren kasuan, Hego Amerikakoak barne hartuta, 11.000 lagunen etekak gora enplegatzen dira enpresan, eta 2.500 inguru aritzen dira Hego Euskal Herriko zentroetan. Horrez gainera, gogorra dezagun Bilbon kokatua dagoela Iberdrolaren egoitza soziala, eta horretatik dirua iristen dela hornikuntzako enpresetara nahiz instituzio foraletako kuxetara.

Bien bitartean, bada arras ardurak beste datu bat. Honako hau, hain zuzen: Eusko Jaurlaritza enpresa pribatu bat hartatzeko zorian dago, Naturcorp euskal holdingaren kontrola har dezan. Diotenez, prozesuan ez du izango ikustekorik, baina ez da erraza hori sinestea. Hautatzeko enpresen artean, Iberdrola, Enel Taldea, Gas Natural eta Hidrocarburos ageri dira, eta, begirale batzuen iritziz, orain artean Iberdrolak zeukan aldeko gehien.

OPERAZIOAREN GILTZARRIAK

Lehenik eta behin, eta laburbilduz, Gas Natural enpresaren eskaintza da, zein EEP etsaitasunezko baten bidez erdietsi nahi baitu Iberdrolaren kontrola. Gas Natural enpresak 15.384 milioi euroko balioa izendatzen dio Iberdrolari. Hau da, 17 euro akzioko. Kontuak aterata, bada, Gas Natural enpresak 340 euro eta 29 akzio berri gehiago pagatuko litzaiguke akziodunei, Iberdrolako 50 akzioen trukean. Bestela esanda, 6,8 euro dirutan eta Gas Naturalen 0,58 akzio, Iberdrolaren titulu bakoitzeko. Trukeak, hots, %40 dirutan eta %60 paperean, kapitala 521 milioi akzio berrirekin handitzera behartuko luke Gas Natural enpresa. Beraz, 17 euroko balioa ematen zaio Iberdrolaren akzio bakoitzari eta %0ko prima lortutako operazioaren gainean. Bestalde, baldin opera-

■ Euskal ekonomiaren kontrako efektuak

Baldin Iberdrolaren geroa beste enpresa batean integratzea bada, hots, Gas Naturalean kasu, haren EEPak aurrera eginez gero, edota Europako beste enpresen batean, oso posible da euskal ekonomian ondorio bista-koak izatea. Afera horretan, erabakigarria izango da euskal enpresa Kataluniako edo Europako beste enpresaren batean integratzetik sortzen denaren egoitza soziala non kokatzen den. Horregatik, hala Euskal Herriko enpresa elkarteek, nola instituzioek, adierazi dute jada gaur egun Bilbon dagoen Iberdrolaren egoitza soziala aldatzearen kezka.

Bi alderdik sortzen dute egonezina. Batetik, Iberdrola bezalako enpresa baten egoitza soziala eta fiskala Bilbon izateak esan gura du, adibidez, ongi hornitzen direla euskal instituzio foraletako diru kuxak. Iazko ekitaldian, esaterako, 205 milioi euro inguru pagatu zituen sozietateen zergaren kontzeptuan. Bestalde, 70 milioi eurokoa izan daiteke galera diru sarreretan, PFEZ zergaren, sozietateen gaineko operazioen eta egintza juridiko dokumentatuen atxikipenen urritzearen ondorioz. Egoitza soziala eta fiskala aldatuz gero, Iberdrola eta Gas Natural enpresek ordainduko lituzkete zergak ogasun foraletan, baina betiere Hego Euskal Herriko jardueren bolumenaren ehunekoan. Gogora dezagun, bestalde, enpresa horiek Nafarroan ere badutela jarduna.

Aurreko alderdiez gainera, axolakoa izango litzateke, halaber, gainerako euskal enpresek Iberdrola bezalako

enpresa motor bat galtzea. Gaur egun, 1.000 euskal enpresak baino gehiagok hornitzen dute Iberdrola halako edo honelako zerbitzuz eta operazioz. Egoitza soziala aldatuz gero, beste batzuk bihurtuko lirateke enpresa hornitzaile.

Ondorioekin jarraituz, gogoan hartzekoa da halaber enplegu zuzenean izango lukeen eragina: egungo egunean, 2.500 lagun inguru dabilta lanean Iberdrolan. Orain arteko fusio guztiek berekin izan dute lanpostuen murriztea, dela lantokiak gutxitu dituztelako, dela sukurtsalak urritu dituztelako. Oraingo, artikulua hau bukatu aurretik bederen, ez da ezer adierazi gai horri buruz. Iberdrolako langileek, ordea, barruan darabilte harra. Lehenagoko fusioa dute buruan, eta orduko egitateak gogorazten dituzte. Ez da harritzekoa, kontuan izanik gainera, Iberdrolako oraingo zuzendaritzak berak eginak zituela aurrez enplegua pixkanaka murrizteko planak.

Esan gabe doa, Hego Euskal herriko mapa energetikoaren konfigurazioarekin ere zerikusi handia du operazio horrek, Naturcorp euskal holding publikoa pribatizatzeke zorian dugun honetan. Begirale batzuen iritziz, Gas Naturalek Naturcorp Iberdrolari eslezi ez diezaioten egin du operazio hori (begikoena-edo enpresa hori delako), eta modu horretan gasaren merkatuan beste lehiatzaile bat indartzea galarazteko. Gas Naturalen operazioa onik ateratzen bada, Gas Naturalek kontrolatuko luke antzina ez dela Zierbenan inauguratu duten gasaren eta ziklo konbinatuaren plantaren %50 ●

zioa benetan gauzatuko balitz, hiru egoitza izango lituzke Gas Natural-Iberdrola enpresa berriak: Generazio Elektrikoa Bilbon, Gasa Madrilen eta sareak kudeatzeko holdinga Bartzelonan.

Bigarren alderdia, eta axolakoena behar bada, Gas Naturalen helburua da: Nolatan ekin dio era horretako operazio bat aurrera ateratzeari? Hasiara batean bederen, korapilatsua ematen du, operazioa etsaitasunezkoa baita izatez eta kontra baititu Iberdrola eta bertako akzionista garrantzizkoenetako batzuk. Ezbairik gabe, berebiziko negozioa egitea da xedea, zeren gaur gaurkoz hala dela diote gasarekin elektrizitatea produzitzea. Antza denez, Gas Natural enpresak integratu egin nahi ditu gasaren negozioa (dagoeneko merkatuaren %70etik gora du) eta elektrizitatearena (Iberdrolak merkatuaren %40 du), barruko merkatuan nahiz nazioartekoan arrakastaz konpetitzeko.

Taulan ageri den moduan, erraldoi berriak Gas Naturalek merkatu elektrikoan duen posizioa aprobetxatuko luke (kuotaren %4 eskasa) eta Iberdrolak gasaren merkatuan duena (%7,2); 20.705 milioi

euroko balioa izango luke merkatuan eta 33.301 milioi euroko balioa izango lukete aktiboek. Guztira, 24,3 milioi bezero izango lituzke: 13,4 milioi Espainiako Estatuan eta 10,9 milioi Hego Amerikan. Funtsean, bada, generazioko eta banaketako jarduerak integratu nahi ditu Gas Natural enpresak: generazioan, ziklo konbinatuko zen-

□ Munduko negozio onena dena erdietsi nahi du Gas Naturalek: gasarekin produzitu nahi du elektrizitatea, aterabide nuklearra eta are eolikoak baino merkeago baita

tralak baliatuko lituzke; banaketan, berriz, gasa eta elektrizitatea eskaintzeari emango lioke lehentasuna, beste zerbitzu batzuekin batera.

Honetan guztian, gogoan izan behar dugu Espainiako Estatuan erruz hazi dela

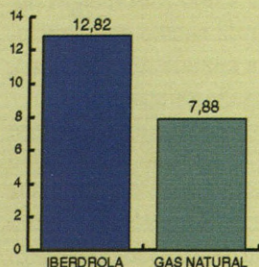
gas naturalaren kontsumoa: 1985ean, 23 milioi termia edo megakaloria kontsumitu ziren; hamar urte geroago, 150 milioi termiatik gorakoa zen eskaria. Ziklo konbinatuko teknologia hobetu ahala, zeinetan gasa baliatzen baita elektrizitatea generatzeko, ikatza alde batera geratzen ari da energia primario gisa. Errendimendu handikoa da ziklo konbinatuko planten erakuntza, mozkin handiak ematen baititu epe laburrean. Izan ere, oso neurrikoak dira instalazioaren kostuak: 350.000 eta 500.000 euro artean, plantak produzi dezakeen megawatt bakoitzeko. Hamar aldiz gehiago kostatzen da planta nuklear bat eraikitzea, eta, energia eolikoari dagokionez, gutxitan jaisten da milioi eurotik produzitutako megawatt bakoitzeko.

EEP-REN FASEAK. Gas Naturalek aurkeztutako EEPak prozesu korapilatsu bat zabaldu du, eta oraingo inork ez daki zein izango den azken ondorioa. Balio Merkatuen Batzorde Nazionalak (CNMV) hamabost eguneko epea izaten du dokumentazio guztia jasotzen duenetik ebazpena eman bitartean, eta egun hauetan-edo

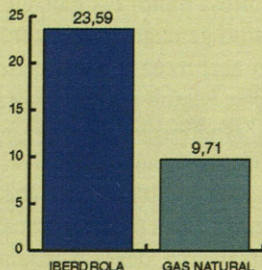
IBERDROLA ETA GAS NATURAL ENPRESEN DATUAK

FINANTZARIOAK (milioi eurotan)

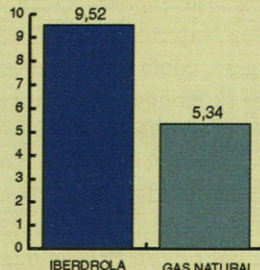
Burtsako kapitalizazioa

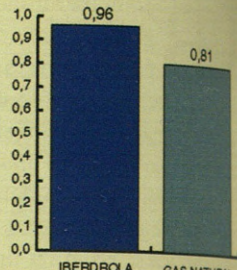
Aktiboen balioa

Fakturazioa

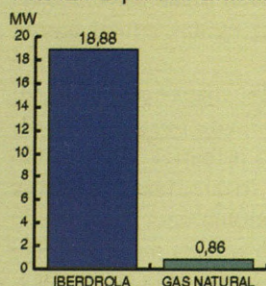

Etekin garbia

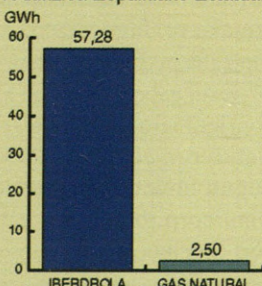

OPERATIBOAK

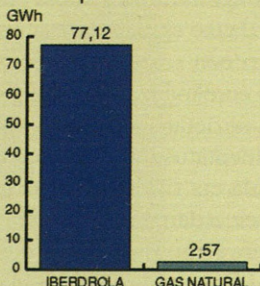
Potentzia Espainiako Estatuan

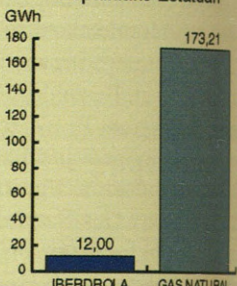
Produktzioa Espainiako Estatuan

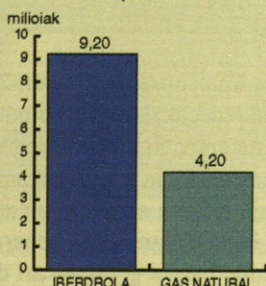
Elektrizitatearen salmenta Espainiako Estatuan

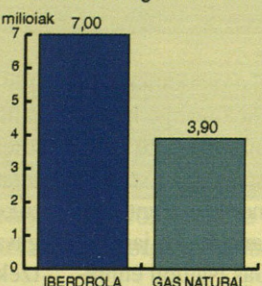
Gasaren salmenta Espainiako Estatuan

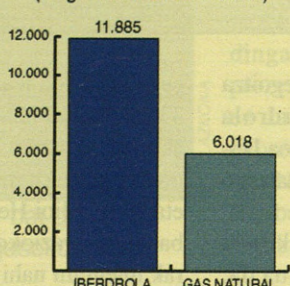
Bezeroak Espainiako estatuan

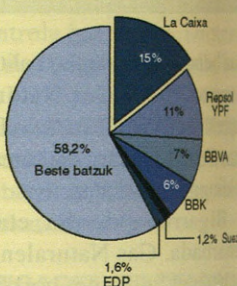
Bezeroak Hego Amerikan

Enpleguatuak (Hego Amerikakoak barne)

BALIZKO ENPRESEN AKZIODUNAK (ehunekotan)

Iturria: Enpresen memoriak eta ARGIA

■ Gas Naturalek gas naturalarekin elektrizitatea produzitu nahi du. Interesa du beraz Bizkaiko Badian.

bukatuko da aldi hori. Baldin CNMV erakundeak EEPa onartzen badu, posible da kontrako beste bat planteatzea, hau da, lehen iragarki ofiziala prentsan iragartzen denetik hamabost eguneko epean lehiatzeko beste EPP bat egitea. Prezioak %5ean gainditu behar du gutxienez hasierako eskaintza.

Eskaintzaileak izendatzen du akzionista interesdunek EEPa aurkezteko izango duten epea, baina, dena dela, ezin da hilabetez beherakoa izan, ezta bi hilabetez gorakoa ere, lehen iragarki ofiziala prentsan atera den eguna kontuan hartuta. Bestalde, Gas Naturalek konbokatu egin behar ditu bere akzionistak, erosketa finantzatzeko kapitalaren handitzea onar dezaten.

Azkenik, Gas Naturalek kontzentrazio-ko txostena aurkeztu behar du Ekonomia-ko Ministerioako Konkurrentziaren Defentsako Zerbitzuan, eta departamentu horrek hilabeteko epea izango du EEPari eragorpenik jartzen dion adierazteko. Erantzun ez balu, lege ez legoke arazorik operazioarekin aurrera egiteko. Nolanahi ere, ematen du organismo horrek Defentsako Auzitegira bidaliko duela heldu zaion txostena. Horrela balitz, erakunde horrek bi hilabete izango litzuke txostenaren gaineko txostena egiteko, eta hura Ministroen Kontseiluak onartu beharko luke azkenean. Prozesu guztiak, bada, lau bat hilabete iraupena izango luke.

◆ DANIEL UDALAITZ

Euskal Herriko kultur agenda

"Zer egin dezaket asteburuan?"

"Non eskaintzen dituzte antzerki ikastaroak?"

"Non eta noiz jotzen du nire talde gogokoenak?"

The image shows a screenshot of the 'gureagenda' website interface on the left and a computer monitor displaying the 'Sareko ARGIA' website on the right. The 'gureagenda' interface includes a header with the logo and date '2001-11-21 Asteazkena', a navigation menu with links like 'Gure gomendioa', 'Agenda egunez-egun', 'Bilaketak', 'Informazioa bidali', 'Ohar eta iritziek', 'Gure Agenda', and 'Kulturaren Aurkibidea', and a 'Bilaketa' section with a search box and a 'Bilatu' button. The monitor displays the 'Sareko ARGIA' website with the 'gureagenda' logo and a list of cultural events.

INFORMAZIOA JASOTZEKO TRESNA

- Antzerkia, dantza, musika, erakusketak, kontzertuak, lehiaketak, bertsolaritza, hitzaldiak, ikastaroak, literatura, jardunaldiak...
- 6 hilabeteko aurreikuspenak eta artxiboa
- Euskal Herri osoko informazioa

INFORMAZIOA EZAGUTARAZTEKO TRESNA

Zure informazioa "Gure Agendan" automatikoki agertzea oso erraza da:

1. "Informazioa bidali" tekla sakatu
2. Sarrera gakoa lortu
3. Informazioa bidali

ARGIA

Har ditzagun euskaldunak %50etik gora diren 5.000tik gora biztanleko herrietako udalak. Gehienetan, udal langileei euskalduntzeko aukerak eskaini zaizkie, askok hizkuntza eskakizunak egiaztatu dituzte, Euskara Planak egin dira... Zer gertatu da ordea hizkuntzarekiko motibazioarekin? Eta udal langileen arteko ahozko harremanekin?

ADMINISTRAZIOAN ERDARAZ... OHITURAGATIK

Goiko galdera horiek berak egin zizkion bere buruari Legazpiko Udaleko Euskara Batzordeak, eta erantzunak jaso nahian, hitzaldi-hausnarketa antolatu zuen, berta-

hitzaldi-solasaldia eskaintzea langileei". Emaizak interesgarriak izan ziren eta galdekizun bati anonimoki emandako erantzunekin osatu ziren.

Hitzaldiaren beste helburuen artean, udal langileen euskararekiko motibazioa testatzea eta indartzea zen: Euskara Planarekiko adostasun maila neurtu, beren jarrera ezagutu, informazio maila eta beharrak, kezak eta proposamenak... "Guk oso positiboki baloratu dugu saio hori-esan digu Inma Urzelaik-, bertan parte hartu duten langileetatik askok orain beste modu batera ikusten dute Euskara Plana. Badakigu motibazioa lantzearena ezin dugula horretan bukatutzat eman, beroaldiaren ondoren beti baitator giroa epeltzea, baina motibazioa landu berri dugun honetan erabilera ere lantzeko ordua iritsi delakoan gaude".

AHALEGINAK MEREZI DU.

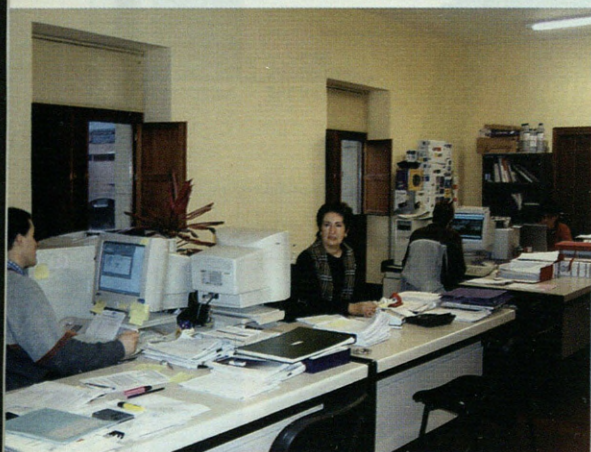
Legazpiko udal langileek garbi daukate, euskalduntze prozesuari dagokionez, beren egoera "pribilegiatua" dela eta herriko beste sektoreen aurrean erantzukizun berezia dutela. Alegia, udal administrazioa euskalduntzeko egin diren aha-
leginak egin eta gero, esparru horretan ez bada "irabazten", eta eredu arrakastatsu

bat sortzen, zaila izango dela beste inon horrelakorik lortzea.

Herritarrek eta herriko beste talde, erakunde eta enpresek ikusten badute Udalak euskara darabilela, hizkuntzak eta hizkuntza normalizazio prozesuak prestigioa eta sinesgarritasuna irabazten dute. Eta egoera kontrakoa bada, desprestigioa eta sinesgarritasun falta. Horregatik guztiagatik, Legazpiko ia udal langile guztiek aitortzen dute, euskarari dagokionez, Udalak eredu izan behar duela herritarren aurrean, eta bereziki, datozen belaunaldi berrien aurrean. Legazpiko udal langile guztiak gainera bat datoz: Udalean euskararen kontrako langilerik ez dago, baina lanean eta lankideekin denboraren erdia baino gehiago euskaraz egiten dutenak gutxiengo dira (6tik 1 inguru). Ia denak, euskara gehiago erabiltzearen alde daude. Oso gutxi dira euskararen gaiarekin "presionatu-
giak" edo gaia azaltzen denean deseroso sentitzen direnak (garrantzitsua da hala ere, multzo honen kezak zeintzuk diren ezagutu eta erantzun egokiak lantzea). Baina asko dira euskara erabil dezaketen egoeratan, erdaraz egiten dutenak, nahiz eta denek aitortu beraiegatik balitz, euskara gehiago egingo luketela.

Lehen begiratuan, badirudi baiezta-
pen horiek kontraesanean daudela, baina beste udal askotako egoerak ezagututa, esan genezake egoera hau dela ohikoa. Eta ez udaletan bakarrik; baita beste esparruetan ere.

OHITURA. Eta orduan zergatik egiten dute erdaraz beraien artean? Joera horren atzean zer dagoen galdetuz gero, lehen erantzuna "ohitura" izan ohi da. Baina zer dago "ohitura" hitzaren azpian?

■ Legazpiko udaletxeko bulego bat.

ratu nahi zuten udal langileekin, artikulua sinatzen duen honen laguntzaz. Inma Urzelai euskara teknikariaren ustez, "langilea motibatuta dagoenean gusturago ematen ditu eman beharreko aurrerapausoak, motibaziorik ez dagoenean langileak zama bat bezala hartzen du betidanik gaztelaniaz egin duena orain euskaraz egin beharra. Horregatik erabaki genuen 'Euskara erabiltzeko arrazoiak' izeneko

Euskara sailaren babeslea:

OIARTZUN, UDALERRI EUSKALDUNA

Osasungintza, Lantegiak, Epaitegiak,
Merkatal eta Finantza Zerbitzuak ere euskaldunduz.
Euskaraz bizi nahi dugulako hamaika lan
elkarrekin egiteko dugu.

Oiartzungo Udala

Legazpiko udal langileen ustez erdaraz egiteko ohituraren atzean faktore nagusi hauek daude: gaitasun falta, inertzia, giro erdaltzalea eta kontzientzia falta. Euskaraz egitea bultzatzen duten faktore motibatzaileak berriz: giroa, langile edo herri-tar euskaldunekiko harremana, norberaren gaitasuna, Euskara Zerbitzuaren lana, agintari batzuen bultzada, jendeari zerbitzu ona emateko borondatea eta erakundearen erreferentzialtasuna.

Hizkuntza ohituretan aldaketa gerta-
tzeke ezinbestekoa da euskara ongi men-
peratzea eta inguruan euskaldun dentsitate
altua izatea. Baina hori ez da nahikoa.
Alderdi psikolinguistikoak ere landu behar
dira, hausnarketa hauetan azaldu denez:
beldurrak gainditu, ahozko harremanetan
inertzia puskatu eta dauden oztupoak iden-
tifikatu. Badira lotsa sentitzen dutenak,
badira harremanak beti erdaraz izan eta
euskararako jauzia emateko arazoa dute-
nak, badira... era askotako mugak.

Nolabait esateko hizkuntza "dibor-
tzioa" planteatu behar da. Pertsona bate-
kin beti erdaraz egin badugu, hizkuntza
aldaketa "dibortzio" moduko bat da. Per-
sona "erdaldun" horrekiko harremana
eten behar dugu eta euskarazko harreman-
en gaineko itun berri bat eraiki.

ONDORIO BATZUK. Legazpiko
udal langileen artean euskararen aldeko
motibazio maila altua somatu da, baina
oztopo zehatzak ere hor daude. Urrats
berriak eman ditzaten mekanismoak
asmatzea da erronka, eta horretarako
ezinbestekoa da gai honetaz beraiekin
hausnartzea, banaka eta taldeka. Legaz-
pin jada hasiak dira lanean Inmak adiera-
zi digunez: "Laster 'Mintza-saioak' mar-
txan jarriko ditugu. Jauzi hori egiteko
prest dauden langileak astero ordu betez
elkartzea eta elkarrekin euskaraz hitz
egitea da helburua. Saio horiekin hain-
bat lankideren arteko harremanetako
hizkuntza aldatzea espero dugu".

Euskara maila lortzea eta erabilera
planak taxutzea ezinbestekoa da, baina
horiekin batera langileen arteko harreman-
etan (ahoz nahiz idatziz) egon daitez-
keen oztupo psikosoziolinguistikoak azal-
eratu behar dira. Horretarako, harreman
zuzena behar da langileekin, oztupoak
zehatz-mehatz ager ditzaten eta oztupo
horiek gainditzeko soluziobide pertsona-
lizatuak aurki eta ados daitezen.

◆ **KIKE AMONARRIZ**

Arturoren kaiera

HIZKUNTZA POLITIKA KUDEATZEKO

Baionako suprefetak, Michel Druvetek adierazi duenez, Frantziako Gobernuak Interes Orokorreko Talde baten sorrera sustatu nahi du Iparraldeko hizkuntza politika kudeatzeko asmoz. Talde hori Frantziako Estatuko, Akita-
niako, Pirinio Atlantiko departamenduko eta Hautetsien Kontseiluko ordezkari iraunkorrek osatuko dute. Taldeak, halaber, bere aurrekontu propioa izango du. Horrekin batera, Jaurilaritzarekin elkarlanerako batzorde bat osatuko dute.

KARRIKIRI ZINEMALDIA ESKAINI EZINIK

Duela bost urte abiatu zen Iruñeko Zinemaldia. Iruñeko Udalaren eskaria izan zen euskarazko zikloa eta egindako hitzarmenaren arabera, Udala arlo ekonomikoaz arduratuko zen eta Karrikiri elkarteak kudeaketa eta promozio lanaz. Iaz gauzak okertzen hasi ziren baina aurrera egin zuen Zinemaldiak. Orain Udalak aurtengo zine-
maldia antolatzeke lehiaketa publikoa egiteko asmoa duela adierazi du eta Karrikirik Zinemaldiarekin aurrera egiteko dirurik ez duenez bertan behera utziko du. Hala ere, euskarazko filmen promozioa egiteko ardura hartuko dutela jakinarazi dute.

OSAKIDETZA EUSKARA PLANETIK GERTUAGO

Eusko Jaurilaritzako Gobernu Batzordeak Osakidetza Euska-
raren Erabilera Normalizatzeko dekretua onartu du. Dekretua indarrean jarri aurretik, sindikatuarekin bilduko dira adostasun zabala lortzearen eta Osakidetza Administrazio Kontseiluak onartu behar du. Sei urteko iraupena izango du planak eta hirugarren urtean lehen ebaluazioa egingo da. Lehentasun nagusia kejen mailako artatzea izango da: pediatria zerbitzuak, bezeroak hartze-
ko eremuak, medikuntza orokorra, erizaintza, larrialdietarako unitateak... 9 milioi euro baliatuko dituzte plana abian jartzeko.

IMANOL OTEGI

EUSKAL FONETIKAREN ATARIA

FonAtari (www.fonatari.org) sareratu berri du Deustuko Unibertsitateak. Berau euskal fonetikari buruzko lehen ataria da. Bertan euskalki ezberdinetako grabazioak jaso dituzte. Unibertsitateko Fonetika Laborategia arduratu da ataria egiteaz eta euskaraz eta ingelesez kontsulta daiteke.

Urrea

■ Debagoieneko Udaletako Euskara Zerbitzuek "Idatzia" liburuxka osatu dute. Helburua honakoa da: edonork idatzizko zerbait sortzeko mementoan, gonbilen, zorion agurren, oharren eta abarren ereduak izatea da. Liburua doan banatuko da Debagoieneko udaletan, guztira 10.600 ale.

■ CEIT Ikasketa eta Ikerketa Teknikoen Gipuzkoako Zentroa dugu (www.ceit.es/), Nafarroako Goi Ingeniaritza Eskolan sortuta-
koa. Zentroaren informazio ugari dakar web guneak: azken doktorego tesien informazioa, zentroaren langileriaren datuak, alorreko albisteak... Denak gaztelaniaz daude ordea.

Ikatz

Interneten nabigatzen ari garenean sarri ez gara jasan ditzakegun erasoez arduratzen. Batzuetan ez dago kezkatzeko motiborik, baina beste zenbaitetan komeni da babes sistemak izan eta birusei nahiz bisitari desatseginei ateak ixtea.

ERASOEZ BABESTEKO ZENBAIT ARGIBIDE

ALBERTO ELOSEGI

■ Gure ordenagailuan norbaitek muturra ez sartzeko neurriak hartu behar dira.

Interneten nabigatzen ari garenean litekeena da bigarren pertsona batek gu nondik nora gabiltzan jakiteak batere axola ez izatea. Gauza bera gerta dakiguke sarean hainbat datu personal eman edota mezu elektronikoak bidaltzean ere, datu horiek berebiziko garrantzirik ez dutelako, eta guk esandakoak hartzailera ez den beste inorentzat ez direlako interesgarriak. Kasu horietan, norbaitek burutu ditugun operazioetan edo posta elektroniko bidez mantendutako komunikazioan muturra sartu eta guk idatzitakoak "lapurtzeko" aukera izateak ez digu loa galarazten. Alegia, lankideekin egindako azken afariari, opor garaiari edo asteburuko planari buruz hitz egitean ez gara segurtasun neurriak hartzeaz arduratzen. Eta web gune batean sartu eta dena delakoagatik gure adina, sexua edo jaioterria zein diren galdetzen digutenean

ere, normalean datu horiek emateko arazorik ez dugu izaten.

Baliteke, ordea, eskatzen dizkiguten datuak garrantzitsuagoak izatea. Eta garrantzitsuez ari garenean, gure diru mugimenduekin lotura izan dezaketen datu horiez ari gara batez ere, kontu korrontearen edo kreditu txartelaren zenbakiez, adibidez. Erosketak on-line egitean, nahiz bankuarekin operazio bat Internet bidez burutzean, komeni zaigu gure datuak babesean daudela eta horiek jasoko dituen bakarra denda birtuala edo bankua izango dela ziurtatzea. Hau da, helburu maltzurrek gidatuta, gure datuak eskuratu nahian ibil daitekeen hirugarren pertsona bati ateak ixtea eta datuen konfidentzialtasuna bermatzea funtsezkoa bilakatzen da hainbat kasutan.

Gomendio honek posta elektroniko bidez bidaltzen ditugun mezuei buruz

hitz egitean ere balio du. Izan ere, baliteke mezuak guk aukeraturiko hartzailera soilik irakurriko dituela ziurtatu behar izatea, bertan esandakoez edo atxikitutako artxiboek datu garrantzitsuak biltzen dituztelako.

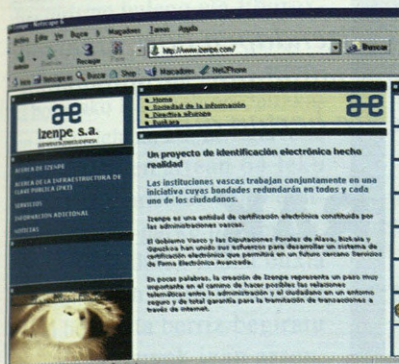
Bestalde, bidaltzen ditugun datuak garrantzitsuak ez izan arren, kanpoko erasoez babestu beharra daukagu, hacker, cracker edo bestelako hiritarrek gure ordenagailura egin ditzaketen sarrerak oztopatzeko eta hain famatuak diren birusekin amaitzeko, besteak beste.

Batzuetan, segurtasun ezak sorrazten digun ezinegonak bultzaturik babes sistema konplexuak jarri nahi izaten dizkiogu gure ordenagailuari. Kontuan izan beti ez duela merezi programa indartsuena jaitzatek, besteak beste, konexioaren abiadura mantsotu baitezake. Internet zertarako erabiltzen dugun eta zein ordenagailu mota

□ **Erosketak on-line egitean, nahiz bankuarekin operazio bat Internet bidez burutzean, komeni zaigu gure datuak babesean daudela ziurtatzea**

daukagun kontuan izan behar da babes sistema bat edo beste aukeratzera.

KONTUZ MEZU SUSMAGARRIEKIN! Lehenik eta behin, sobera ongi jakin arren, beste behin errepikatzea merezi duen aholkua emango dizuegu: mezu susmagarriren bat jasoz gero, hoberena hura zuzenean zakarrontzira bota eta ezabatzea da. Dena den, babes handiagoa

www.izenpe.com.

izateko, birusak saihestea eta haien zabalkundea eragozteko helburu duen antibirus bat instalatua izatea gomendagarria da. Antibirusek birusak detektatzeko eta deusezteko ahalmena dute eta hainbat kasutan baita infektaturiko artiboak berritzatzeko ere.

Mezu susmagarriez hitz egitean, bestalde, spam delakoa ere aipatu behar da. Desio ez ditugun mezu elektronikoez ari gara, publizitate mezuez batez ere. Horrelakoak jasoz gero, eta nahiz eta igoerak hala eskatu, mezuei ez zaie erantzun behar, sarri igoeraren helbidea faltsua delako eta hala ez balitz, publizitate enpresak (spammer-ak) gure helbide elektronikoa zuzena dela jakin dezakeelako. Kasu honetan ere hoberena mezuak seguitan ezabatzea da. Aditu ugari dionez, horrelako mezu gehiegi jasotzen ez badira, ez du merezi horien aurka borrokatzeak, denbora ugari lapurtzeaz gain spammer-ak jarrera "harroko" hartu eta gure aurka egin baitezake.

SUEBAKIA INSTALATZEAREN

ONURAK. Gure ordenadorean norbaitek muturra sartzea ekidin nahi badugu, lagungarri gerta dakiguke *firewall* edo suebaki bat instalatzea. Suebakiak bisitari gogaikarri bat ate joka dugunean ohar-tarazi egiten gaitu. Gainera, instalatuta dugun programa bati Internetarako sarbidea oztoka diezaioke, eta alderantziz. Alegia, segurtasun baldintza guztiak betetzen ez dituzten artibo, programa eta bestelakoei gure PCan sartzen uzteko baimena eskatzen digu. Oso gomendagarria da *firewall* bat izatea ADSL edo kable konexioa baldin badugu, egun osoa

igartzen baitugu Internetera konektaturik. Saretik dohainik jaitsi daitekeen suebaki arrakastatsu bat Zone Alarm da (www.zonelabs.com).

ONESPEN AGIRI DIGITALA.

Segurtasunari dagokionez kontuan hartu behar den beste tresna bat, bisitatzen ari garen web gunea segurua dela ziurta diezagukeen onespen agiri digitala da. Ziurtagiri hauek hainbat erakundek ematen dituzte eta guk geuk ere eskuratu ditzakegun arren, normalean enpresek eskatzen dituzte. Demagun, esaterako, gure datuak formulario bidez bidali behar ditugula eta datu horiek garrantzitsuak direla, kontu korrontearen zenbakia, adibidez. Bada, kasu horretan eragiketa hori segurua den edo ez jakitea interesatzen zaigu. Zerbitzariak onespen agiri digitala baldin badu hirugarren pertsona batek datuak ezin eskura ditzakeela ziurtaturik dugu.

Eta nola jakin dezakegu web gunea edo zerbitzaria seguruak diren ala ez?

✓ Formulario bat bidaltzean datuak hirugarren pertsona batek har ditzakeela

Internet zertarako erabiltzen dugun eta zein ordenagailu mota daukagun kontuan izan behar da babes sistema bat edo beste aukeratzerakoan

adierazten digun mezu bat agertzen bazaigu, bada, argi dagoen bezala, eragiketa guztiz segurua ez dela esan nahi du.

✓ Beste arrasto bat web gunearen helbideak berak eman diezaguke. Bertan "http"-ren ordez "https" agertzen bada, segurtasuna bermaturik dagoenaren seinale da.

✓ Bestalde, Netscape erabiltzen badugu, "Segurtasuna" deritzon botoi bat izango dugu eta hura klikatuta web gunea segurua den edo ez jakingo dugu. Explorer-en berriz, pantailaren azpialdean giltzarri txiki baten irudia agertzen denean izango da gunea segurua.

Onespen agiriez berba egiten ari garen, esan Eusko Jaurlaritza eta Bizkaia, Araba eta Gipuzkoako Foru Aldundien ekimenez Izenpe (www.izenpe.com) erakundea sortu berri dela. Izenpek, herritarrek etorkizunean administrazioarekin Internet bidez izango dituzten harremane-

Antibirusak

Antibirusak eskuratzeko hainbat aukera dugu. Horietako batzuk hauek dira, PCrako baliagarri direnak, Macintosh-ek birusen eraso gutxiago jasan baitituzte orain arte:

- ✓ Panda Antivirus: www.pandasoftware.es
- ✓ Norton Anti-Virus: www.symantec.com
- ✓ MacAfee Virus Scan: www.nai.com
- ✓ Dr. Solomon's Software: www.drsolomon.com
- ✓ IBM Anti Virus: www.av.ibm.com

tan transakzioen segurtasuna, konfidentzialtasuna eta egiazkotasuna bermatuko dituzten ziurtagiri digitalak banatuko ditu.

Esleitzen dituen ziurtagiri hauek herritarrek idatziz egiten dituzten sinaduren besteko balio legala izango dute eta bere web orrialdean irakur dezakegun bezala, Foru Aldundien aurrean tramiteak egitea (PFEZ aitortpena), Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza Sailari bekak eskatzea... ahalbidetuko dituzte, besteak beste.

AGIRIAK ZIFRATZEKO SISTEMA. Aipatuko ditugun azken babes sistemak mezuak kodetzeko (enkriptatzeko) sistemak dira. Horien bidez, bidalitako mezuak kodetu egin daitezke eta hartzaileak soilik deskodetu ahal izango ditu.

Agiriak zifratzeko doako bi sistema ezagun ditugu: PGP (www.pgp.com) eta GNUPG (www.gnupg.org)

◆ JON TORNER

Informazio gehiago:

- www.zonelabs.com
- www.pgp.com
- www.gnupg.org
- www.kriptopolis.com
- www.izenpe.com

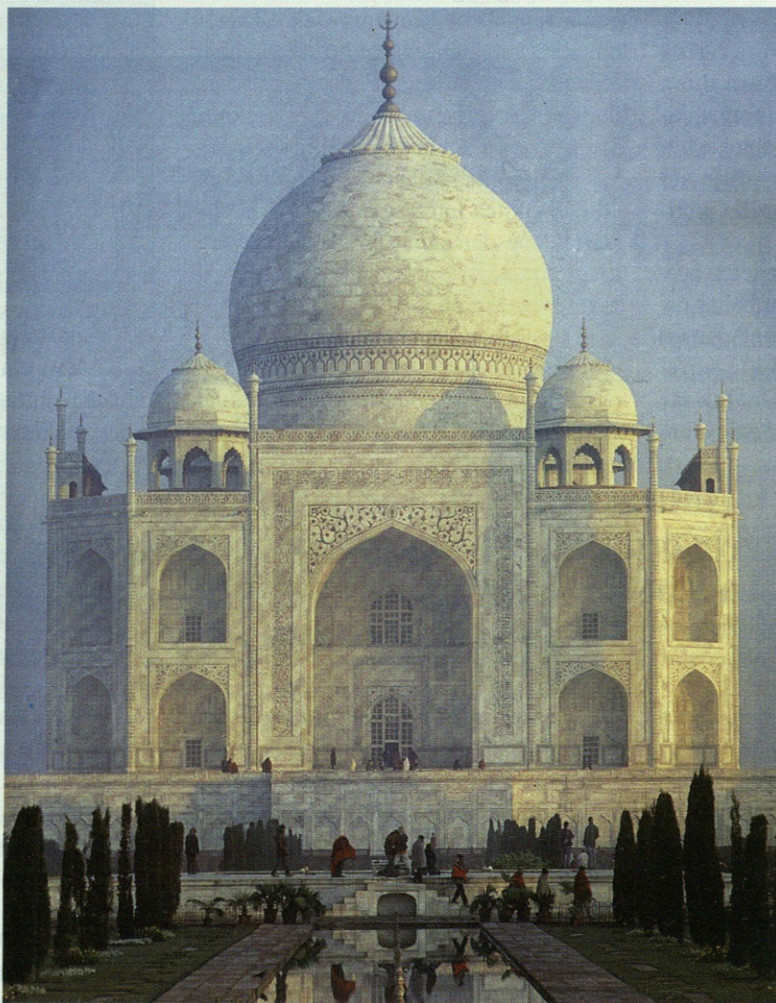
Ondare hitza zer den adieraztea ez da hain erraza. Askok jaso du izendapen hori. Unescok Gizateriaren Ondare deituriko zerrendan 730 leku ditu aukeratuta munduan. Monumentuak, elizak, natur parkeak, paisaiak, herriak eta kulturak ere bertan dira.

MUNDUKO ALTXORRAK KATALOGOAN

Esangura asko biltzen ditu ondare berbak. Pertsonala izan daiteke, herri edo eskualde batekoa, kultura edo hizkuntza batena, edo herrialde edo kontinente batena ere bai. Norberak horren gainean izan ditzakeen uste eta definizioez haratago baina, kategoria bat ere bada ondarea. Hainbat erakundek izendatutako kategoria: udalek, eskualdeetako gobernuak, estatuetakoeak... izendapen horren ondorioak ez dira kulturalak bakarrik ordea: turismoan eta ekonomian bultzada garrantzitsua izan daitezke. Horren maila gorenean, "Gizateriaren ondare" deiturikoak daude.

Eusko Jaurlaritzak ia mila leku dauzka bere ondare zerrendan: elizak, haitzuloak, eraikin bereziak, hilerriak eta nekropoliak, historiaurreko tokiak... ia mila, Bizkaia, Gipuzkoa eta Araban bakarrik. Gehitu Nafarroan, Lapurdin eta Zuberoan daudenak. Ondare historikoa, ondare nazionala, natur ondarea... lekuen arabera ez eze, sailkapena gaika ere egin daiteke.

Bestalde, Unescok, Kultura, Hezkuntza eta Zientziarako Nazio Batuen Erakundeak, mundu osoko 700dik gora lekuren bilduma dauka Gizateriaren

■ Indiako Taj Mahal mezkita XVII. mendean eraiki zen.

Ondare deituriko zerrendan. 1972an abiarazi zuenetik, urtez urte haziz joan da kontinente eta herrialde guztietako txokoek osatutako programa hori. Bertan daude Burgosko katedrala, Vezere eta Altamirako kobak edo Carcassonneko harresiz inguratutako alde zaharra, inguruko batzuk aipatzearen. Mundu zaballean berriz, Atenasko Akropolia, Indiako Taj Mahal, Peruko Machu Pichu, edo

Tanzaniako Serengetiko parke nazionala dira 730 lekuen zerrenda horretako gutxi batzuk.

GARRANTZI EKO-NOMIKOA. Goian aipatuek sona aski daukate eta milaka joan ohi dira urtero-urtero lekuak bisitatze-
ra. Baina 730en zerrendan gutxienak dira horiek. Beste askok Gizateriaren Ondare izendatu ostean lortu dute ospea nazioartean, eta horrekin batera, bisitariak, turismoa eta diru asko iritsi da. Unescoren helburuen artean turismoarako bultzadaz mintzatu ez arren, ezin da ukatu horrek daukan garrantzia eta aitortu ere egiten dute sarritan txarra ere ez dela: ondarea zaintzea baino ardura handiagoa izan ohi duten herrialde askok (herri txiro ia guztiak, alegia) inbertsio bezala ikusi izan dute izendapena: eremuaren zainketa ez du interes kultural edo natural bultzatu, turistikoak baino, baina ondorioa.

ustez berdina da: gobernuak lekuak babestuko ditu, ekonomikoki onuragarri baitzaio.

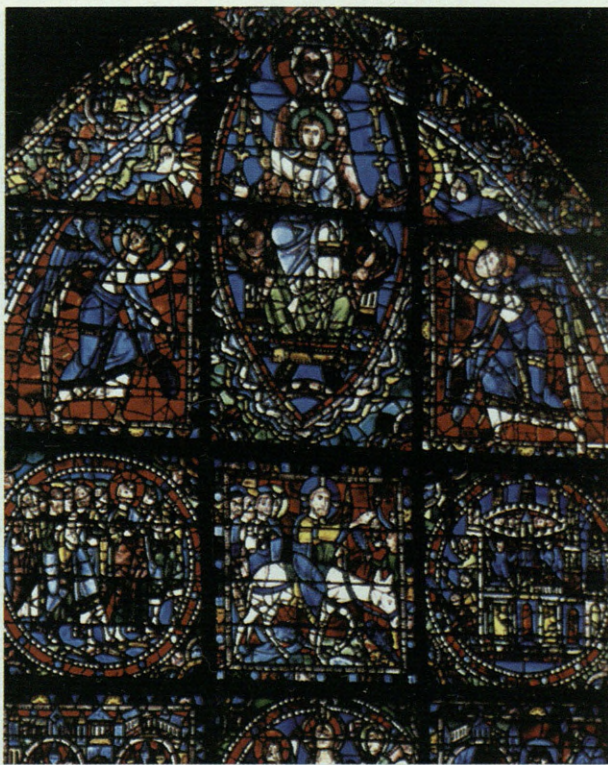
Egun, Gizateriaren Ondare diren leku gehien dauzkan estatua Espainia da (37 leku dauzka) eta jarraian Italia (36), Txina (28), Frantzia (28), Alemania (27), Erresuma Batua (24), India (23), Mexiko (22) eta Estatu Batuak (18) daude. Guztira 129 herrialdeetako lekuak daude zerren-

da horretan, eta denak agertu ohi dira turismo bulego eta liburuxketan.

Espainia eta Frantzia, zerrenda horretako leku gehien dauzkaten artean lehena eta hirugarrena dira beraz, bien artean 64 leku baitauzkate (horietako bat, Perdidio mendiaren parke nazionala, biek banatzen dute). Baina bitxia dirudien arren, estatu biotako lekuak behin eta berriz begiratu eta asko ezagunak izan arren, ezin da Euskal Herriko txokorik aurkitu.

DONE JAKUE BIDEA, SALBUESPENA. Zerrendan bertan agertu ez arren, sakonduz gero, Done Jakue bideak Gizateriaren Ondare izendatuta daudela ikus daiteke (1993an Espainian eta 1998an Frantzian), eta horrek gure herrian zati txiki bat ere uzten du. Hala, Frantziak zehazten ditu izendapen orokor horren barruan zein leku dauden, eta hor aurki daitezke Baionako katedrala eta Zuberoako Ospitale-piako eliza. Baina zerrenda orokorrean ez dira ageri (Chartres edo Amienseko katedrala oster bai). Espainiako Done Jakue bidean berriz, ez daude zehaztuta banan-bana zeintzuk diren lekuak.

Beraz, beren-beregi ez dago Euskal Herriko txokorik 730eko zerrenda "pribilegiatu" horretan. Bistan da udal, diputazio, erkidego autonomo edo departamenduek euren "ondare" historikoak izendatu dituztela azken urteotan, areago, gutxi izango dira ondare izendapenetik kanpo dauden elizak. Baina World

■ Chartres-eko katedralean dauden beirateak.

Heritage (Munduko Ondare) bilduman, ez gaude.

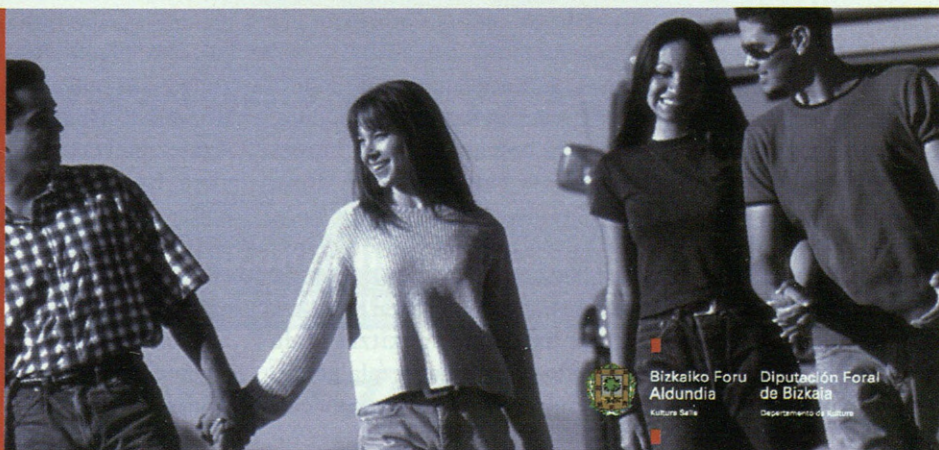
Eta aurten ere ez dirudi Euskal Herriko txokorik egongo denik. Estatuaren menpe dauden erakundeek egiten dituzte urtero zerrenda horretan sartuko lituzketen lekuen proposamenak. Espainian Kultura ministerioak bideratzen du hori eta aurten, Antoni Gaudiren lanaren hedapena proposatu du, izan ere, lehenago Bartzelonan dauzkan eraikinak zerrenda horretan daude. Aurten gainontzeko eraikinak ere zerrenda horretan sartzea eskatu dute, Katalunia, Gaztela-Leon eta Kantabriako erkidego autonomoen onespenerekin.

ZERRENDAN SARTZEKO BIDEAK. Esan bezala, estatu bakoitzak dauka bere mugen barruan dauden lekuak proposatzeko ardura. Aurretik, noski, udal eta bestelako erakundeek proposamenak jaso ditu eta euren ekimenez edo berak bakarrik, Munduko Ondarearen Zentroan (1992an Parisen sortutako erakundea) aurkezten ditu "balio unibertsal nabarmeneko lekuak". Hortik abian, gobernuz kanpoko elkarte bik tokiak bisitatu eta txosten teknikoa osatzen dute, "balio unibertsal nabarmeneko" ote den zehaztuz. Munduko Ondarearen Batzordeak (zazpi estatuz osatua) txosten hori jasota, zerrendan sartzeko aholkatu edo informazio gehiago eska dezake eta azkenik Munduko Ondarearen Komitearen (sei urterako hautatutako 21 estatu) esku dago onarpena.

Munduko leku garrantzitsuenak zerrenda batean biltzeko ideia I Mundu Gerraren inguruan abiatu arren, 1959 urtean koka daiteke Munduko Ondarearen sorburua. Abu Simbeleko urtegiak Egipto eta Sudango hainbat altxor urpean uzteko arriskua zegoen, eta sekulako lana egin zen horietako batzuk harriz harri urtegiak hartuko ez zituen lekuetara eramateko. Lan horietan hainbat herrialdek diruz lagundu zuten eta antzeko jarduerak erabili ziren Venezian adibidez. Ondarea babesteko kontzientzia pizteko, Monumentu eta Lekuen Nazioarteko Kontseiluarekin (ICOMOS) batera lanari ekin zion Unescok.

1972an onartu zen Mundu ondare kultural eta naturala babesteko Hitzarmena,

gure
arteak
euskaraz

Bizkaiko Foru
Aldundia

Diputación Foral
de Bizkaia

■ Peruko Machu Picchu santutegi ikusgarria.

■ Ondare ez materiala: euskaldunen txokoa?

Ondarea, ezinbestean, babestu beharrarekin lotu izan da eta horrek gehienei eraikin ezagunak dakartzkie burura, Erroma garaikoak, maien aurriak edo Egip-tokoak. Baina ondarea askoz gehiago ere bada, eta Afrika, Latinoamerika eta Asiako herriak sartu ahala, ikuspuntuak ere aldatu egin dira. Esanguratsua da mende berriarekin Unescok munduan galtzen ari diren hizkuntzez hartu duen ardura. Otsailaren 21a Ama Hizkuntzaren eguna izendatu zuten, eta euskarak ere bere lekua izan zuen iaz argitara emandako desagertzeko arriskuan dauden liburu gorrian.

Hizkuntzez haratago, baina horiek ere barnean, 2001eko maiatzean Ondare Ukiezin eta Ahozkoaren Maisulanen zerrendako lehen hemeretziak aldarrikatu zituen. Ahozko tradizioa, ohiturak, musika, dantza, erritualak, medikuntza tradizionala... daude, besteak beste, multzo horretan, eta arreta berezia dauka herri txiki eta indigenengan.

Hala, horren babesa ohiko ondarearenetik guztiz desberdina da noski: norbanakoek euren baitan eroan ohi dute, ez dago leku edo eraikin berezi batean (ekitaldi berezi batzuk gertatzen diren tokiak ere hemen sartzen diren arren, Marrakech-eko Djemaa el Fna plaza ezaguna kasu, arrastiro hainbat artista eta artisauren bilgune). Beraz, ondare berezi horren babesteko bestelako neurriak hartu behar dira: norbanakoaren ekimenetik erakundeen babesera doa eta ekimenok saritzea ere baliabide egokitzat jo du Unescok. Halaber, ohitura multzo hori behar bezala gordeztea -bultzatzearekin batera- ezinbestekotzat jo izan du era-

kunde horrek, ikerketa, grabazio eta antzekoen bidez.

Ondare ez materialaren zerrenda gauza berria da, mundu osoko hemeretzi kultur adierazpenekin abiatua. Espainiak Elx-eko misterioa deritzona sartu du multzo horretan, Marrakech-eko plaza ezaguna ere hor dago. Uzbekistan, Korea, Dominikar Errepublika eta Italia ere ageri dira.

Euskaldunok hor lekurik ba ote? Euskarak berak? Bertsolaritzak kultur adierazpide gisa? Zalantzarik balego, hara zerrenda berezi honetako harribitxietako bat: garifuna herria ere gizateriaren ondare da. Erdialdeko Amerikako Karibeko kostaldean dagoen herria da garifuna, oso jatorri bereziko: XVII. mendean esklabu-ontzi bat urpera joan eta Saint Vincent uhartean babestu ziren afrikarrak. Han zeuden karibe indiarrekin nahasi ziren, eta zenbait urte geroago, ingelesek egungo Hondurasko kostetara deportatu zituzten. Handik kostalde osoan zehar hedatu eta gaur egun Honduras, Guatemala eta Belizen daude herri garifunak. Azalez beltzak dira, hizkuntzaz indiarak, ingeles, espainiera, frantses eta beste hizkuntza batzuetako ekarpenekin. kultura, Afrikako erlijioak eta indiarren ikuskeren nahastea da, eta musikaz Jamaika gogoratu izan du askok. Horiek guztiak, hizkuntza, musika, kultura oro har, gizateriaren ondare dira.

Euskal Herrian baina ez du oraindik inork erreparatu, ez Ondare material ezta ez materialerako. Agian inor saiatu ez delako ●

■ Gaudiren lana ere ondare da.

eta ordutik 170 estatuk izenpetu dute. Horren bidez, Egipton abiarazitako politika hari babesa ematen dio, etxean bertan

■ Gizateriaren ondare batzuk

● Afganistan

Jam-eko minaretea eta hondakin arkeologikoak (2002)

● Argentina

Glaziarak (1981)

● Argentina / Brasil

Guarani misio jesuitak (1984): San Ignacio Mini, Santa Ana, Loreto Ama eta Santa Maria Mayor (Argentina), Sao Miguel das Missoes aurriak (Brasil).

● Australia

Erdialde-ekialdeko erregioko oihan euritsuak (1986)

● Kroazia

Dubrovnik, hiri zaharra (1979)

● Ekuador

Quito hiria (1978)

● Errusia

Kamchatka-ko sumendiak (1996,2001)

● Filipinak

Mendikateetako terrazetako arroz soroak (1995)

● Finlandia

Zura eta kartoia tratatzeko lantegia Verlan (1996)

● India

Himalayako Darjeelinggo trenbidea (1999)

● Japonia

1996 Bakearen Memoriala Hiroshiman (Gembaku-ko kupula)

● Nepal

Lumbini, Buda jaio zeneko tokia (1997)

● Oman

Intsentsuaren ibilbidea (2000)

● Portugal

2001 Duero Garaiko mahastien erregioa (2001)

● Erresuma Batua

Galeseko Blaenavon-go paisaia industrialia (2000)

● Vatikanoa

Vatikano hiria (1984) ●

dauzkaten lekuak zaintzeko konpromisoa hartzeaz gain. Iraganetik jaso, orainean bizi eta etorkizuneko belaunaldiei ematen diegun hori da ondarea Unescoren arabera.

Horri jarraiki, Ondare Unibertsala ez dago- kio bere lurraldean daukan estatuari soilik, gizateria osoari baino, eta beraz, hari horri tiraka, gizateria osoaren ardura da bera

Egunkaria aurrera!

Orain inoiz baino gehiago!

Egin zaitez harpidedun

943 30 35 55 / 943 30 35 54

635733389 / 635733388

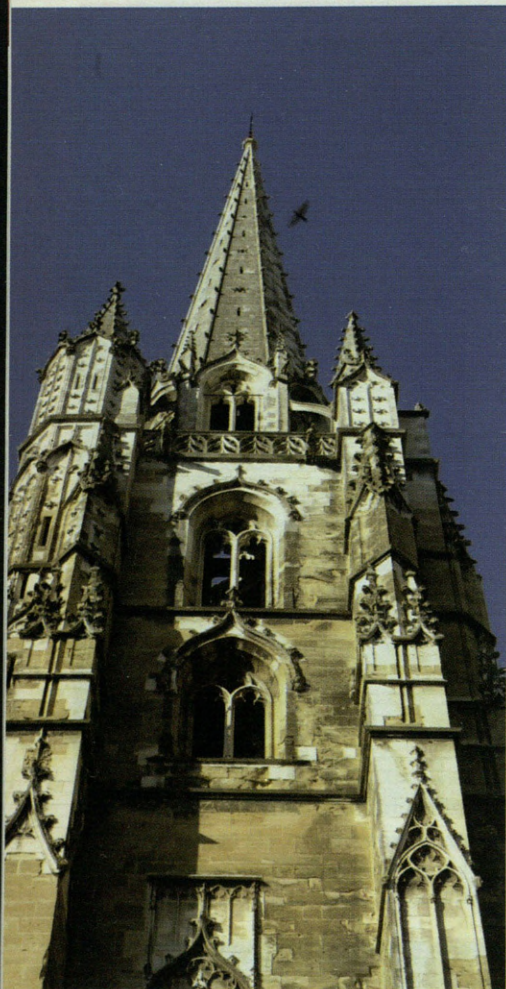
edo bidali zure datuak eta telefonoa helbide hauetara:

www.egunero.info/harpidetza

Martin Ugalde Kultur Parkea • Eraikin zuria • 20140 ANDOAIN

Euskarak behar zaitu

Egunero

ALBERTO ELOSEGI

babestea. Elkarlaguntza horretan oinarrituz, hainbat herrialde txirok, eurek bakarririk lekuak zaindu ahal izateko beharrezko baliabiderik ez luketen arren, egongo litza-teke horretarako konpromiso orokorra.

■ Ezkerrean Baionako katedrala. Behean Gareseko zubia. Goian, Leireko kriptak. Done Jakue bidea Gizateriaren Ondare izendatuta dago Frantzian zein Espainian baina, azken honetan tokiak zehaztu gabe.

IRIZPIDE ALDAKETA. Kultur eta natur ondareok Gizateriarenak izateko giltzarri, "balio unibertsala" da, eta hainbat irizpide darabiltzate horretarako: gizakiaren sorkuntza lan bikaina izatea, zibilizazio edo tradizio

baten -desagertua zein ez- aparteko testimonioa, historiaren pasarte bat biltzen duen leku edo eraikina izatea, aniztasun biologikorako habitata bereziak biltzea, ez ohiko fenomeno naturala edo edertasun handikoak izatea eta abar.

Izan ere, urtez urte aldatuz joan da Ondare kontzeptu hori ulertzeko era: hasierako ikuspuntu hartatik, ondarea, eraikin edo aurri bezala ulertuta (herrialde aberatsetan ia beti) hedatu egin da eta egun baso berezi bat edo biosferaren erreserba bat ere egon daiteke zerrendan. 1992an "kultur paisaia" izendapena sortu zuten, gizakiak eta ingurumenaren artean osatutako lanak goraiatzeko. Espainiako Aranjuez eta Hungariako Tokaj izan dira multzo horretan sartzen azkenak.

Bada bestelako zerrenda bat ere: "arriskuan dauden lekuak". Zerrendak lekuak babesteko konpromisoa dakar, eta urtez urte ondarearen egoera aztertzen da. Azken urteetan horietako asko salbatu direla egia bada ere, asko arriskuan daudela ere bada. Eta desagertu direnik ere badago: sonatuenak Afganistanen leherrarazitako Buda handien eskulturak dira.

♦ URTZI URRUTIKOETXEA

Pello Zubiria eta Malores Etxeberria

“Bere garaian argitu nuena betiko froga bedi. Ezin dugu beti hutsetik hasi”

“Tomasen Borda” ataritik pasatzen direnek etengabe agurtzen dute Pello. Elkartasun handia sumatu duela eskertzen du “Egunkaria”ko lehen zuzendariak, eta ARGIAko zuzendariaren albokoak. Maloresekin eta biekin berregin dugu, bata kanpotik eta besteak barrutik bizitakoa.

Elkarrizketa osoa www.argia.com helbidean duzue.

Testuak: Xabier Letona/ Estitxu Eizagirre /Ixiar Eizagirre Argazkiak: Alberto Elozegi

Ateraz geroztik, hamaika lagunekin aritu zara hizketan, eguneroko bizimoduari ekin diozu... Zer egoeratan zaude?

Kokatu nahian nabil. 30 egunotakoa niretzat nahiko traumatikoa izan da, baina Hernanin bizi naiz. Eta Hernanin

guardia zibilak zer diren, urte mordoan preso egotea zer den, eta hortik aurrera-koak, jende askok badaki. Herri honek asko sufritu du. Beraz, nik ez dut haien-tzat ezer berririk kontatzeko. Nire kasua agertzeak balio badu jende bat kontura-tzeko hemen gauzak nola dauden, bada,

ondo. Baina nire kasua ez da apartekoa.

■ Zein da zure egungo kezka?

Ordenadore, material, agenda, eta libururik gabe gelditu naiz. Biluzik utzi naute, ezer gabe. Inpunitatea lehen unetik hasten da. Tarteetan eraman dizkidate nera-bezarotik hasi eta orain arterainoko agen-

■ Pello: "Malores eta anaia espero, eta atarian tribu osoa aurkitu nuen zain."

■ Hernanira 03:00etan iristean, ez ziren txanpaina eta etxaferoak falta izan

■ ARGIAko ongi-etorrian: "ARGIA sekulako gorabeherak izan ditugu, eta belaunaldiz aldatu gara. Baina taldeko elkartasun hori gorde dugu beti."

dak ere. Kazetaritzak badu osagai konfidentzial garrantzitsu bat. Kazetariok ez ditugu apuntatu behar ez diren gauzak apuntatzen. Ez poliziaren beldur garelako, guk lortutako informazioa ondokoak ere jakiterik nahi ez dugulako baizik. Sekretu profesionala aduzitzen dute kazetariak epaiketan, baina zer sekretu profesional dago, gauza denak zaku batean eramaten badituzte? Orain kazetari lanetan hasleko, pentsatu egin behar dut nondik abiatu.

Gutxien esperotako liburuak ere eramanez ditzakete. Dietak egiteko erabiltzen dutan elikadurari buruzko bat, adibidez.

■ Nola gogoratzen duzue atxiloketa?

Atxiloketa bat jasan duen familiek badakite zer den hori. Ez dago ezberdintasun handirik besteekiko. Armairuak adinako gizonak sartzen dira armekin... Ikuskizun hutsa da. Ni edo Ben Laden berdin atxilotzen dute, euren protokoloa betetzen dute. Andreak eta umeak sukaldetan utzi, zu etxea miaztera eramaten zaituzte, eta ez dituzu gehiago ikusten. "Gero arte" esaten ere ez dizute utziko. Kotxera sartu, eta desagertu zara.

MALORES: Atea itxi eta korrika miatu nuen etxea, ea Pello nonbait bilatuko ote nuen. Etxe osoa pasa, eta Pello falta, noski.

■ Bazenekien "Egunkaria"ren kontuagatik eraman zintuztela?

Ez. Esan zidan ETArekiko lotura salatzen zidatela. ARGIAko irakurleak badaki zer pentsatzen dutan gauza askori buruz. Horregatik, ezin nuen ulertu salaketa hori.

■ Kontatu kotxeko bidaia...

Nik dudanez erreumarekin hainbeste orduz buru makur joatea ez da samurra, baina bestela ez ninduten gogorregi hartu.

"Egunkaria"ri buruz hasi zitzaizkidan galdezka. Berehala konturatu nintzen zer bilatzen zuten: ETAk jarri omen zuela "Egunkaria"ko zuzendaria. Istoria hori argitu nuen bere garaian, argitu behar zen lekuan. Ez hori bakarrik, Espainiako Auzitegi Nazionalari neronek eskatu nion, bere garaian argitzeko. Hori gezur behar da. Ea nor ginen Egunkaria Sortzeneko kideak galdetu zidaten... Nik ahaztuta ere baneukan. Hamar urte badira bilerak edo akzio-dunen batzar batera joan ez naizela.

"Nondik ateratzen zen Egunkaria Sortzeneko dirua?" galdetu zidaten. Azaldu diezazkiozu polizia bati, herri honetan egiten diren ekimenak, eta jendeak muxu

truk dirua nola ematen duen. Pentsatzen zuten adarra jotzen ari nintzela. Orain hamahiru urteko kontuekin bueltaka ibili beharra, dementziala da.

■ Komisiaz zer gogoratzen duzu?

Hasieratik, oroitzapen nahasiak ditut. Bidean asko nahastu nintzen. Ezin nuelako ezer ulertu, eta nire gaitzaren sentsazioak zirela eta. Pixkanaka ari naiz oroi-meneko zuloa osatzen. Baina esan didate hobe dela ez obsesionatzea, eta lasai hartu dut kontu hori.

Gela batean sartu ninduten, eta han ohe bat zegoen. Gogoan dut zutik egon behar zela. Ibiltzen saiatzen nintzen. Ur botilatxo bat neukan han. Gauza jakina da poliziak haluzinogenoak erabiltzen dituela, baina edan egin nuen. Nuen bel-durrarekin, entzuten ziren gauzekin, egiten zuen hotzarekin... Egoera kafkianoa sortu zen.

Kontziente naiz, galdeketa labur bat egin zidatela, begiak estalita. Kotxean egindako galdera berak bota zizkidaten, funtsean. Nik esateko neukana esan nuen. Esateko dagoen gauza bakarra.

■ Polizia-Etxean egoera korapilatzen joan zen...

Neure burua estutzen hasi nintzen. Gero eta min handiagoa neukan... Beste atxilotuek torturak salatu dituzte. Nik hotsak entzuten nituen. Batzuek diote grabazioa zela, eta beste batzuek egiazkoak zirela. Nik entzuten nuena, behintzat, basapizti koadrila bat builaka zen, lurrean soinuua ateratzen, eta norbait ibilikio balute bezala bueltaka denen artean. Norbait interrogatzen ariko zirela pentsatu nuen.

Angustia sartzen joan zitzaidan, eta bi une gogoratzen ditut. Bat, nire ustez Iñaki Uriaramaten zutela antsika, aieneka, edo negarrez. Ni ez naiz sekula oldarkorra izan, baina oihu egin nion erdaraz: "Iñaki, jo egin al zaituzte?". Ondoko gelan zegoen beste lekuko batek kontatu dit, polizia nire gelara sartu zela, eurek ez zutela inor jotzen esanaz. Nik aurre egin omen nien eta iskanbila sortu omen zen... Ez dakit, ez dut gogoratzen. Sorpresa ona izan da aurre egin niela jakitea. Jenioa badaukadala, alegia. Ni normalean mutil txintxo eta koldarra bainaiz halako egoeratan.

Bestea Inmarena izan zen. Neure onetik atera ninduen entzuten nuena, bere emakumetasuna sartzen zelako tartean. Eta ondoan beste norbait sumatzen nuen, arnasestuka. Luis Goia zen, antza.

Puntu horretara iritsita, desfasatzen

PELLO: "Atzerritarrak, gaixotasunak, droga... Soto del Realen, kontuan hartzen ez dugun munduaren zati bat ezagutu dut"

hasi nintzen. Komisaldegian dudak azken oroitzapena da, arrapalada batean atearen kontra jo nuela burua. Gregorio Marañon-neko medikuek esan didate neure buruaz beste egiten saiatu nintzela. Horrela izango da. Susperketaz ez naiz oroitzen, plantan nengoenekoaz gogoratzen naiz.

■ Zeure buruaz beste egitearen kontua dudak jartzeko modukoa da, batetik haiek esandakoa delako, eta bestetik bertsio kontraesankorrak daudelako.

Nire gaixotasun bera dutenak ongi

MALORES: "Pellok okerrera egin balu, nori abisatuko zion ospitaleak? Familiari ez. Inkomunikatuta eduki gaituzte gu ere"

zaintzen ez dituztenean nola gelditzen diren ikusita, badakit lau hilabeterako kartzelara banoa, non buka dezakedan. Hori jakinda burutik gauza asko pasatzen dira. Agian erabaki egoista izango da suizidioarena. Baina umeak umezurtz eta andrea alargun uztea, zer da: kaltea edo mesedea? Nik uler nezake neure buruaz beste egitera iritsi izana.

■ Malores, zuek otsailaren 24 eguerdi aldera izan zenuten lehen berria...

MALORES: Auzitegira goizean iritsi ginen, bost egun inkomunikatuta pasatu ondoren, deklaratzeko ariko zirelakoan. Bazkaltzen ari ginela, Iñaki Esnaola abo-

PELLO: "Espainiarrek Lizarra-Garaziren ondoren orrialdea pasatu dute. Euskaldunak gara aldatu behar dugunak"

katua etorri zitzaidan, eta albistea eman zidan: Pello ez omen zegoen Auzitegiko sotoan, Gregorio Marañon erietxean baizik, bere buruaz beste egiten saiatu zelako. Eta ondo zegoela.

Nik ulertu nionez, berak kazetari bati entzun zion albistea. Komunikabide batzuk oso hari zuzena eta azkarra dute Auzitegiarekin. Guk jakiten genituen albiste gehienak, kazetariak pasatuta jakiten genituen, gu eta gure abokatuak ere euren inguruan genbiltzan arren!

■ Dena utzi, eta Gregorio Marañonera joan zineten...

Harrerara joan, eta ordenagailuan ari zen langileari galdetu genion Pellogatik. Ordenagailuan datuak sartu, eta esan zigun: "Ordenagailu honetan ez dago. Eta ordenagailu honetan ez dagoena, ez dago erietxe honetan!".

Larritzen hasi nintzen. Hil egin zela ere pasatu zitzaidan burutik. Mila aldiz erregutu ondoren, azkenean lortu genuen mediku arduradunarekin hitz egitea. "Ondo dago, baina ezin dizut beste ezer esan", bota zigun. Nire eskaera bakarra zera izan zen: "Esango al diozu berari etorri egin garela?" eta "ba, hori zertarako?" erantzun zidan. Sutan jarri ninduen, eta bota nion: "Bost egun dira etxetik falta dela, eta pentsatzen dut emaztea eta lagunak hemen gaudela jakiteak on egingo liokeela". Ez zuen ezer erantzun. Bere buruaz beste egin izanaren zurrumurruaz galdetu genion. Bere erantzuna izan zen, ezin zigula ezer baieztatu, ezta ezeztatu ere. Panorama horrekin atera ginen. Gустura entzungo nion medikuari, baietz, Pellori esango ziola gu han geundela. Niretzat hori garrantzitsua zen, eta medikuak ez zion jaramonik egin. Bihozgabe-keria hutsa iruditu zitzaidan. Zer kostatzen zitzaion? Horrek zer arau urra lezake?

PELLO: Etikaz asko hitz egiten dute medikuek, baina dioten bezain etikoak balira, poliziari garbi utzi behar liokete medikuek, ospitale barruan eurek agintzen dutela. Eta hori ez da gertatzen. Madrilgo ospitalean, delinkuentziari eta poliziari lotutako adarrak ekosistema batzuk dira. Ekosistema horretan daude poliziak, poliziak ezagutzen dituzten erizainak eta medikuak... Horri gehitu behar zaio, Madril Espainiako hiriburua dela. Askoz lotuago daude denak administrazioarekin. Han funtzionario asko dago.

MALORES: Epaileak beste hiru egun

luzatu zuen inkomunikazioa, osasunez ez zegoelako adierazpenak hartzeko moduan. Horrek esan nahi zuen, beste hiru egunez ezingo genuela bere osasunaren informaziorik jaso.

■ **Malores, nola joan ziren inkomunikazioa luzatutako hiru egunak?**

Tentsio batean. Ezin ikusteak zalan-tza sortzen zigun. Ondo zegoela baieztatzen ziguten, baina ZIUn zegoen. Beraz, oso ondo ez zen egongo. Eta ospitaleak nori abisatuko zion kontua okertuko balitz? Guardia Zibilari? Juezari? Familiari ez, behintzat, telefono zenbaki bat ere ez ziguten eskatu-eta! Eta poliziak nori abisatuko zion, prentsari? Sekulako beldurra pasatu nuen egun haietan.

■ **Zurekin Madrilan egon zirenek esaten dute zu zinela lasaitasuna jartzen zuena, iparra markatzen zuena.**

Sentsazio bakarra neukan: ezin gaituzte txikitu. Nire familia ez dute hauek hondatuko. Pozik bizi gara, eta gezur batengatik izorratuko gaituzte hauek? Zer eskubiderekin? Hori pentsatzeak indarra ematen zidan.

Gainera banekien, ni preso eraman izan banindute, Pellok zeruak eta lurrak mugituko zituela. Nik ere hainbeste zor

diot. Bestalde, banekien ez naizela oso mugitua. Nahikoa koldarra naiz. Batzutan beldur nintzen, ondo egingo ote nituen gauzak.

PELLO: Bestetik nik zorte handia izan dut. ARGIAN sekulako gorabeherak izan ditugu, haserreak, belaunaldiz aldatu gara, eta pentsa lehengoekin alderatuta orain zer jende ezberdin gauden. Baina klan, elkarte eta taldeko elkartasun hori, beti horrela ezagutu dut. Garai batean ongi konpondu ez garen jendea ere, behar izan denean kezkatuta ibili da, galdezka, zer egin bilatzen.

■ **Pello, atxilotu eta zortzi egunetan gertatutakoak ez dituzu garbi oroitzen. Juezaren aurrean deklaraturakoa gogoratzen duzu?**

Deklaratu izanaren kontzientzia badaukat, baina ez dut gogoratzen non eta nola izan zen ere. Maloresek esandakoaren arabera, ohean deklaraturako nuen... Idatzita eta sinatuta zer geratu zen da axola duena. Ez dut gogoratzen, baina pentsatzen dut etengabe esaten nuena deklaraturako nuela. Gezurra dela ETak ni zuzendari jarri ninduela. Gezurra dela ETak Egunkaria Sortzen manipulatu zuela. Gezurra dela ETaren dirua erabili

genuela. Paper horiek lehenago ere agertu ziren, baina paper horiek gezurra dira.

Argitaratzen denean ez bada horrela, harrituta geratuko naiz. Berrogei mila ostia emanda deklaraturako banu ni ETak jarri ninduela, berrogei mila ostia emanda izango zen. Baina nik badakit gezurra dela hori, eta ez didate burutik kenduko.

■ **Malores, 27 eguerdian egin zenien lehen bisita. Zer inpresio hartu zenuen?**

Bere aita ikusi izana iruditzen zitzaidan. Aitona bat zirudien. Gelan bi polizia nazional zituen. Muxu eman nion. "hemen nago. Ekhi eta Itxaso ondo daude". Halako irribarretxo bat egin zuen, "arindu ederra" esanez bezala. Baina medikuak esana egia zela ikusi nuen, alegia, lotatik esnatu berritako zozoaldian zegoela.

Arratsaldean beste 10 minutuko bisita nuen. A zer mejora sumatu niona! Jada aulkian eserita ikusi nuen. Ekhi eta Itxasorentzat, paperezko ezpain-zapi batean bertso bat idatzita zuen. Guardiei esan nien seme-alabentzat zela, baina "ezin duzu ezer atera" esan zidaten. Pellok kontra egin zien. Poz pixka bat hartu nuen, betiko Pello zen jada. Baina bera

ez da horretaz gogoratzen. "Zer gertatu da eta zein daude atxilotuta?" galdetu zidan, eta orduan eman nion guztia berri.

PELLO: Pribilegiatuak izan gara. **ARGIA**tik eta familatik bi, hiru edo lau pertsona zeuden etengabe Madrilén. Elkartasun kate bat zegoen antolatuta, eta guk egoerak eskatutako beharrei aurre egiterik izan dugu (garraio gastuak zirela, alojamendua zela...). Pribilegiatuak gara.

Isolamenduan, hiesa zuen gaixo bat zegoen, beste bat erdi kaskatua, eta jakina, gu beste gizarte maila batekoak gara. Hori ospitalean, polizien eta medikuen eguneroko tratuan ere nabaritzen da, "Buenos dias" esatean bertan nabaritzen da ezberdintasuna.

MALORES: Dena dela, niri Marañon kartzela txiki bat iruditu zitzaidan. Guztiz itxia, poliziaz inguratua, nortasun-agiria erakutsi behar zen, egun batean biluzik jarrita miatu ninduten... Hori oso mingarria izan zen. Baina tira, hura kartzela zela pentsatu behar zenuen, eta kito.

■ Handik kartzelara sartu zintuzten...

PELLO: Ni ez naiz euskal presoekin eta jendearekin egon. Jenderik marjina-tuenen kartzela bizi izan dut. Baina aldi berean ez zegoen presio handiegirik ere, eta ez naiz kexatzen. Kartzelan hasieratik eraman ninduten erizaindegi psikiatrikora. Oso heterogeneoa da: han daude metadona behar dutenak, bere andrea akabatu duen zahar bat, osasun arazoak dituztenak... denetik.

Txabolok edo zeldak, lau pertsona-koak dira, eta harrituta gelditu nintzen, txabolo bakoitzeko arduradunak, beste preso batzuek direla ikusita. Beraz, oso funtzionario gutxi dago, eta presoek

sekulako ardura daukate.

■ Jende berezi horrek humanoki ere hunkitu egin zaitu...

Guk kontuan hartzen ez dugun munduaren zati bat ezagutu dut. Eta jada ez naiz ari euskal preso politikoez, presondegiez ari naiz. Bakoitzak gure istorioa genuen. Baziren lo egiteko botika mordoa behar zutenak. Baziren goizean seietan jaiki, eta esnatzeko ordubete behar zutenak. Ordubete hori txorakeriak esaten eta egiten pasatzen zuten. Jende paranoiko samarra ezagutu dut... denetik.

Soto del Realen ere ikusten da Espainiak inmigrazioarekin-eta daukan arazoa. Han daude Espainiarako sarrera erraza dela sinistu dutelako, koka poltsan hartuta Hego Amerikatik etorri direnak. Sika-

MALORES: "Sentipen bakarra nuen. Nire familia ez dute hauek hondatuko. Horrek ematen zidan indarra"

rioen mundu guztia ere hor dago, ipar-afrikarren mundua, hinduak... Madril hiria bera ere horrelakoa da momentu honetan, Europa osoa bezala.

■ Zer harreman eduki duzu preso horiekin?

Oso ona. Egutero 2 km egiten nituen oinez, 25 metroko korridore batean joan-etorrika. Beti neukan norbait laguntzeko, eta elkarrizketak gure gauzak kontatzen genizkion. Beste batzuekin aupa esan eta ez dut bestelako harremanik izan... Han bakoitzak zeukan bere arazoa, bakoitza berera zihoan. Nik uste oharkabea pasatu naizela. Nik ez nuen ezer erakusteko,

nik han ikasi egin dut. Nire txaboloko 63 urteko aitona lezio asko eman zitzakeen, eta Kolonbiatik etorri eta hemen ez egitekoen bat eginda preso zegoen gizonak ere bai.

■ Zer baldintzetan egon zarete?

Politikariek 15 egun pasa behar litzukete bertan, gauza bakoitza gizatasunik gabe egiten dela ikusteko: menuetik hasi eta beste gauza guztietaraino. Norbaitek jateko arazoak baditu, eta 10 minututan jan behar bada, edo botikekin berezitasunik txikiena behar badu, eta botikak ematen dituen bi egunetik behin aldatzen badute, edo dieta berezia behar baduzu eta denentzat menu bera badago... Hor ez dago inbardurentzat lekurik, Soto del Real 2.000 pertsona pilatuta dauden gaztelu bat da, funtzionario gutxirekin, eta protokolo oso gogorrekin.

Ez da posible Estatu batek mundu hori hain baztertua edukitzea. Eta eskerak kartzela hori oso modernoa den!

■ Mundu horretan kokatzen ari zarela, paper bat iristen zaizu, eta hurrengo egunean libre uzten zaituzte

Denbora kontatzen hasi nintzen, eta preso batek abisatu zidan "hik egin ezak kontu bihar bederatziak arte ez haizela aterako hemendik. Egon hadi lasai". Pentsa inhumanitatea noraino iristen den: fidantzaren notifikazioa arratsaldeko seietan hartu nuen, eta etxera telefono dei bat egiteko eskubidea nuen. Baina hitz egindakoa grabatzeko magnetofono falta zela, eta ezin omen dugunez magnetofonirik gabe hitz egin, etxera deitu gabe gertatu nintzen. Orduan pentsatu behar duzu, esaterako, Iñaki Esnaolari ez zitzaizola faxeko papera bukatuko, eta notifikazioa hartuko zuela.

Hango jendea, batetik, asko poztzen da

PRAKTIKAK EGITEKO ERREDAKTOREA

- ARGIAk erredakzio lanetan trebatzeko aukera eskaintzen du.
- Erredaktoreak ARGIA asteakirako eta SAREKO ARGIA web gunerako behar dira.
- Sei hilabeterako, egun erdiz.

Bidali curriculum helbide honetara:

ARGIA. Industrialdea, 15. pabiloia. 20160 Lasarte-Oria edo kazeta@argia.com helbidera. Bestela, deitu 943-371545 telefonora

bazoazelako, eta bestetik triste jartzen da. Norbait joaten ikustea, zu oraindik han zauden seinale baita. Nik, txabolokoei bakarrik esan nien banindoala, ez beste inori. Ez nuen barrenik izan. "Zubiria, salga a la puerta", deitu nindutenean, ez ezkerretara eta ez eskuinetara begiratu gabe, martxa. Zer esan behar diozu han ezagutu duzun 24 urteko Jaengo mutiko bati? Bazoazela? Askoz hobe ezer ez esanda.

Nik Malores eta anaia espero nituen. Eta atarian tribu guztia aurkitu nuen zain. "Telebistak zer egiten du hemen?" pentsatu nuen. Pixkanaka jabetu naiz euskal medio guztiek nola jarraitu duten gure kasua. Ordura arte basamortuan egon nintzen. Ez dut ia ezeren berri izan.

■ Oraindik ez omen duzu onartu "Egunkaria" itxita dagoenik...

"Egunkaria" suspendituta dago, baina ezin du itxita egon. Frogatu bedi frogatu behar dena, baina badakizue zenbat esfortzu dagoen hor sartuta? Eta ez naiz nigatik ari. Hor jende pilak egin du berebiziko esfortzua, bai azpiegitura sortzen, pabilioiak lortzen, azpiegitura informatikoa antolatzen, estilo liburua egiten, kazetariak ateratzen, izen komertziala indartzen... eta hori dena, juez batek esan duelako akabo? Sekulako beldurra ematen dit. Ez baita halako gauza bat gertatzen den lehen aldia. Eta hurrengoan beste gauza bat ixten badute, berriz ere zerotik hasi beharko al dugu? Euskal Herriak ez dauka hainbeste baliabide. Ez da posible.

Ez dut esan nahi gaizki iruditzen zaiz-

kidanik hartu diren erabakiak. Zailtasun guzti horien gainetik nola erreakzionatu duten ikustea, eta "Egunero" martxan jartzeari, txapela kentzeko modukoa da, eta ni horiekin nago. Baina "Egunkaria" ireki egin behar da. Hor sekulako patrimonioa sartu dugu, denok. Patrimonio horretan dago izerdia, lana, kultura bat, eta printzipio batzuk.

■ Arazo politikoa nola ikusten duzu?

Espainolek Lizarra-Garaziren ondoren, orrialde bat pasa dute. Zer gertatzen da? Euskaldunak garela huts egiten ari gare-

PELLO: "Politikariei pista ematen diet. Askotan erditik kendu behar dugu batzuek, beste freskoago batzuk ateratzeko"

nak. Su-etenarekin eta Lizarra-Garazirekin, orrialdea pasatu genuela uste genuen, baina ez dugu horrela egin. Eta garbi esaten dut, ez naiz inori errurik botatzen ari.

■ Eta zer da orrialdea pasatzea?

Eurek ematen digute guri pista: haienztzat Ibarretxe, Otegi, Madrazo, Garaikoe-txea, Larreina, ARGIA, "Egunkaria", "Gara", Euskadi Irratia... denak berdinak gara. Nik badakit ez garela berdinak, baina izan gaitezen haiek pentsatzen duten neurri berean berdinak. Esango nuke gainera, espainiarrentzat Gemma Zabaleta, Odon Elorza, eta Maragallen

lagun guztiak ere guregandik hurbil daudela, gutakoak direla. Haiek logika horrikin ari zaizkigu gu zanpatzen, eta logika hori ulertzen ez duten bakarrik gu gara!

Operazio hau ezberdina izan da, eta dirudienez, urtebete eta gehiago zeramatzen prestatzen. Orain hamar urte esan "Egunkaria" itxiko zutela, eta gainera hori Jaurilaritzaren kontrako eraso bat izango zela, eta ezingo genituzke hariak lotu. Haiek zaku berean sartu dute dena. Haiek bide hori dena egin dute, eta guk, berriz, hauteskunderen ataritan betikoan gaudela ikusten dugu.

Aldi berean, Maloresek kontatzen didanean zer jende ezberdin ikusi zuen "Egunkaria"ren aldeko manifestazioan, ikusten da jendeak eskatzen duela beste egoera batera pasatzea.

Lizarra-Garaziko hartan frakasatu egin genuen. Baina bi, hiru edo hamabosgarren aldiz saiatu behar da.

■ Zer duzu euskal presoez esateko?

Ni kapaz izan banaiz burua galtzeko, erdi-ezagun izanda, jakinda ez nautela gehiegi estutuko... 18 urte han daramatzatenak, nola daude? Eta ez gara kapaz 18 urtean han dagoena hona ekartzeko, Barandalla etxera ekartzeko? Denok daukagu autokritika egin beharra, eta lehenbailehen ekarri beharra.

Preso nengoela, neska bat entzun nuen euskal azentuaz erdaraz. "Euskalduna al zara?", nik, eta besteak baietz, eta besarkatu, eta atzetik beste sei edo zazpi neska euskaldun tokatu ziren elkarren segidan. Gero, gelakide nuen 63 urteko aitona hori esaten nion: ikusi egin behar zenituen sei neska horiek. Horiek ez zeukaten antzik ez hemen garbiketara ikusten ditugun emakume hauekin, ez beste pabilioian oihuka ikusten ditugunekin, ez inorekin. Horiek beste pertsona klase batzuk dira. Ezin dute hor egon. Beste aldetik, askok esango du inor ezin dela tiroz hil. Hitz egin behar duenak hitz egin dezala garbi, hartu ditzala hartu beharreko erabakiak, baina ez gaitezen beti kaka berdinarekin ibili.

■ Nola pasatzen da orrialdea?

Klabeetako bat pertsonak aldatzea da. Politikoei pista hori eman nahi diet ARGIAtik: askotan, erditik kendu egin behar dute batzuek, beste batzuek ateratzeko. Ni gaixotzea ondo etorri da ARGIA beste jende bat mugitzeko. Egin dezagun denek berdin! Ez gaitezen beti berdinak egon! Utzi fresko datozen beste batzuei, ea lortzen duten ●

Beharrezko sinbiosia (eta II)

Donostiako Egia auzoko kultur etxean egoitza duen Mugaz Gaindiko Koreografia Zentroaren sorrerak bi gai nagusiren inguruan zalantzak sortu zituen Gipuzkoako Dantzari Profesionalen Elkartean: alde batetik, sentsibilizazio tailerrak, eta hauei buruz lehengo astean mintzatu ginen espazio honetan bertan. Bestetik, ale honetan jorratuko dugun "Junior Baleta"ren sorrera.

"JUNIOR BALET"

baten sorrera, NDT 2ren itxurakoa (Nederlans dans Theater), proiektuaren beste helburu nagusietariko bat da, eta honek erakundeen aldetik diru sarrera handia eskatzen du. Diru ordainketaren mende dagoen erabaki baten zain, 2004ko amaieran eman-gu da jakitera ea Biarritzeko Baletaren harrobia litzatekeen konpainia gazte honen sorrera bideragarria den. Behin bere sorrera adosten denean, Batzorde Orokor honen erronka, konpainia honetan dantzari gipuzkoarren kupo bat egotea da, kontsideratzen baitugu, lurralde honetako diru publikoa erabili bada, gure dantzariek bertan sartzeko aukera erreala izan behar dutela. Ez gara gastu ekonomiko horri dagozkion "x" plaza sortzeaz ari, baizik eta askotan konpainia baten bila beren buruak mailetak egitera behartuta dauzkaten dantzari askori lan irteera bat ahalbidetzeaz, lurralde honetan talde profesionalik ez baitago.

1998an Biarritzeko Baleta sortu zenetik, zentro euskalfrantziarrari atxikitako koreografo Thierry Malandainek, bere proiektuaren irteera naturala Piriniotatik bestaldera begiratzean zetzala argi izan zuen beti. Frantziako konpainiak desagertutako

Maiatza Dantzan 99'an parte hartu izana, Hegoaldearekin harremana estutzeko ahaleginean lehen pausoa izan zen. Tradizio akademiko luze baten oinarriak, ez baita hutsala, frantsesak XVI. mendean baleta asmatzeaz harro egotea, gaur egungo Frantziako egitura Koreografia Zentro Nazionalaren inguruan eraikitzen da. Izen handiko koreografo

baten zuzendaritzapean, zentro hauek - 20 bat Frantziako lurralde osoan zehar- dantzarako sormen, prestakuntza eta sustapen espazioak osatzen dituzte. Mundu osoko jaialdi gehienetan present dauden Frantziako konpainien lana da hauen fruitua.

ALBERTO ELOSEGI

Iratxe de Arantzibia

Gipuzkoako Dantzari Profesionalen Elkarteko Zuzendaritza Batzordeko bozeramalea

"Batzorde Orokor honen erronka, konpainia honetan dantzari gipuzkoarren kupo bat egotea da, lurralde honetako diru publikoa erabili bada, gure dantzariek bertan sartzeko aukera erreala izan behar baitute"

teengandik ikasten saiatzera garamatza, are gehiago, behin eta berriro "artearen ahizpa edo arreba pobrea" deitu izan den dantzaren esparrua. Hori da hain zuzen ere, dantzagatik eta dantzarentzat pentsatu, sentitu eta bizi garenon erronka nagusia. Horregatik, dantza ohiko egite kulturala bihurtzeko gure borrokaren barne, batasunak eta kolaborazioak merezi dute. Mugaz Gaindiko Koreografia Zentroak gure disziplinaren alde lan zintzoa eta argia egiten badu Gipuzkoako Dantza Profesionalen Elkartea han izango da. Dantzaren garapen eta indarberritzerako beharrezko sinbiosia da, azken batean ●

E Z P

PRINTZA

MARGOLARIA ETA PERTSONA

Jose Luis Zumeta margolariaren hitzak dira hauek "Egunero"n eginiko elkarriketan adierazitakoak:

"(...) Obra perfekturik ez dago. Gainera, existitzekotan pinturaren amaiera litzateke. Etengabeko bilakaera da pintura, ez du bukaerarik. Eredubakarra ez dago, ezin da egon. Hala izatekotan, pinturak ez zuen hainbeste mendetan iraungo. Denborak eredu berriak eskaintzen dizkigu, horrela izan da orain arte, eta horrela jarraituko du izaten. (...) Artista oso indibidualista da. Jakina, inguruari loturik dago, baina bere helburua ez da inguru horrekin ados egotea. Berea egin beharra dauka; pasioa du artea, utopia ere bada askotan. Nire ustez, margolaria eta pertsona bereizi egin behar dira; batek nortasuna adierazten du, besteak lana. (...)

Azken hogeitortu urte hauetan artea eta merkaturak kontrako norabidean dabiltza. Lehen ez nuen ikusten hainbeste alderik bataren eta bestearen artean. Artea artea zen, abangoardia abangoardia, eta famatuak famatu ziren horixe merezi zutelako. Baina orain marketina sartu da tartean, eta badirudi dena dela artea. Oro da onargarria. Artearen mundua usteldu egin du diruak, eta giro faltsu horren erantzuleak amerikarrak dira. Modak agintzen du orain; abangoardiak ez du lehen zuen zentzua. (...) Sortzaileari ilusioa kentzen dio giro honek (...)"

EUSKARAZ ARGITARATUAK

EUSKADIKO Editoreen Elkarteak jakitera eman duenez, 2001ean Gipuzkoan, Araban eta Bizkaian argitaratu ziren 7 milioi liburuetatik %66 euskaraz plazaratu ziren. Aurreko urtean euskaraz argitaratu zirenak baino gehiago diren arren, Elkartearen ordezkariak diotenez, testu liburuaren eskakizunaren hazkundeari zor zaio hori. Bestela, euskarazko liburuaren tirada gaztelaniazkoa baino txikiagoa izango litzateke. Guztira, 2001ean 2.800 liburu ezberdin kaleratu ziren, 2000n 3.066 argitaratu ziren bitartean. Eta hala ere, 2001ean diru sarrerak handiagoak izan ziren 2000n baino.

IDAZLEEN ELKARTEKO BERRIAK

EUSKAL Idazleen Elkarteak web gunea berritu du. Idazle bazkideei buruzko informazioa, bibliografia eta argazkiak, elkartearen jarduna, bere programa eta argitalpenak, hala nola, "Hegats" eta "Kalegats" agerkariak, literatura lehiaketen agenda edota eginiko biltzarren datuak eta txostenak jarri dituzte bertan. Bestalde Idazleen Elkarteak antolatuko du datorren udazkenean Gernikan "Historia eta oroimena" izenburupean egingo den Galeuska.

ARTE ETA KULTURA JARDUNALDIA

IAZ 17 ikastaro eskaini bazituen ere, aurtengo

■ Iazko Arte eta Kultura Topaketaren kartela.

ekainaren 30ean hasi eta uztailaren 30ean amaituko diren Arte eta Kultura IV. Topaketek 27 ikastaro osatutako eskaintza burutu dute. Apirilaren 1etik aurrera eman daiteke izena horietan parte hartzeko. Kultur arloko ikastaroei dago kienez, aipatzekoak dira dantza eta kantuari dagozkionak, izan ere, Ygor Yebra edo Keiko Wataya bezalakoak izango baitira hauetako batzuetan irakasle. Baina badira bestelako ikastaroak: museoak, erakusketak eta erakusketak hizkuntzak izenekoak; literatur kritikaren joera berriak jorratuko dituenak; Antzerkia eta generoaz mintzatuko dena; edota kultura eta edizioan sakontzeko ekingo diona.

OLBE-REN OSPAKIZUNA

APIRILAREN 9an ospatuko du Operaren Lagunen Bilboko Elkarteak bere 50. urteurrena. Egun horretan aurkeztuko dute Euskalduna Jauregian Carlos Bacigalupe idatzi duen eta Elkar-

H I T Z B I T A N

• Juan Kruz Igerabidek honakoa adierazi zuen "Gara"n: "Uste dut idazleak, idazten duen mementotik, zer esaterik baduela; esaten ari den mementotik, ezin ditu begiak itxi, ikusten ari da, bizitzen ari da. Kontua da berak zer gaitasun duen horren aurrean zerbait esateko; batek gaitasun soziologiko handia badu, alde horretatik helduko dio gaiari. Ni ez naiz iaioa filosofia eta politikaren aldetik; zer esan dezaket, orduan, nik? Beharbada poesia eta sentimenduen ikuspegitik, zenbait gauza pertsonal eta nire ikuspegia eman ditzaket; horretan saiatu naiz".

L A K

ALBERTO ELOSEGI

tearen historia biltzen duen liburua. Egun berean, "Zigor" obra taularatuko dute. OLBEk 500 ikuskizun baino gehiago antolatu ditu jaio zenetik.

INAUGURAZIOAK

AZKENALDIAN ohitzen ari gara kultur zentroak inauguratzean zalapartak entzutera.

ARGAZKI PRESS

AURREIRITZIEZ GAINDI

Literatura normalizatueta gertatzen ez den fenomeno gertatzen da gurean. Euskal argitaletxeek oso itzulpen gutxi kaleratzen dituzte Literatura unibertsaleko bildumatik kanpo. Aurreiritzi asko dagoela dio Karlos del Olmo Zuzentzaile eta Interpretarien Elkarteko (EIZIE) lehendakari berriak. Irakasleek eurek ere nahiago izaten dutela jatorrizko liburuak gomendatzea, itzulitakoak baino. Hori dela eta EIZIEk aspalditik xede zuen itzulpen literarioa bultzatzeko fundazioa jarriko du abian. Fundazio honek itzultzaileei beren gustuko liburuak itzultzeko lana baldintzarik onenetan egiteko aukera eskainiko lieke. Horretarako, erakundeengandik finantzazioa eskuratu beharko lukeelarik, itzulpenak lan-sarien bidez bideratzeko.

Nafarroan, Barañaingo Auditorioa ireki zuten lehengo astean. 90eko hamarkadan jarri zen martxan 680 pertsona hartzeko gaitasuna izango duen areto honen proiektua. Nazioarte mailako kultur ikuskizunentzako gune izateaz gain, ikastaroak eta mintegiak emateko helburua du. Auditorioak ordea, polemika handiak izan ditu atzean. Izan ere, kultur zentroaren eraikitze lanak zirela-eta herriko alkatea kargua betetze-ko gaitasunik gabe utzi zuten. Ondoren etorri da lehen Urnietako Sarobe Arte Eszenikoen guneko arduraduna zen eta egun Auditorioko gerente den Enrique Santiagoren inguruko zalaparta.

Bestalde, Oteiza Fundazioko Patronatuan Oteizaren ingurukoak diren lau kidek apirilaren 18an Museoa inauguratzea erabaki "presazkoa eta elektoralista" dela esan dute. Diotenez, ez dago proiektua garatu duen profesional talderik ezta museorako plan konkreturik ere.

ALBERTO ELOSEGI

■ Tijuana in blue.

IZENAK

Tijuana in blue talde nafarrak disko berria kaleratuko du. Udaberri honetan eskainiko dituen kontzertuetan grabatuko dute zuzeneko lana. Diskoa Gorren eskutik plazaratuko dute.

Estitxu Eizagirrek irabazi du Orixe bertso sariketa. ARGIAko kolaboratzaileak 358 puntu lortu zituen, eta bigarrenak, Andoni Otamendik, hiru gutxiago.

Silverspace Animation Studios izeneko 3 dimentsiotako animaziozko zinema lantzeko produkzio etxea sortu da Araban. Euskal Herrian sortzen den bigarrena da, Irungo Dibulitoon-en atzetik.

Iñaki Petxarromanen liburu berriak "Katearen begiak" izango du izenburutzat. Bertan, 1200 urtetik gaur arte Euskal Herriaren historian garrantzitsuak izan diren garaiak oinarri hartuz literatura historikoa jorratzen du Petxarromanek.

Aingeru Epaltzaren "Rock'n'roll" liburuak gaztelaniaz argitaratuko du laster Ttartalo argitaletxeak.

■ Aingeru Epaltza.

• Urtzi Urkizuk "Hika" aldizkarian: "Entretenu, informatu eta hazi omen ziren telebistaren helburuak. (...) Ikusi dugunez, sistema mantentzeko joko guztiekin esango dute informatzen gaituztela. Bitartean edozein saio txepelekin entretenituko gaituzte, euren kulturaren hazten gaituzten bitartean".

• Anjel Lertxundiren ustez, "nobela batean errazagoa da momentu konkretu batean pertsonaia batek huts egitea, baina ipuinean ezin da hori gertatu. Ipuinean dena perfektua ez bada ez du funtzionatzen". Hitzok "Euskonews & Media"n esan zituen.

Maiatzaren 18a bitartean "Gardentasunak" izeneko erakusketa izango da ikusgai Guggenheim Bilbao museoa.

Lau artista garaikideren bost lanek osatzen dute erakusketa eta guztiek argiarekin eta gardentasunarekin jokatzeko dute.

Javier Perezek, Cristina Iglesiasek, Susana Solanok eta Juan Luis Morazak bide hori aukeratu dute errealitatea deskribatzeko.

GARDENTASUNAREN DESAFIOA

Guggenheimeko 103 aretoan ikusgai dauden bost lan hauek museoko bildumaren parte dira, hots, lehenago ere berauek ikusteko aukera zuen bertara hurbiltzen zen bisitariak. Baina asteotan, lan guztiak batera ikustean, argi ikusten da lan hauek batzen dituen elementu artistikoa: argia eta gardentasuna erabiltzen dute errealitatea irudikatzen.

□ Bost lanek argia eta gardentasunaren erabileran bat egiten dute, baina ikuspuntu, ideia eta forman bereizten dira

Bost artelanez puntu horretan bat egin arren, Petra Joos erakusketako komisarioak adierazi bezala, "ikusuntu, ideia eta forman bereizten dira". Horregatik teknika eta material desberdinak erabili ditu artista bakoitzak.

BIZITZA HAUSKORRA. "Levitas" izenburuko lana Javier Perez artista bilbotarrak burutu zuen 1998an. Lurrean barreiatutako beira puztuko esferekin osatzen dute lan hau. Esferak barrutik hus-

tuak daude eta arrasto bitxiak irudikatzen dira modu horretan. Lan honen bidez bizitzaren hauskortasuna eta ezegonkortasuna aditzera eman nahi izan du Perezek.

ALABASTROZKO GELA. Cristina Iglesiasek bi lan ditu erakusketa honetan. Horietako bat, "Titulurik gabea (Alabastrozko gela)" 1993an egin zuen artista donostiarrak, burdina eta alabastroa erabili. Estalki materialaz gain, argiak eta honek hartzen duen espazioak berak ere osatzen dute obra. Egitura garbi ikusten da obra honetan eta, modu horretan, aipatutako elementuen (materialen, argiaren eta espazioaren) ezaugarriak agerian daude, egituraren eta formaren konplexutasuna bezala.

KONTRAESANA. Cristina Iglesiasen erakusketa honetan duen bigarren lanak "Titulurik gabea (Sareta II)" du izena eta 1997an egin da. Zura, erretxina eta brontze hautsa erabili ditu Donostiako artistak sareta edo zelosia arabiarrak gogora ekartzen dituen gela exotiko hau osatzeko. Hortaz, erabilitako materiala ez da gardena, baina sareta horrek ematen dio gardentasuna obrari. Modu horretan, barrutik kanpoan dagoena ikus daiteke eta kanpotik ere barruko espazioa ikusten da. Iglesiasen lanean ohikoa da artistak kontraesana bilatzea eta lan honetan ere

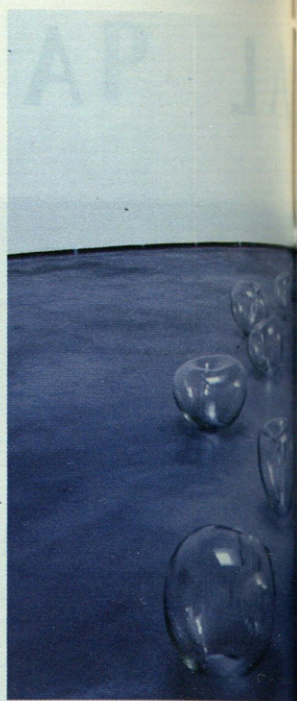
edukiak elkarren kontra ari direla dirudi, gela hau aldi berean babesleku eta kartzela edo kaiola izan baitaiteke.

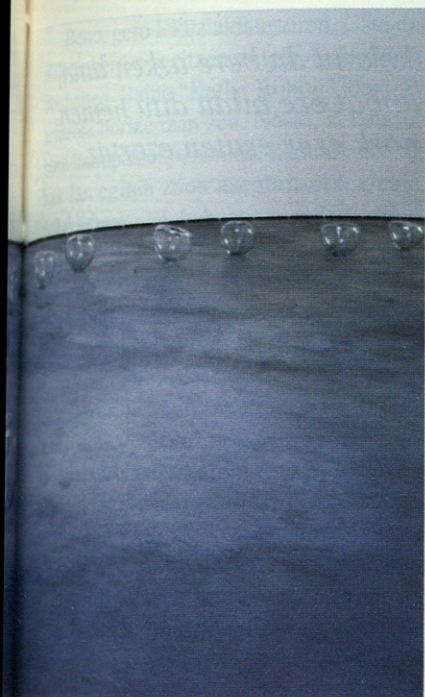
SENDOTASUN FALTSUA.

Susana Solano artista katalanak Burdina, PVC, soka eta argazkia erabili ditu "Jaosokor" (1997) izeneko lana egiteko. Sendotasun itxura faltsua ematen du kanoa formako obra honek, egitura sendo hori osatzeko material garden eta arina erabili baitu. Plastikozko zati gar-

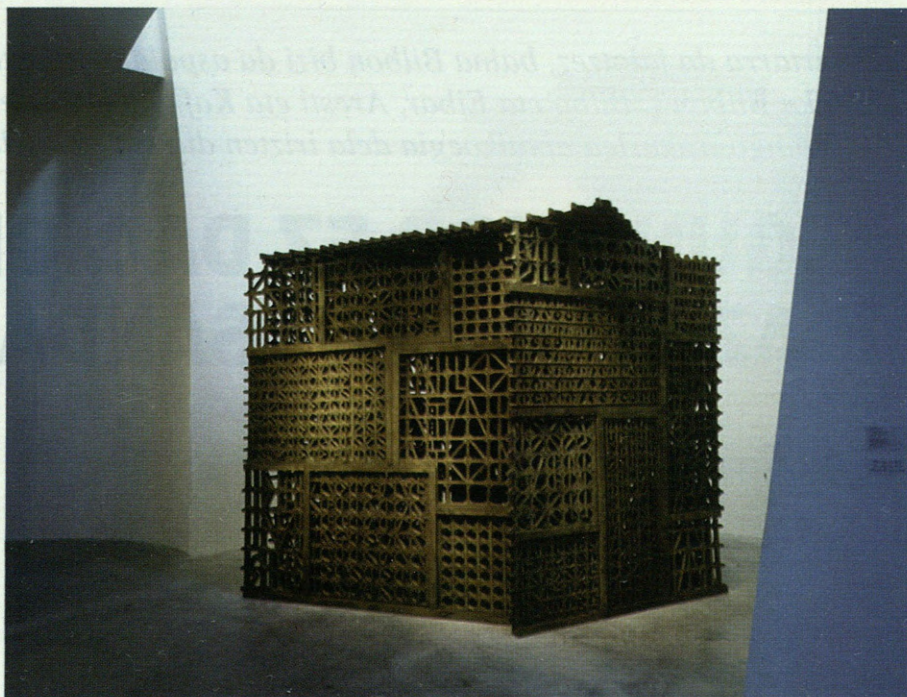
□ "Dagoeneko ez dago artista talderik, inguruko errealitatea islatu nahi duten ahots indibidualak dira hauek"
PETRA JOOS

denak uraren ezaugarriak islatu nahi ditu eta argia ezinbestekoa da lan honetan ere. Joos komisarioak dioenez: "Argiak ematen dio materiari itxura eta zentzua". Obra hau Indonesiako indigena baten argazkiak ere osatzen du. Izan ere, lan honek artistak bertara egindako bidaia du oinarri. Lan honen bidez artea munduarekin harremanetan jartzeko premia eman nahi du aditzera Solanok.

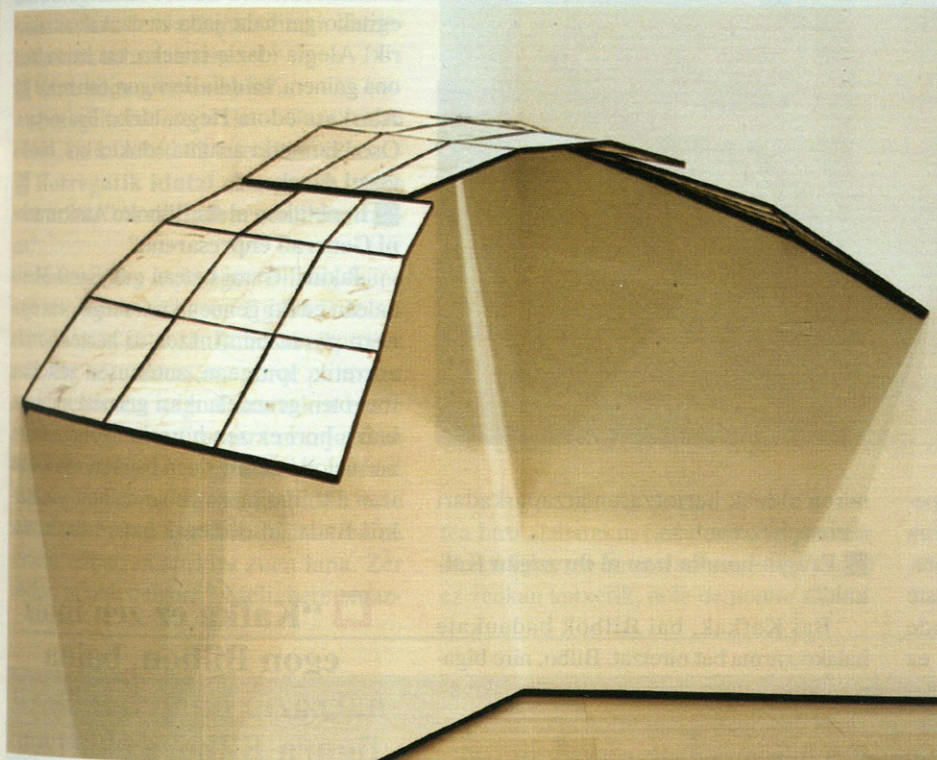

GUCCENHEIM BILBAO

GUCCENHEIM BILBAO

GUCCENHEIM BILBAO

GUCCENHEIM BILBAO

GUCCENHEIM BILBAO

■ Goian, Javier Perezen "Levitas" eta Cristina Iglesiasen "Sareta II". Azpian Iglesiasen "Alabastro gela". Lerro hauen gainean, Juan Luis Morazaren "Estasi, Status, Estatua" eta Susana Solanoren "Jaosokor".

EMAKUMEEN PLAZERRA. Juan Luis Moraza gasteiztarrak erretxina sintetiko egindako takoiak erabili ditu "Estasia, statusa, estatua" (1994) lanera. Zapata takoi hauek tamaina eta forma ezberdinekoak dira baina, modu ordenatuan ilaratan jarrita daude eta horrela emakumezkoen plazerra irudikatu nahi izan du Morazak. Artista honek formarekiko eta egunerokotasunarekiko interes

berezia agertu ohi du eta hori lan honetan ere islatzen da. Joosen hitzetan "objektuen mugen aurrean ere kezka sentitzen du eta gai transzendenteagoak adierazten saiatzen da".

Erakusketa honetan, beste askotan bezala, hainbat artisten lanak biltzen dira kontzeptu beraren inguruan. Petra Joosek adierazi bezala, "dagoeneko ez dago artista talderik, inguruan duten erreali-

tatea islatu nahi duten ahots indibidualak dira hauek". 60ko hamarkadan artistek gizarte hobe baten alde aktiboki borrokatzen zutela dio komisarioak. 90eko hamarkadan aldiz, globalizazioan murgildutako munduaren aurrean, "artisten lanak gizarte aldakorra rentzat desafio bilakatzen dira". Eta "Gardentasunak" gizarte opakoaren desafio

◆ **NAGORE IRAZUSTABARRENA**

Eibartarra da jaiotzez, baina Bilbon bizi da aspalditik. Bertan kokatu du bere azken lana, "Kafka Bilbon". Bilbo eta Eibar, Aresti eta Kafka, eta beste hainbat ere bildu ditu hemen. Egungo irakurlea apatikoegia dela irizten dio eta ez duela inork ezer esaten ezertaz.

"EGUN, INOR EZ DA MOLESTATZEN IDAZLE BATEK ESANDAKOAGATIK"

XOLOSE SIMAL

Pedro Alberdi "Satorra baino lurpe-
rago" saioarekin egin zen gurean
ezagun. Neurri batean bada ere,
esan beharko litzateke, berak uste
duen bezala, herri honetan hain jende
gutxi irakurtzen badu. Nolanahi ere, ez
zen saio hori idazle eibartarrak plazaratuta-
ko lan bakarra, aurretik "Handitzen naize-
nean" (1995) eta "Nire kalea" narrazio
liburuak kaleratuak baitzituen. Eta hain
zuzen, errealtatea eta fikzioaren mugak
bereizteko zailtasunak eskaintzen duen
ildo berari jarraitu dio "Kafka Bilbon"
liburuan ere, non berdin azaltzen dituen
espetxetik ihes egindako laguna babesteko
gazte batek hartutako ardurak zer nolako
ezusteko ondorioa duten, Bilbon aurkituta-
ko Kafkaren arrastoa, Gabriel Arestik
Eibarren egiten zuen bizimodua edota haur
baten eta urteetan aurrera joandako pertso-

naren aldeak heriotzaren atzaparkadari
aurre egiteko orduan.

**■ Eragin handia izan al du zuga Kaf-
kak?**

Bai Kafkak, bai Bilbok badaukate
halako xarma bat niretzat. Bilbo, nire biga-
rreren hiria delako -lehen Eibar da, jakina-.
Dena den, hamazazpi urterekin etorri nin-
tzen Bilbora ikastera, eta geroztik bertan
bizi naiz. Kafka, berriz, idazten hasi aurre-
tik deskubritu nuen, eta memento hartan
nahiko garrantzi eduki zuen niretzat. Ez
Kafkaren liburuak, eh! "El castillo", "El
proceso" eta horiek tuboak iruditzen
zitzaizkidan. Gehiago haren biografia eta
bereziki "Cartas a Felice"n agertzen diren
gutunak. Bera Pragan eta andregia Berli-
nen bizi zirenean, hiriburu txekiarrean
zeraman bizimodua kontatzen zion Felice-
ri gutun horietan.

**■ Zure arretra pizteko bezain zirrara-
garria al zen Kafkaren bizimodu hori?**

Ez, baina niretzat inportantea izan zen
hori irakurtzea, hain zuzen ere horregatik,
ez zelako batere zirrargarria: zortziretan
sartu lanera, ordubietan irten, gero siesta,
iluntzean zer edo zer idatzi... Nik ikusi
nuen tipo normal-normal bat zela, eta
orduan esan nion neure buruari: hi ere hori
egiteko gai haiz, jada ez daukakaritzakia-
rik! Alegia idazle izateko, eta hain idazle
ona gainera, ez dela derrigor joan behar bat
Alaskara edota Hegoaldeko Itsasoetara.
Oso bizimodu arrunta edukita ere, berdin
idatzi daitekeela.

**■ Benetakoa al da Bilboko Assicurazio-
ni Generali enpresarena?**

Jakina. Garai batean guk Santa Maria
kalean eduki genuen euskaltegia, eta egu-
nero pasatzen nintzen ni kartel horren
aurretik. Ipuinean, autobusen geltokian
itxaroten geundela ikusi genuela ipini dut,
baina hori ez zen horrela. Nolanahi ere,
narrazioa irakurri duen bateren batek esan
izan dit: irudimena behar da hori asmatze-
ko! Bada, irudimenik batere ez, hantxe

**□ "Kafka ez zen inoiz
egon Bilbon, baina
narrazio horretan haren
figura Bilbora ekartzen
nuen nolabait"**

zegoen kartela! Niri kontrakoa iruditzen
zitzaidan arraroa, inor ez ohartzea horre-
taz. Nioen, nola liteke hori hemen egotea
eta jendeak ez jakitea edo ez ipintzea kartel
bat esanaz: hau da Kafkak Pragan lan egi-
ten zuen lekua?

**■ Geroztik ere ez al du inork horrela-
korik jarri?**

Beno, gero lekuz aldatu ziren. Uste dut Bilbon bertan segitzen dutela, baina beste nonbaiten. Baina "Kafka Bilbon" idazteko arrazoia horixe izan zen. Noski, xehetasun hura harrapatzeko, hau da, kartelekoka Kafkak lan egiten zuen aseguru-etxea zela, nahiko fresko eduki behar zuen batek Kafkaren biografia, zeren, gainera, enpresa horretan sei-zazpi hilabete baino ez baitzitu egin. Gero, hamabi urtez-edo lan egin zuen aseguru-etxea beste bat izan zen. Esan nahi dut, Assicurazioni Generali ez dela berak lan egin zuen bulego famatu hura, Kafkaren lanetan agertzen den burokraziaren salaketa gordina eragin zuena.

■ **Hala ere, enpresa horren ordutegia ez omen zen oso ona...**

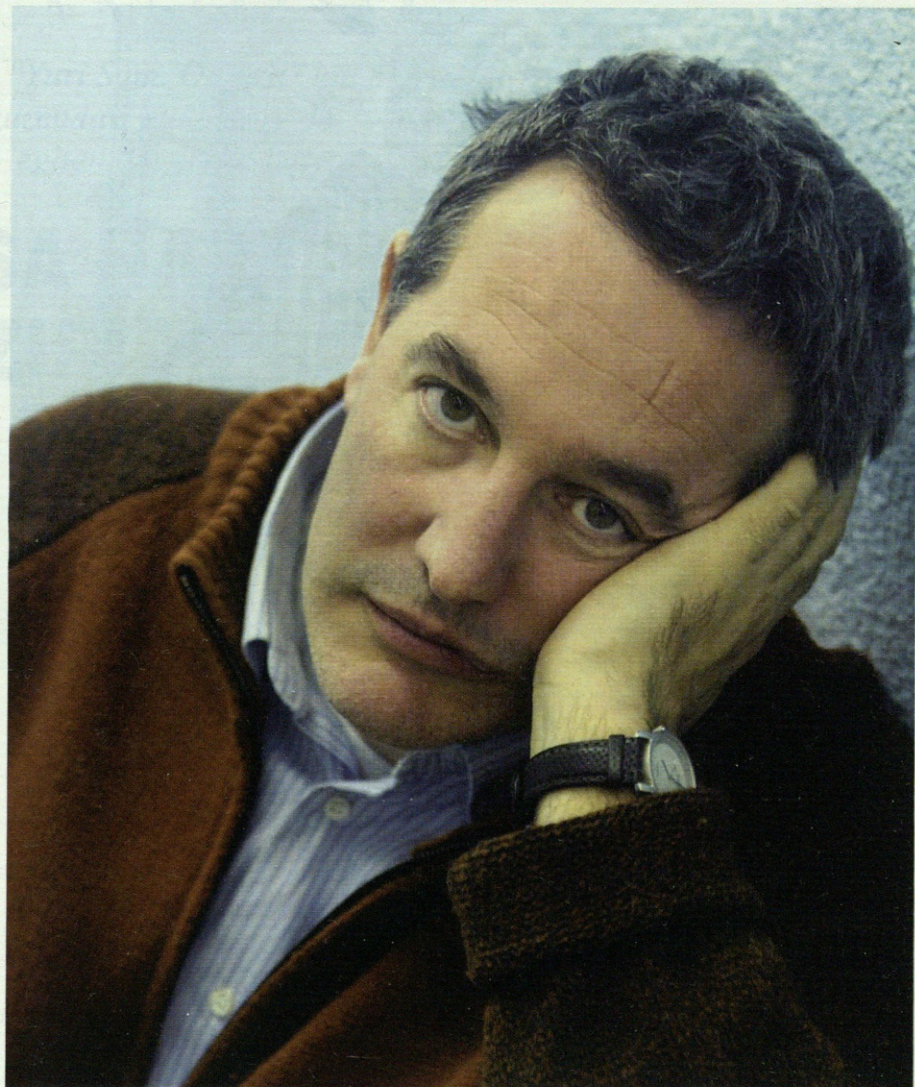
Kafkarentzat ordutegi guztiak ziren txarrak, munduko onenak izanda ere! Hogeita bederatzi urte zituen argitaratu zioten "Metamorfosia", eta horrek esan nahi du lehendik ere idazten hasia zela... Bere biografian esaten duenez, abokatu izatea eta lana bera aukeratu zituen idazteko denbora irabaztearren.

■ **Gazte hil zen, ez da hala?**

Berrogeita bat urterekin... Gure Aresti bezala, kasik. Aresti 42 urterekin hil zen.

■ **Horregatik idatzi al zenuen beste narrazioa, "Aresti Eibarren" deritzana?**

Kafka ez zen inoiz egon Bilbon, baina narrazio horretan haren figura Bilbora ekartzen nuen nolabait. Baina ni eibartarra naiz, eta hori idatzi eta gero, pentsatu nuen: behartuta nago Eibarrekin beste hainbeste egitera. Eta hara non jakiten dudan Aresti Eibarren egona zela lanean! Aresti kontularia-edo zen lanbidez, urte asko eman zituen Laudion lanean, baina 1966an Eibarren aurkitu zuen lana. Zer zeukan horrek deigarri? Meli, bere emaz-

XOUSE SIMAL

■ "San Martinek Arestik Eibarren egiten zuen bizimoduaz kontatutakoarekin, Zelaietak egindako biografian azaltzen direnekin, nik suposatutakoekin eta 'Satorra baino lurperago' lanerako jasotakoekin osatu nuen narrazioa".

tea hiru alabarekin Bilbon etxean utzi eta Aresti Eibarren lanean aritzearena. Orduan ez zeukan kotxerik, nola demontre molda-

tuko zen Bilbotik Eibarrera eta handik etxera joateko? Gaur egun erraz egiten da, baina orduan distantziak ezin ziren hala-

ERRENTERI

Apirilaren 4tik 13ra, Herriko Plazan

- Euskal eta erdal nobedadeak
- Euskal musika
- %10eko beherapena

EUSKADIKO LIBURU GANBARA

**Bizi
irakurriz!**

XOLOSE SIMAL

■ "Agian ez daukagu kulturarako uste dugun bezain joera argia eta ez gara uste dugun bezain herri kultura".

hola gainditu... Ni Bilbora ikastera etorri nintzenen -eta 73an izan zen hori-, Bilbon gelditu nintzen bizitzen. Guretzat Bilbon ikastea Bilbon bizitzea zen, ezin zelako egunero joan-etorria egin. Pentsa Arestiren garaian! Hori egiten zitzaidan ulertezina. Eta gogoratzen naiz Juanito San Martinek hitz egin nuela. San Martin eta nire aita kinta berekoak dira Eibarren, elkarren lagunak; eta aitari eskatu nion hari deitzea eta esateko berarekin hitz egin nahi nuela. Horrela egin zuen, eta San Martinek kontatu zidan Arestik Eibarren egiten zuen bizimodua. Zein tailerretan egin zuen lan, halako pentsioan zegoela, asteartero San Martinen etxera afaltzera joaten zela... Eta hark emandako datuekin, Zelaiek egin-dako Arestiren biografian azaltzen direnekin, nik suposatutakoekin eta "Satorra baino lurperago" lanarentzat jaso nituen xehetasunekin osatu nuen narrazioa. Adibidez, Zelaiek dio 66ko maiatzetik iraile-ra egon zela Aresti Eibarren. Eta nik bitartean horretako ZERUKO ARGIA batean aurkitu nituen Ibon Sarasolak "Harri eta Herri" liburuarengatik esaten zituen hitz gartsuak. Eta hura zela-eta Arestik bere emazteari idatzi zion gutuna ere garai horretakoa da... Beraz, narrazioko datu batzuk benetakoak dira, baina beste guztia nik suposatutakoa.

■ **Omenaldien liburua dirudi zure honek. "Kastigua" Mitxel Sarasketari eskaintzen diozu...**

Narrazio hori 1985ean hasi nintzen

idazten, baina une batean pott egin nuen, indarrak eta gogorik gabe gelditu nintzen harekin jarraitzeko. Eta orain bi urte harri-patu nuen berriro haren puntua. Eta egia esan, hasieran, ipuineko protagonista Sarasketa zen -Mitxel nire koadrilakoa da Eibarren; beno, zen, gero 20 urte egin baititu kartzelan-. Bada, bera zen nire istorio-ko protagonista. Baina gero, nola kartzelatik ihes egitearena benetan gertatu zen eta ihes egin zuena gizon ezaguna zenez, ego-kiago iruditu zitzaidan Joseba Sarrianan-

□ **"Gaur egun inork ez du ezer esaten ezertaz, idazleek pixka bat polemiko edo probokatzaille izateko ez dakit zer egin behar duen"**

dia protagonista bezala jartzea eta gertakizunak Tabiran kokatzea. Izan ere, batzuek diotenez Durangoren izen zaharra da Tabira.

■ **Eta "Dama beltza"n agertzen den Ametzagaina, non kokatu behar da?**

Zehazki inon ere ez, narraziorako aukeratu nuen izena baino ez da eta. Kontakizun horrek denbora dauka aldatua. Oso gustuko dudak teknika da hori, "Handitzen naizenean" nire lehenengo liburua ere horrela dago idatzita. Istoria berak ez

dauka ezer: bat-batean aitita hil egiten dela. Joaten da mendira, perretxikoetara, eta hil egiten da. Baina istorioaren denbora aldatuz eta batetik umearen ikuspuntua hartuz, eta bestetik jubilatutakoa, istorio-ari bizitza ematen zaiolakoan nago.

■ **Mintza gaitzen "Indarkeriaren gaithean" narrazioaz. Zer esan nahi izan duzu kontakizun horrekin?**

Erreala da hori ere. Egia da 1972ko urtarilean Lorenzo Zabalarri gertatutakoa. Eta egia, bere semea nire laguna zela, eta aita bahitu zioten arratsaldean elkarrekin futbolera joan ginela. Begiraden kontua eta abar, jakina, nik orain hura gogoratzean dauzkadan susmoak baino ez dira, zeren orduan hamalau bat urte izango genituen, eta oraindik ez genekien helduen munduak nola funtzionatzen zuen. Eta istorio horren bigarren zatia ere benetako gertakizun batean oinarritua dago, Miguel Angel Blanco hil zutenean HBko zinegotzia zen nire lagun bati gertatu zitzaion. Hura ere ez zen batere egoera gozoa izan... Pentsatzen jarrita, istorio hori bi aldetakoei irudituko zaie gaizki, bi adibideak ipinita erdian gelditzen delako. Alde batera zein bestera oso lerratua dagoen gaizki irudituko zaio.

■ **Inork esan al dizu gaizki iruditu zaitzala?**

Ez, baina gaur egun inork ez du ezer esaten ezertaz. "Satorra baino lurperago"n hori baino askoz handiagoak esan nituelakoan nago, baina niri inork ez dit ezer esan. Gaur egun idazleak pixka bat polemiko edo probokatzaille izateko ez dakit zer egin behar duen, inor ez da molestatzun idazle batek esaten duenagatik.

■ **Eta zergatik gertatzen da hori, zure uestean?**

Agian ez daukagulako kulturarako uste dugun bezain joera argia eta ez garelako uste dugun bezain herri kultura. Hemen ez da asko irakurtzen, eta idazleak dioena inor molestatzeko, jarrera aktiboagoa eskatu behar zaio irakurleari, puntu kritiko bat edukitzea... Eta uste dut hori gehiegi eskatzea dela. Horretan bai egin dugula behera. Garai batean gehiago zegoen "halakoak hau esan du" eta sutan jartzearena, eta hurrengo astean norbaitek erantzutearena. Baina orain? Munduko astakeriarik handiena esatea duzu, eta ez da ezer gertatzen.

■ **Irekiagoak ote gara orain?**

Ez, ez. Hori apatia baino ez da.

◆ **PILAR IPARRAGIRRE**

A N T Z E R K I A

Antzerkiola Imaginarioak "Yuri Sam. Otoitza" lan berria aurkeztu zuen Durangon, martxoaren 6an. Ander Lipus zuzendari eta aktore duen lanak gozamenaren aldeko apologia egiten du, errito baten gisan.

ARNASA HARTZEA AL DA BIZIRIK EGOTEA?

Evohe, bakarrik utzi nauzu saguzarrekin. Mugaz bestalde ere maiteko ninduzula esan zenidan, larrua joko genuela... eta bakarrik utzi nauzu". Yuri Sam 2000. urteko neguan hil zen bihotz haustura eta zortasuna diagnostikatuta. Bizidunon pribilegioak galdu zituen orduan. Hala ere, bere izpiritu shamanikoak kosmosetik bidaiatzeko aukera ematen dio, eta bide-nabar, mugaz bestalde gauden gizakiak bisitatzeko ere bai. Yuri Samek bere munduan barrena gidatuko gaitu, erritoburu gisa. Baina heriotza ez da ederra, eta ez da sekula izango. Bizitzaren meandrotan bitxiak goza ditzagun eskatzen digu Yuri Samek, izaki izateko, bekataria izateko. Eta aspaldi fedea galdu bazuen ere, otoi egiten du.

1998an sortu zenetik jorratutako bideari eutsi dio Antzerkiola Imaginarioak lan berri honetan, jatorrizko obrak sortuz eta antzeppen bide berriak ikerituz, alegia. Ander Lipusek zuzendu du antzezlana eta baita protagonista gorpuztu ere. Alboan ditu Miren Gaztañaga eta Veronica Fernandez aktoreak, ilargi eta eguzkiaren izpirituei forma ematen.

Jon Gerediaga taldekideak Txiletik bidali zien antzezlenerako testua, Maputxeen inguruan antropologia tesia ari baita osatzen bertan. Testu ederra da, poetikoa batzuetan, garratza bestetan. Hainbat esaldi errepikatu egiten dira behin eta berriz, Lipusen hitzetan antzeppenari letania kutsua emate alde-
ra: "Erritoaren eta antzerkiaren ezau-
garri komunitateko bat horixe da: errepi-
kapena". Euskaraz gain, mapudungu eta maputxe hizkuntzak ere erabiltzen dituzte pertsonaiek.

Hasieran testua bakarrik gisa idatzita bazegoen ere, taula gainera

INIGO AZKONA

INIGO AZKONA

beste bi pertsonaia eramatea erabaki zuen taldeak. Ilargiaren eta eguzkiaren izpirituak, Kurma eta Kumalen. Yuri Samen bidelagun dira biak, otoitzak iraun bitarte aurpegia estalirik duten per-

■ Lapikoa borborka

Antzerkiola Imaginarioa etengabeko sormen prozesuan dabilen taldea da. "Yuri Sam" estreinatu berri dutela, jada badituzte beste bi egitasmo mahai gainean. "Arrevoire triunfadoreak" izeneko muntaia ari dira prestatzen dagoeneko. Gabriel Ocinak zuzenduko duen komedia surrealista zubi batera beren buruaz beste egitera joandako lau pertsonaia absurdo izango ditu protagonista. Eugene Ionesco eta Samuel Beckett antzerkigileek jorratutako Absurduaren Antzerkia landuko dute honetan.

Bestalde, aspalditik buruan bueltaka dabilkion muntaia gauzatu nahi du Ander Lipusek: "Makari, azkeneko ama" izeneko antzezlan. "Jada nahiko egituratuta dago. Indiako nire guruak pertsonaia bat gorpuztuko du, eta bera da koreografiar arduratuko dena. Ekoizpen aldetik esfortzu handiko egitasmoa da", dio ●

tsonaia misteriotsuak. "Aurpegia estalita dugunez, energiak eta mugimenduak ondo kodifikatu behar izan ditugu", dio Miren Gaztañaga aktoreak.

Antzezlan honetan ez dago pertsonaien arteko konfliktorik, horixe ekiditen saiatzen baita Ander Lipus bere muntaietan. Pertsonaiek, euren izatearekin dituzte gatazkak: "Obra bat publikoa aretora sartzen denean hasten da, eta irtetea, berri, amaitu. Pertsonaia horren kontra erbelatzen dira, existitzen jarraitu nahi baitute". Baina Yuri Samek badu beste barne min bat, Argiaren printze den Evohek eta berak heriotza ezberdinak hautatu dituztelako. "Horrek tentsio dramatiko bat ematen dio antzezlanari" zuzendariaren iritziz.

ARRAZIONALITASUNETIK IHESI.

Zoriontasuna bera ekuazio baten bidez neur daitekeela uste dugun garai honetan, Antzerkiola Imaginarioak irrazionaltasunaren trena hartzeko proposamena egiten digu. Yuri Sam pertsonaia bitxia da, kaotikoa, kontraesanez betetakoa, eta zer? "Pertsonaia hau arrazionalki identifikatu nahi izatea guztiz absurdoa da", gaineratzen du Lipusek. "Jendea zergatien bila etortzen da teatrorra, eta ez badizkiozu ematen arraroa zarela esaten dute. Obrak ekialdeko kutsua duela diote batzuek, espirituala dela... bada Euskal Herrian betidanik izan dugu guk halakorik. Gauza da yankiak etorri zirela eta mundu arrazionalista bat ezarri digutela: ez bada $X + A = F$, ez da existitzen".

Miren Lore Garmendia eta Azegiñe Urigoitik sortutako jantziek, Beatriz Lopezen makillajeak, Jose Pablo Arriagaren egurrezko eszenografiak, Karmele Lizundiak eginiko bordatuek eta Oier Bengoeitxeak diseinatutako argiek Yuri Samen errealitatera gerturatzeko dute ikuslea. Kolaborazio berezi bat ere izan dute, Mikel Laboarena. Haren ahotsean entzuten dugu antzezlanari hasiera ematen dion poema.

Aitor Agiriano, Paola Ruiz biolinaren laguntzaz, unibertsalaren doinuak sortzen saiatu da, erreferente kultural asko uztartuz: "Antzezlanaren erabilitako musikak mapatxeak, euskaldunak, zeltak, indioak...izan daitezke. Horiak

guztiak oinarrian duten musika hori aurkitzea izan da zailena", dio Agirianok. Izan ere, mundu guztiko kulturatan aurki daitezkeen elementu komunak biltzen ahalegindu dira lan honekin. Horretarako energiak lanabes bilakatu dituzte. Indiak Khatakali antzerki-dantzak aukera asko ematen ditu arlo honetan. "Nik energia kodifikatu batzuk sartzen ditut obran".

□ Bizitzaren meandro bitxiak goza ditzagun eskatzen digu Yuri Samek, izaki izateko, bekataria izateko. Eta aspaldi fedea galdu bazuen ere, otoi egiten digu

azaltzen du Lipusek, "batzuk Khatakaliaren bidez ikasitakoak, baina Arratiak jotan edo Baliko dantzetan erabiltzen diren energiak ere baliatzen ditut. Azken batean, muina berbera da, formak dira aldatzen direnak. Tira, lan egiteko metodoa bat da, batzuk galaiarenak egiteko Humphrey Bogarten fikatzen dira, ni aldiz, dantzetan".

OINARRIAK EZ AHAZTEKO.

"Munduko indigenak gara eta ez gai-

tuze akabatuko!" oihu egiten du Yuri Samek. Txileko erreserbetan bizi diren maputxeekin bezala gertatzen da gurean ere: gizarte matematiko honetan parte hartu nahi ez dutenak zokoratu egiten dira. Edo erotzat jo. Ander Lipusen ustez, aktoreak egoera honen aurrean bada zeresanik: "Aktorearen lanbidea shamanetan ere badago, sorreratik existitu da. Nik aktore konprometituan sinesten dut. Aktoreak eszenan lan egiten du eta energia batzuk transmititzen ditu, fisikoki. Horixe da gure funtzioa eta lantzen saiatzen garena".

Maiatzean gaztelerazko bertsioa estreinatzeko asmoa du taldeak. Gainera, antzezlanaren izaera dela-eta, Hego

■ Maiatzean gaztelerazko bertsioa estreinatzeko asmoa dute.

Antzezlanaren izaera dela-eta, Hego Ameriketara eramatea ere gustatuko litzaieke

Ameriketara eramane ahal izatea gustatuko litzaieke: "Nahiz eta antzinako hizkuntza izan, maputxeek erabiltzen ditugun hitzak ulertuko lituzketela esan zigun antropologo batek. Gainera badaude kointzidentzia kuriosoak ere. Mari hitzak, adibidez, ongi etorria esan nahi du maputxez, eta guretzako ere esanahi handia du. Halako gauza asko daude".

Estreinaldiaren ostean, Euskal Herrian emanaldi ugari egingo ditu

■ Aitor Agiriano: "Musikan ere makinaren esklabo gara"

Antzerkiola Imaginarioa taldearen sortzaileetako bat da Aitor Agiriano bilbotarra. Sortu zenetik taldeak egin dituen ekoizpen guztien musikak egin ditu. Drama Laborategiko eta Peace Monkeys musika taldeko partaide ere bada gaur egun.

■ Teknologia berriek musika sortzeko aukerak zabaltu al dituzte?

Teknologia sekulako tresna da, baina dudarik gabe ezin zara horretan erabat oinarritu, makinak ez ditu mirariak egiten. Zuk zentzua eta muina eman behar diozu. Jakina da 120 pulsazio minutuko jarrita, eta soinu grabe bat jarri eta gero kontra-denboran beste bat agudoa ipiniz erritmo bat sortzean ari zarela, eta modu determinatuan funtzionatzen duela, baina horri guztiari muina jarri behar zaio. Gaur egun makinaren esklabo garelako uste dut. Entzuten diren musika elektroniko asko oso antzekoak dira, muin gutxi eta erabilera bera ematen zaiolako makinari etengabe.

■ Zein da antzerkirako sortzen den musika baten funtzioa?

Nik antzerkirako musikaren baitan bi sailkapen egiten ditut: batetik, antzerki laneko energia edo abiadurei laguntzeko sortutakoa, musika fun-

tzionala, alegia. Honek metodologia konkretua du. Bigarrena, aldiz, dramaturgia bat sortzen duena da, aberastu egiten du testua, narratiba propioa du. Musika hori gidoiarengandik independente ere izan daiteke. Antzerki lan bateko musikak bi ezauzgarriak uztartu behar ditu.

■ Musikan konbentzio asko dago, beharrezkoak al dira?

Musikak ondorio fisiko oso argiak ditu. Disonantzia bat beti akzioarekin lotzen dugu eta kontsonantzia, aldiz, lasaitasunarekin. Hori fisikoa da eta ezin da horren kontra borrokatu. Gure alde erabili behar dugu. Musikaren historiak erakusten diguna da, era berean, sortzaile gehienek obsesioa izan dela disonantzia hori menderatzea, efektu fisiko hori ezagutzeari. Autoreari disonantzia kenduz gero, dena kentzen diozu, dena oso aspergarria litzateke.

■ Nola ikusten duzu musika sortzekoaren egoera antzerkian?

Oso garestia da musika egitea, musikariari ordaindu egin behar zaio. Gainera, badaude beste musika industria bat, diskoena, eta hortik edaten da askotan, askoz merkeagoa delako. Logikoa da. Oso etekin gutxi ematen duen jarduerak da, gainera ●

Antzerkiola Imaginarioa taldeak euskaraz. Martxoaren 28an eta 30ean Durangoko eta Bilboko Kafe Antzokietan

eskainiko dituzte emanaldiak, hurrenez hurren ●

◆ AINARA GURRUTXAGA

bilintx

ramos

mattin

urretxindorra

bilintx
bertso-hop

arriaga

xalbador

xalem

herriak

“Literatura eta harrikoa” da Inma Errearen lehen lana. Saiakera bat da, gizon eta emakumeen arteko gorabeherak literatur lanetan nola landu diren aztertzen duena. Garrantzitsuena aurreiritzirik gabe lan egitea dela dio.

“GIZON ASKOK IDATZIKO LUKE EMAKUMEK BEZALA, BAINA EZ DA ONDO IKUSIA”

batzuk idazten, eta egun batean etxeko ganbarara igo nintzen. Liburu dezente ditugu hor. Batzuk berrirakurtzen hasi nintzen eta emakumeek eta gizonezkoek, agian, desberdin jokatzeko dugula bururatu zitzaidan eta idazten hasi nintzen. Beraz, ez nuen gaia

bilatu. Gaiak aukeratu ninduela esan liteke. Banituen ideia edo gogoeta batzuk buruan eta ikusi nuen garaia zela atera eta nonbaiten jartzeko. Sorpresa hartu nuen Juan Zelaia lehiaketako finalisten artean gertzearekin eta gero Pamielak argitaratzeko egin zidan proposamenarekin.

■ **Emakumeak, gizonak eta literatura. Nola aztertu duzu?**

□ **“Gizonezkoek emakumei buruz hitz egiten dutenean, emakumezkoek interesatzen zaiena kontatzen dute”**

Gizonezko eta emakumezkoen inguruko gogoeta da, baina horrek zerikusia du literaturarekin, eta, batez ere, bizitzarekin. Gizonezkoen eta emakumezkoen arteko

gorabeherak, eta horiek nola jorratu diren literaturan aztertzen du lanak.

■ **Idazle askoren hitzekin eman diozu haria gaiari. Linda Whiten aipu bat ere hartu duzu: “Egia harrigarria da badi-rela emakumeak, idatzi eta argitara ematen dutenak, baina mitoak horiek ikustea galarazten digu”.**

Harrigarria da Linda Whitek Euskal Herriarekin harremana izatea baina hemen bere berririk ia ez izatea. Bere tesia esaterako, ez da argitaratu. Badago liburu bat “Historia femenina de la literatura Española” eta bertan, seigarren tomoan, “Historia de la literatura Catalana Gallega y Vasca” izenekoan, Linda Whiten artikulua bat dago bere tesia laburbiltzen duena. Aipu hori bertan agertzen da. Berak dio mito bat ere badela; emakume idazleak izan direla, baina ezkutuan egon direla. Horrekin lotura duen beste kontu bat ere aipatzen dut: esan izan da emakumezkoak ez garela jendaurrean azaldu zaleak. Ez dakit hori genetikoa izango den edo kulturala, baina hori gertatzen da. Agian, tradizio kontua izango da, baina hautsi beharrekoa da.

■ **Bereizi al daiteke emakumeek egindako literatura eta gizonezkoena?**

Zaila da. Danielle Steel idazleak, adibidez, mundua dagoen moduan onartzen duela dirudi. Hala ere, badaude beste batzuk, batez ere bere burua emakume

Emakumeek literaturan izan duten presentzia gogoetarako gaia jarri du mahai gainean Inma Errea nafarrak. 2001eko Juan Zelaia sariketara aurkeztu zuen “Literatura eta harrikoa” lana, eta finalisten artean gelditu zen. Pamielak laster kaleratuko duen saiakera horretan jaso du emakumeek eta gizonen egindako literaturari buruzko hausnarketa. Errea itzultzailea da Iruñeko Udalan, baina kazetaria da ikasketaz eta buruz; horrek munduari begiratzeko modu bat utzi dio. Horrela, bila ibili gabe, buruan zituen ideia batzuk kanpora atera eta nonbaiten jartzeko gogoak ireki dio saiakera idazteko bidea, eta berrogeita bi urterekin idatzi du bere lehenengo liburua.

■ **Kazetaria, itzultzailea, eta orain idazlea?**

Lehenengo aldiz sartu naiz horrelako zerbituetan eta ohartzen naiz ez dudala perspektibarik. Ideia bat-batean etorri zitzaidan; Altsasun nengoen, beste gauza

MIKEL SAIZ

feministatzen jo izan dutenak, mundua beste modu batera ikusi dutenak, aldatu egin nahi dutenak. Angeles Mastretaren "Mal de amores" liburuan adibidez, emakumezko protagonistaren kasua historikoki (Mexikon XIX. mendearen bukaeran) badirudi, ezinezkoa dela, ez baita betere konbentzionala (bizitza osoan bi gizonzkoekin batera harreman sakona duen emakumea da protagonistetako bat). Agian, egongo ziren horrelako emakumeak, baina zaila dirudi. Hala ere, berak adierazten duena da gustatuko litzaiokeela gauzak horrela izatea. Hor idazlearen konpromisoa islatzen da. Baina badaude beste emakume idazle batzuk, ez dutenak ez emakumezkoen ez gizonzkoen literatura egiten, soilik idatzi egiten dute. Laura Mintegiren iritziz, ordea, hori tranpa da eta ni neurri batean bat nator berarekin; norberak bere bizipenen arabera idazten du, eta emakume izateak, nire ustez, baldintzatzen du. Emakume batzuek, zerbaitetan arrakasta izan dutenean, esan izan dute ez dutela batere oztoporik izan iritsi diren lekura iristeko, baina uste dut hor desio bat dagoela, eta, berez, ez dela egia. Edozein emakume ordaindu behar du odainsari moduko bat, batez ere, gizonzkoak nagusi diren munduan arrakasta lortzeko.

■ Beraz, emakumeek egindako literatura feminista dela uste duzu?

Oso zaila da ebaztea, denetarik baitaingo. Emakume batek idazten ahal du gizon batek bezala edo emakume batek bezala. Esparrua zabaldu egin dela esango nuke eta edonor sar daiteke bestearen esparruan. Garai batean, eta oraindik horren eragina badago, emakumeei eta gizonei interesatzen zitzaizkien gaiak desberdinak ziren. Emakumeok, batez ere, irakurle edo jasotzaile bezala, gizonzkoek gutaz eman duten irudia jaso dugu. Gizonzkoek emakumeei buruz hitz egiten dutenean, emakumezkoen interesatzen zaiena kontatzen dute. Horiek ez dira beti emakumeen intereseak, baina guk irentsi egin ditugu, hortik elikatu gara, Virginia Woolf barne. Ikuspegi gehiago izan beharko genituzke. Hala ere, beti izan dira emakumezko idazleak, baina gizonzkoek gehienbat gizonzko idazleak aipatu dituzte, eta emakumezkoak nahiz eta izan, kopuruz gutxiago diren horrekin badirudi besteei buruz hitz egiteak duela lehentasuna.

■ Laura Mintegiren hitzak gogoratu diozu, gizonzkoek gehiago idazten dutela ekintzei buruz, eta emakumezko-

ek barne prozesuei buruz.

Bai. Nik uste dut hori gertatzen dela. Kontua da, gizonzkoek, geroz eta gehiago jotzen dutela beste esparru batera. Hor bada beste kontu bat ere; nik emakume bezala, nahiago izaten dut barneko kon-

□ "Virginia Woolf idazle ez oso gomendagarritzat hartu izan da. Bere izena ez zen ia inon agertzen"

tuek garrantzi handiagoa duten eleberriak irakurtzea, eta idazterakoan ere garrantzia ematen diot horri; mugimendu gutxiko kontuak dira. Gizonzkoen literaturan, oro har, objektibotzat jo dira berez hala ez direnak. Badirudi ekintzak objektiboak direla, eta barneko kontuak subjektiboak, baina horrek ez du zertan horrela izan behar. Adibidez: "Korrika joan zen" esaterakoan, egia objektiboa dela esaten da, baina horrek beste zerbait ere esan dezake.

■ Baina hori emakumezkoen ezaugarria bakarrik da? Gizonzkoek ez dute barne kontuez idazten?

Nik uste dut marra bat egon dela hor. Berez, barneko mundua biek dute, baina ohitu gara gizonen gauza batzuei eta emakumeek beste batzuei garrantzia ematen diotela ikustera. Pentsatzen dut kulturak ere izango zuela eraginik; gizonzko askok idatziko lukete emakumezkoek bezala, baina ez da ondo ikusitako zerbait izan. Gizonzkoek eta emakumezkoek barneko

□ "Argi dago umeak sortzen ditugula, baina artearekin zer gertatzen da? Nork sortzen du hori?"

mundua berdin daukagula pentsatzen dut. Dena dela, sakon-sakonean gizakiak gara eta bizipenen araberrako kontuak izango dira. Bakarriketa, esaterako, XX. mendean zabaldu da, batez ere. Mundu subjektiboaren azalpena da neurri handi batean, eta gizonzko askok landu dute. Beraz, gizonzko askok hautsi dute kanpoko eta barneko munduaren arteko hesia. Hori,

ordea, idazleek egin dute. Seguru beste gizon askok ez duela hori pentsatu ere egin, agian, beldurra eman dielako.

■ Hala ere, diozunez, gizonzkoek literatur genero batzuk gehiago landu dituzte eta emakumezkoek beste batzuk. Saiakera da, hain zuzen, emakumeek gutxiago landu duten generoa. Zuk, berriz, saiakera bat idatzi duzu.

Ez dut horregatik egin saiakera hau. Baina emakumezkoen munduan, oro har, lanaldi bikoitza nagusi izan ohi da eta horrek denbora kentzen digu beste gauzetarako. Saiakerak ikerteta dezente eskatzen du, eleberriak ere bai, noski, baina iturri askotara jo behar da saiakera idazteko. Askok irakurtzeko, ikertzeko eta abar, denbora behar da, eta emakumeek, oro har, gutxiago izan ohi dute lan kontuengatik.

■ Orain arte saiakera gehienak gizonzkoek egin baldin badituzte, ez al da kezkarria gai horiek gizonzkoen ikuspegiak bakarrik landu izana?

Gizonzkoek beste idazleen aipamenak egitean, normalean, gizonzkoenak egiten dituzte. Eta emakumezkoek ere berdin; emakumeen lanak aintzat hartu beharrean, gizonzkoenak aipatzen dituzte. Baina emakumezko asko dago aspalditik saiakerak egiten, ikertzen, kontua da ez dutela inon oihartzunik izaten. Levi Strauss denek dakite nor den, baina emakumezko pentsalariak ez ditugu ezagutzen. Ikerteta eta gizarte zientzietan gizonzkoak nabarmendu dira emakumezkoak baztertu ditugulako. Beraz, nahiz eta izan, inork ez badaki hor daudela, izango ez balira bezala da. Nik uste dut hori dela kezkarria; tradizio hori besteekin batera ez uztartzea. Ez dugu ukatu behar gizonzkoen tradizioa, baina besteek ere hori egon beharko lukete eta guztiena ezagutzea aberasgarriagoa litzateke.

■ Saiakeraren laugarren atala: "Virginia Woolf beldurrik ez".

Virginia Woolf idazle ez oso gomendagarritzat hartu izan da. Bere izena ez zen ia inon agertzen. Betidanik pentsatu dut zerbait gertatzen zela emakume harekin, eta ez nekien zer zen. Kontua da Virginia Woolfek badituela hiru ezaugarri gizarte konbentzionala asko kezkatzen dutenak: feminista izateaz gain, ziur aski beste emakumezko batzuekin harreman intimoak izango zituen; eromena edo gaixotasun mentalek ere beldurra sortzen dute jendearen; bere buruaz beste egin izana da beste ezaugarri bat. Gai horiek tabu izan

dira eta dira. Iruditzen zait neskak babestu egin nahi gintuztela Woolf bezalako idazleengandik. Baina uste dut aurreiritziak direla belaunaldi berriei transmititu diezazkiekegun gauzarik okerreana, eta horregatik diot Virginia Woolfi beldurrik ez. Gainera, bere autobiografiako gauza asko hartu ditut, baina ez nire sentitzen ditudalako bakarrik, baizik eta uste dudalako, badaudela emakumezkoak halako inpresioak izan dituztenak, eta subjektibotzat jo dituztenak. Jende askok adierazten ahal dituen heinean, ordea, ez dira subjektiboak.

■ **Femeninoaren korrontea sormen maskulinoarekin bat egitea zela egokiena zioen Virginia Woolfek.**

osotua eta osotua izango da bere gisara jokatzeko duenean. Hori da emakume askorekin gertatu ez dena; emakumezkoek ezkontzea beste irtenbiderik ez zuten. Emakume batek pentsatzen badu bere bizitza osoa gizon baten arabera antolatuta dagoela gizon horren arabera jokatu du eta ez da libre bere buruarekin libre jokatzeke. Uste dut hori dela Laura Mintegik dioena eta nik berreskuratu dudana.

■ **Euskal literatura eta emakumea nola uztartu dira?**

Hemen ere argitara eman izan diren lan gehienak gizonenak izan dira. Horren inguruan Itxaro Borda egiten duen hausnarketa ona dela uste dut; emakumeak

bereganatu egin dute emakumezkoen mundua, edo hurbilago daude behintzat. Emakumezkoek literatura egiteko joera ahul samar ikusten dut oraindik, baina gizonen eta emakumezkoen arteko diferentzia ez da hain nabarmena.

■ **Hainbat emakume idazleren hitzak tartekatu dituzu saiakeran. Baina sarrean gizonen birenekin eman diozu.**

Bai, Jon Alonsorena eta George Steinerrena hartu ditut, baina ez dut apropos egin. George Steinerrenak zera dio: "Galdetuz dugu ea arte handiaren sorrera, eta horrek gure gainean eragiten dituen ondorioetan ere, ez ote den analogia bat bizitzaren eta beraren sorrerarekin". Jon Alonsorenak, berriz: "Sormen lana ederra bada, ez al da are eta ederragorik, oraindik ere, ahaleginik gabe sortzea, inspirazioari esker?". Sorre eta sormenaren egin nahi izan dut jokoak. Bitxia da. Emakumeak bizitza sortzeko ahaleginarekin ari gara, baina artean ez horrenbeste. Hasieran kezka nuen emakumeek sortzeko dugun joeraz; ba ote dugun eta zer sortzen dugun. Argi dago umeak sortzen ditugula, baina artearekin zer gertatzen da? Nor sortzen du hori? Ahaleginik gabe sortzea ere badio. Erditzearekin lotuta, erditzea, gehienetan, nekeza da. Beraz, alferkeria ote da ez sortzeko arrazoia? Nik uste dut hori aitzakia hutsa dela.

■ **Zergatik "Literatura eta harrikoa"?**

Literatura abstrakzioaren mundua da, ospe handiko zerbait da. Ez dakit, ordea, harrikoa egitea gustatzen zaionik ba ote den. Kontraste hori bilatu nahi nuen: literatura eguneroko bizitzatik at dagoen zerbait da, eta bestea eguneroko bizitzako zeregin, sahiestezina. Baina literaturan badirudi horrelako beharrak ez direla existitzen.

■ **Harrikoa emakumeen zeregin hartu izan da. Literaturan, badirudi gizonenak izan direla nagusi.**

Kontua da nire hori hausten saiatu naizela. Abiapuntua da esatea bi mundu daudela. Gizonen eta emakumeen literatura eta emakumezkoen literatura.

gizonenak izan direla nagusi. Kontua da nire hori hausten saiatu naizela. Abiapuntua da esatea bi mundu daudela. Gizonen eta emakumeen literatura eta emakumezkoen literatura.

kumezkoena, harrikoa. Ez nago horrekin ados, baina hori hartu dut abiapuntutzat eta ea hala den aztertu nahi izan dut, zergatik den, eta horrela izan behar ote duen.

◆ LORE AGIRREZABALA

MIKEL SAIZ

Bai. Ni horrekin bat nator. Oso intuizio ona izan zuen. Ez dugu zertan zatitu behar. Gure belaunaldiari, adibidez, gauzak oso zatituta, bereizita erakutsi dizkigute; zer gustatzen zaigun emakumezkoek, zer gizonenak, nola idazten duten emakumezkoek, nola idazten duten gizonenak... Hoberena aurreiritzirik gabe interesatzen zaigun biderei eustea litzateke. Baina horretarako, aurreiritzi horiek gainditu behar ditugu. Nik hala ulertu diot Woolfi.

■ **Laura Mintegiren esaldia ere hartu duzu: "Emakumea asegaitza izango al da bere egitura osatu artean, subjektu bihurtu artean"?**

Gizonenak emakumezkoak kontuan hartu gaituzte, baina beren interesen arabera. Guk, berriz, haien interesen arabera jokatu dugu. Emakume bat pertsona bezala

beste baten itzalpean nola egon garen azalduz Amaia Lasaz, Arantxa Urretabizkaiaz, Bizenta Mogezez... hitz egiten du. Hori gaindituko ote den? Pentsatzen dut baietz. Gainditze bidean eta gauzak nahaste bidean daudela uste dut. Gaur egun, euskal literaturan gizonenak egindakoan ere ez dago oso ikuspegi maskulinoa, badago beste zerbait; egia borobil edo trinkoak albo batera utzita ari dira lanean. Agian, literatura txiki batean ari direlako izango da. Literatura txiki batean askatasun handiagoz jokatzeko ahal da eta alde horretatik hemengo gizonenak idazleek

□ **"Egun euskal literaturan gizonenak egindakoan, ez dago oso ikuspegi maskulinoa; egi borobilak alboratu dituzte"**

EMAKUMEAK XX. MENDEKO HISTORIAN

(Pertsonaiak, gaiak, gertaerak)

Hellen Keller, Marie Curie, Rosa Luxemburg, Gertrude Bell, Virginia Wolf, Anna Freud, Maria Maeztukoa, Simone de Beauvoir, Hannad Arendt, Eva Duarte, Frida Kahlo, Indira Gandhi, Angela Davis, Winnie Mandela, Marija Gimbutas, Rigoberta Menchú, ... (pertsonaiak); Martxoaren 8a, Emakumeak greban, lesbianismoa, Espainako estatua eta emakumeen eskubideak, Emakume Abertzale Batzarra, emakume alemaniarra nazismoaren garaian, etxean erditzea eta bularra ematea?, antisorgailuak, Ama Birjinaren zeruratzea, klitori orgasmoa, mugimendu feminista Euskal Herrian, Nairoibiko biltzarra, superwomanak, gerra denborako bortxaketak, ezkontza barneko biolentzia, ... (gaiak). (2002ko Emakunde Saria!!)

EMAKUNDE SARIA

HEZKUNTZA ARLOA

— OINARRIZKO LIBURUTEGIA —

EMAKUMEAK XX. MENDEKO HISTORIAN

(PERTSONAIAK, GAIK, GERTAERAK)

— OINARRIZKO LIBURUTEGIA —

EUSKAL HERRIKO PERTSONAIAK

EUSKAL HERRIKO PERTSONAIAK

Xalbador, Miguel Amilibia, Antso VI.a, Jakituna, Luis Arana Goiri, Rikardo Arregi, Josemiel Barandiaran, Joxe Migel Beñaran (Argala), Indalezio Bizkarrondo (Bilintx), Santi Brouard, Joan Jose Elhuyar, Kepa Enbeita, Xabi Etxebarrieta, Bernart Etxepare, Julian Gaiarre, Eli Gallastegi, Bitoriano Gandiaga, Inessa de Gaxen, Dolores Ibarruri, Manuel Irujo, Lazkao Txiki, Arturo Kanpion, Federiko Krutwig, Patxi Larrainzar, Piarres Lartzabal, Joannes Leizarraga, Felix Likiniano, Tomas Meabe, Jon Mirande, Telesforo Monzon, Frantzisko Navarro Villoslada, Jon Paredes Manot (Txiki), Maurice Ravel, Pablo Sarasate, Etxahun, Benjamin Tuterakoa, Pedro Urtsua, Luis Villasante, Tomas Zumalakarregi, ... Gure herriaren historia ezagutzeko ezinbesteko liburua

Jadanik
salgai zure
liburudendan!!!

GAIAK

ARGITALDARIA

A S T E K O L I B U R U A

HARRY POTTER-I BURUZKO LAUGARREN NOBELA

**HARRY
POTTER ETA
SUAREN KOPA**
**J. K. Rowling
ELKAR**

 664 orrialde
16,50 euro

Iñaki Mendigurenek euskara-tutako Harry Potter mutiko ingelesa protagonista duen laugarren nobela da "Harry Potter eta Suaren kopa". 2002ko Euskadi Saria eskuratu zuen Iñaki Mendigurenek "Harry Potter eta sekretuen gamera" liburuaren itzulpenagatik, eta aipamen berezia lortu zuen ere "Harry Potter eta Azkaban-goa"ren itzulpen lanagatik. J. K. Rowlingen laugarren nobela hau oso luzea da -672 orrialde ditu-, baina erraz irakurtzen da, abenturaz bete dagoelako eta aurreko istorioak bezain bizia delako. Jadanik hamalau bat urte ditu Harry

Potterrek bertan, eta Hogwartseko Azti eta Sorgin Eskolan laugarren ikasturtea hasteko falta zaizkion egunak zenbatzen ari da, ez baitaki oraindik ezer hantain dauzkan ustekabeko arris-kuez. Nobelaren ardatza, aldian behin aztien munduan egiten den Hiru Aztien Torneo da. European zehar dauden azti eta sorginentzako eskolen artean egiten den lehiaketa horretan, eskola bakoitzetik ordezkari batek baino ezin har dezake parte. Hasiera batean Harry Potter ez dago aukeraturik, baina norbaiten esku hartze maltzuraren ondorioz, derrigorturik aurkituko da parte hartzera.

▼ Egileari Galdezka

"Atsegin handia ematen didaten liburuak dira"

Iñaki Mendiguren

ALBERTO ELOSEGI

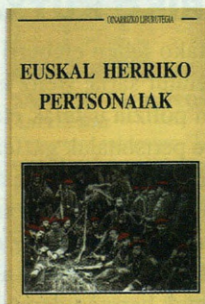
■ **Ez al zara Harry Potter hainbeste itzultzeaz nekatzen?**
Ez, eta ni neu ere harrিতuta nago, zeren hasieran behartu ez banindute, seguraski ez nituen liburu hauek irakurriko. Baina behin halabeharrez itzultzen hasita, orain atsegin handia ematen didaten liburuak dira.

■ **Zer da haietatik gehien erakartzen zaituena?**
Abentura idazle on baten ezaugarriak dituztela. Liburu bakoitzaren hasieran aztarnak uzten dira, zertara datozen gehiegi azaldu gabe, irakurle bizkorra ohar dadin bakarrik. Beno, hori, narrazio osoan zehar egiten du J. K. Rowlingek, azken batean: badoa arazoak planteatzen, arrastoak eskaintzen, eta izugarri polita da nola kateatzen duen dena azkenean eta zeinen ondo ematen duen azalpena. Jakina, "Harry Potter eta Suaren kopa"n aurreko beste hiru nobeletan planteatutako zenbait gauza argitzen dira. Niretzat, lau liburuen arteko kateatze eta elkar osatze hori oso-osoa interesgarria da. Gainera, laugarren liburu honek bukaera erabat irekia du, eta beraz, hurrengoan edozer gauza gerta daiteke.

■ **Nola laburbilduko zenuke nobela hauen mamia?**
Sinpleki esateko, Harry Potterren liburuetan ongiaren eta gaizkiaren arteko gerra dago beti. Mutikoa ongiaren ordezkari da, eta badu etsai bat, Lord Voldemort, magia ilunaren edo gaizkiaren ordezkari nagusia. Nolanahi ere, nire iritziz, hauek ez dira batere liburu moralistak, abentura bidez eta planteamendu ludi-ko batez egindako borroka agertzen da beraietan. Azken honetan, Harry Potter eta Lord Voldemorten arteko borrokan heriotzaren ateetarako hurbilduko da mutikoa.

LIBURUAK

**EUSKAL
HERRIKO
PERTSONAIK**
Erlantz Urtasun
Antzano
GAIK
185 orrialde
12,50 euro

ITZAL HANDIKO PERTSONEN BIOGRAFIK

Gure herriaren historian nabarmendu diren pertsonen biografiaz osatua dago Erlantz Urtasun Antzanok eginiko liburu hau. "Euskal Herriko pertsonaiak" dira, dudarik gabe, Antoine Abbadiatik hasi eta Tomas Zumalakarregirekin amaituz, hurrenez hurren, agertzen diren ehun eta hemezortziak. Itzal handiko pertsonak guztiak, nor bere alorrean. Adibide batzuk eskaintzeagatik, Joxemiel Barandiaran, Sebero Altube, Luis Arana Goiri, Argala, Axular, Azkue, Elhuyar, Etxepare, Madi Heguy, Matalas, Aingeru Irigarai, Arturo Kanpion, Federiko Krutwig, Txomin Iturbe, Patxi Larrainzar, Lauaxeta, Felix Likiniano, Joannes Leizarraga, Marie Urtubi, Tomas Meabe, Jon Mirande, Pedro Mari Otaño, Monzon, Jabier Ziga, Txirrita, Inazio Zuloaga...

TUNDRA
Igor Estankona
SUSA
82 orrialde
10 euro

IGOR ESTANKONAREN POEMA BILDUMA

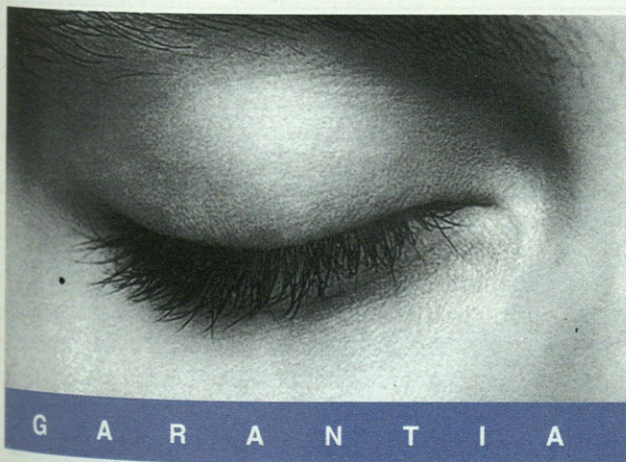
Joseba Jaka III. Literatur Beka eskuratu zuen Igor Estankona idazle gazteak "Tundra" deritzan bere bigarren olerki bilduma honekin. Lehen poema liburua 1998an argitara eman zuen "Anemometroa" izan zen. Euskaigintza Elkarlanean Fundazioak eta Susa argitaletxeak batera argitaratu zuten "Tundra" poema bilduma, berriaz, hiru atal nagusitan dago banatuta. "Inork ez du txoririk ikusi zerua zeharkatzen. Txori horiekin hasten da liburu hau", ohartarazten du Igor Estankonak lehenean. "Itxi egin da dena / demokrazia baten antzera", adierazten du bigarreanean. Eta "Eguzkia ezkutatu denean / dantzari bat ikusi dute hankak apurtuta", hirugarreanean.

URTEGIJAUNA
Aingeru Epaltza
PAMIELA
157 orrialde
7,50 euro

GAZTETXOEI ZUZENDURIKO NARRAZIOA

Aingeru Epaltzak gazteentzat idatzi duen hirugarren nobela dugu "Urtegi Jauna", eta gogoz kontra udaleku batera doan mutiko bati bizitzea egokitzten zaizkion abenturak kontatzen dira bertan. "Sorginkerien liburua" eta "Baloika" liburuak irakurri zituenari oso ezagunak egingo zaizkio hemen agertzen diren protagonista batzuk, berdinak baitira, Miguel Corella politikari ustela, adibidez. Edota Mikeltxo bera, hasiera batean udalekuan zeharo atsekabeturik dagoen mutikoa. Gurasoak kanpoan dituela jakinik, arrebari idatzi eta idatzi ari zaio, bere bila etor daitezen eskatuz, harik eta Maddalen neskatileta eta Teodoro mutilzaharra ezagutzen dituen arte. Hortik aurrera sekulako abentura bizitzea egokituko zaio, lagun eta etsai zahar eta berriekin.

**Konfiantza
delako
garrantzitsuena**

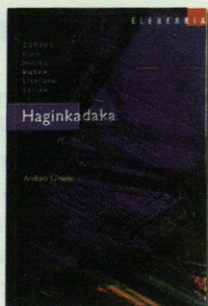
Egunez egun
zure konfiantza
geureganatzen dugu,
etengabe produktu
berriak eta
zerbitzu berriak
bilatzearen bidez.

**ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS**
ZERBITZU OPTIKOETAN 1^a
Hernani, 4 - DONOSTIA

G A R A N T I A

LIBURUAK

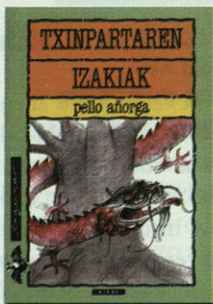
HAGINKADAKA Andoni Urzelai KUTXA FUNDAZIOA 105 orrialde

2002KO IRUN HIRIKO KUTXA SARIA

Andoni Urzelai idatzitako lehen eleberri honek eskuratu zuen 2002ko Irun Hiriko Kutxa Literatur saria. Beltz kutxu nabarmena du "Haginkadaka", protagonista dauzkan polizia ustelak eta guzti. Euskal Herriko bazter batean gertatzen da, eta bere pertsonaiak gazteak dira bereziki: hiesa duen ala ez jakiteko zain izuturik dabilen gaztea, bere amets guztiak pikutara doazela ikusita dagoen laguna eta bizitzeko grina asetzeko ahaleginetan dabilen neska. Asteburu oro beren ametsak bete nahiz murgiltzen dira gaueko eta goizaldeko zurrumbiloan, musikak, drogak eta aldian aldiko sexu harremanak bete dezaketelakoan bakoitzak barruan daraman hutsunea. Baina maiz frustrazioa izango da beren ibilaldi frenetiko horren ondorioa.

TXINPARTAREN IZAKIAK Pello Añorga ELKAR 59 orrialde 5,40 euro

MUNDU OSOA PIZTEA LORTU ZENEKOA

Hamar urtetik aurrerakoei zuzendurik dago Jokin Mitxelenaren marrazki hirudimentsuz horniturik plazaratu den Pello Añorgaren "Txinpartaren izakiak". Mundua erabat ilun zegoen garaira garamatza egileak. Halako batean, Sugetzarra piztu zen, eta argia egiteari ekin zion, izarrak eta izatasuna duen guztia txinpartak jaurtikiz piztuz. Geroztik, egunak joan eta gauak etorri, poz-pozik zebiltzan denak, harik eta Sugetzarrak sua piztu zuen arte. Egundoko sua zen hura, erre egiten zuen, eta izaki gehientsuenak izutu egin ziren, erreka salbu. Alderantziz, errekek kontra egin baitzion suari eta baita itzali ere. Hura lasaitasuna hartu zutena izakiek! Eta Sugetzarra madarikatu eta mundutik bidaltzea erabaki zuten. Baina orduan izarrak desagertu ziren.

EL MUNDO DE LOS PIRINEOS Batzuen artean SUA 130 orrialde 5 euro

NAFARROAKO MENDI BIDEETAN BARNA

Sua argialetxeak bihilabetero kaleratzen duen "El mundo de los Pirineos" aldizkariaren azken zenbakian, besteak beste, Nafarroako mendi bideen sekretu guztiak azaltzen saiatu dira, kartografo eta militarrek arrazoi profesionalengatik eginiko lehen mapa haietatik hasi eta geroztik sortu direnak kontuan hartuz. Nafarroako Pirinioek mendizalea erakartzeko makina bat bazter eta gailur zoragarri dituzte, eta sei ibilbide luzeren nondik norakoak eta arriskuak eskaintzen dira aldizkarian -Zumalakarregik bere garaian egin ohi zuena, adibidez-, kilometro asko oinez egiteko beldur ez den mendizaleari begira. Baina, lasai, bestelako ibilbideak egiteko zehaztasunak ere ez dituzte ahaztu-eta. Beraietako bat aipatzearren, Leitzatik Kornietara doana, kasu.

DISKOAK

FOTOPOEMAK Joseba Gotzon JOSEBA GOTZON, JOSE LUIS CANAL 10 kanta 14 euro

MARIO ANGEL MARRODANEN POEMAK

Joseba Gotzonen "Fotopoemak" honekin, bai kantautoreak, bai Marrodan Olerki Elkarteak omenaldi bat eskaini nahi izan diote Portugaleten sortutako Mario Angel Marrodan poetari. Izan ere, hirurehun bat poema liburu plazaratu baititu Marrodanek olerkigintzan daramatzan berrogeita hamar urteotan. "Fotopoemak" diskoan, Joseba Gotzonek -Blas Fernandez, Carlos

Gracia "Tato", Jose Luis Canal, Luis Alberto Requejo, Iñaki Portilla, Alvaro Gomez, Iñigo Ranedo, Lázaro Torralba eta Jose Lastraren laguntzaz- honoko olerkiak musikatatu ditu: "Nire itsasoa", "Olerkari txikiaren leloa", "Kantu lurterra", "Maitasun sonatua", "Nire ideala", CDari izenburua ematen dion "Fotopoemak", "Otsaila", "Bi olerki txapelari", "Elementuak" eta "Harriz hari".

GETXO, martxoak 28-29**Antzerkia**

Moliereren "La danza de la mentira" eskainiko dute Getxoko eskolako ikasleek. Lan hau Molieren hiru lanetatik abiatutako moldaketa da: "El misántropo", "Tartufo" eta "Don Juan". Hauen bidez, egungo gizarte harremanetan nabarmen den hipokrisia islatu nahi dute.
20:00
Getxo antzokia

SANTURTZI, martxoak 28**Antzerkia**

Traspasos taldearen "El uno y el otro" lanak antagonikoak diren bi pertsonaia batzen ditu eszenatoki berean: zineko izar bat eta bere bikoizketa egiten duena.
20:30
Serantes kultur aretoa

ONDARROA, apirilak 1

Felix Iñurategi eta Alberto anaia azken aldiko euskal himalayismoaren adierazgarri handienetakoak izan dira. "Hire Himalaya" ibilbide luze horren isla da. Doakoa da sarrera.
20:00
Kafe antzokia

BAIONA, maiatzaren 4a arte**Erakusketa**

Antton Mendizabalek duela bederatzir urte Kutxarekin sinatutako akordioaren ondorioz sortutako erakusketa da "Pilotaz" egitasmoa. Bertan, Mendizabalek, pilotaren inguruko ikerketa bat egiten du.
Euskal museoa

BILBO, martxoak 28-29**Musika**

Kepa Junkerak bere zuzeneko lehen diskoa grabatuko du kontzertutan. Junkerak hainbat lagun gonbidatu ditu berarekin eszenatokian parte hartzera. Irailan izango da kalean DVD formatoa.
20:30
Arriaga antzokia

GASTEIZ, martxoak 27**Kontzertua**

"Kokein" talde eibartarra "Spezial guest" taldearekin batera izango da.
22:30
Gaztetxea

ELORRIO, martxoak 28**Musika**

Xabier Montoia bere bakarkako laugarren lanarekin datorrigu: "Ni ez naiz Xabier Montoia". Zuzeneko emanaldian entzulearen aurkikuntza eta interpretazio lana bilatzen ditu.
22:30
Arriola kultur aretoa

ZARAUZ, martxoak 29**Bertsolaritza**

"Egunkaria aurrera" lelopean bertso saioa egingo da. Bertan izango dira: Sebastian Lizaso, Andoni Egaña, Unai Iturriaga, Igor Elortza, Aitor Mendiluze, Amets Arzallus eta Sustai Colina.
18:00
Polikiroldegia

BIARRITZ, martxoak 27**Antzerkia**

Compagnie des Indiscrets taldeak "Les cambrioleurs", umorea oinarri duen clown ikuskizuna eskainiko du. Hiru eskale ahalik eta bizitza erosoa egiten nola satatzen diren kontatzen du.
21:00
Koliseoa

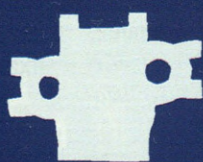
DONOSTIA, martxoak 31, apirilak 3, 7 eta 14**Erakusketa**

Espainiako Estatuako hainbat artistak 1996 eta 2002 artean egindako bideo ekoizpen osoaren berrikuspena da "Monocanal". Gaika ordenatu gabeko bilduma honetan, dokumentalak, musika bideoak, narratibak, ordenadorez egindako animazioa eta dokudramak daude.
19:00
Koldo Mitxelena kulturunea

Agendarako deialdiak hogeiei egun lehenago bidali 943 37 34 03 faxera

Agenda: KATIXA GARATE

Argitalpen honen edizioan lankide:

kutxa

gizarte ekintza

Txokolate tableta osoa jango zenuke baina ezin? Dastatu beharrean usaindu: hainbat landarek, uneoro, txokolatearen esentziaz goatzeko aukera eskainiko dizu.

INTZIRIKA

Miarritzeko Txokolatearen Museoa urrutitxo duzula iruditzen al zaizu? Edota hura goatzeko betarik hartu ezi-

Txokolate lorea (*Cosmos atrosanguineus*) da egokiena, lorearen koloreak eta batez ere usain finak hura gogora eta sudur-sabaira ekarriko dizu. Landare

nik al zabilta? Hala bada eta txokolatezale amorratuen zerrenda itzelekoa, harengatik intzirika aritzen diren-takoa bazara, edo noiz-nahi haren gozagarria eskuera izan nahi baduzu, torizu errezeta: gramo bat bera ere gerriratzeko beldurrik gabe landare hauek ingurura ekarri.

gogorra da, baina babes pixka bat izango duen tokian jarri eta arratsean, ilunabarrean osatuko du bere inguruko airea usain ederraz. Lurpean garatzen dituen erreboila koskorak banatuz ugaltzen da.

Berlandiera lyrata deiturikoak ere asebeteko zaitu. Usain nabarmenagoa du, eguzkizale porrokatua da eta tximeletak erakartzen ditu, hauek ere amorratuak nonbait...

Bainilladun txokolatea atsegin baduzu, *Akebia quinnata* igokaria da zeurea. Azkar hazten da eta udaberrian zabaltzen dituen loreen usainak txoratuko zaitu, lehenaz gain.

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@zerain.com

O S A S U N A

Minbizia dutenen artean, beste leku batzuetan baino sendatze tasa altuagoa da EAEn. Itxaron zerrendak motzagoak direnez, gaixotasunari lehenago aurre egiteko aukera dago.

ITXAROPENTSU

Araba, Bizkaia eta Gipuzkoako minbizi gaixoen bizi itxaropena Espainiako erkidegoetakoa baino handiagoa da. EAEn itxaron zerrendak murriztagoak direnez, tumore baten presentzia lehenago detektatzen da, eta horrek modu egokian tratatzeko aukera ematen du. Gurutzetako Ospitaleko Onkologiako zerbitziburua den Guillermo López Vivanco doktoreak esan duenez, "hiru herrialde horietan, 30 urtetik 74 urte bitarteko hiritarren heriotza arrazoi nagusia minbizia da oraindik", baina gaitz honen tratamenduari eta detekzio goiztiarri buruzko ikerketak aurrera doazen neurrian, "bizi itxaropena haziz doa pixkanaka eta une hauetan, sendatze tasa %50 inguruan dabil".

EAEko Minbizien Erregistroan bildutako datuek portaera diferentea erakusten digute tumore mota batetik bestera, hasi 90eko hamarkadaren hasierako urteetatik eta gaur egun arte, bizi ohituratan emandako aldaketak batetik eta aurrerapen zientifikoak bestetik direla medio. Hala ere, "pertsonetan tumoreak agertzeko arrazoi nagusia bizi-azturak eta ohiturak dira", Vivancoren hitzetan, eta hori argitzeko zera dio: "erretzeari uztearekin soilik %50-60 murriztuko litza-teke minbiziaren agerpena".

Gurutzetako Onkologiako buruak esan duenez, azken urteotan nabarmen jaitsi omen dira urdail edo laringeko minbiziek eragindako heriotzak, baina gora egin dute, ordea, biriketako minbiziak (erre-

■ Gurutzetan eta EAEn orokorrean, itxaron zerrendak murriztagoak dira.

tzearekin lotuak), eta baita ondeste eta kolonekoak, maskuri, aho-barrunbe eta pankreakoak. Urdailekoa jaistearren arrazoiak janariaren kontserbazio hobearrekin lotu du Vivanco doktoreak.

◆ JABIER AGIRRE

Ezkio-Itsaso

Berotegi eta Kizkitza mendiek sortutako magalean bi herri txiki bezain xarmangarriak daude, Itsaso eta Ezkio, Ezkio-Itsaso udalerria osatzen dutenak, hain zuzen ere. Urola Garaia eta Goierriren arteko komunikazio ardatz garrantzitsutik furbil, inguru lasai eta paisaia ederra eskaintzen dizkigu, hiru astetan zehar Lenbur lurralde museotik egingo dugun bidaiaari hasiera emanez.

Horrela, datozen hiru astetan Urola Garaiko herriak bisitatuko ditugu, haren historia, monumentuak eta bisitariari eskaintzen dioten lurralde oso bat museo bifturtuta. Ezkio-Itsasoren ondoren Legazpi, Urretxu eta Zumarraga azalduko dira orri hauetan. Ibilaldia has dezagun bada herri bikoitz honen lurraldea ezagutuz.

■ Goiko argazkian Itsasoko San Bartolome eliza. Behean, Ezkio herria eta Anduagako pikota.

Bi herriek 1965. urtean bat egin bitartean, Ezkiok eta Itsasok bakoitzak bere historia izan zuten. Lehena, herri txiki bat izanik, 1385ean Urretxuko hiriri gehitu zitzaion, baina geroago eta zenbait auzien ondoren, 1441ean Segurari gehitu zitzaion. XVI. mendean dagoeneko Ezkio herri independente gisa agertzen da. Itsaso izena lehendabiziko aldiz XIV. mendean azaltzen da Enrique III. erregeari zuzendutako zedula batean.

Ezkio izena denen ahotan ibili zen

36ko Gerra Zibilaren aurreko urtetan, bertako zenbait biztanlek ikusi zituzten Ama Birjinaren balizko agerpenengatik. 1931tik aurrera milaka lagunek bisitatu zuten Anduagako zelaian, espasmoak, histeri erasoak eta konorte-galtze pasarteak etengabe eman ziren. Eskuindarrek gertakariok erabili nahi izan zituzten gobernu errepublikanoaren aurka, eta afera honek hartzen zuen itxura ikusita elizak berak 1933an gaitzetsi eta debekatu zituen bertan ematen ziren fededunen kontzentrazioak.

Azkenik, 1968. urtean, Ezkio eta Itsaso elkartu ziren, Ezkio-Itsasoko udalerria sortuz. 1977.eko martxoaren 8an aldiz, gertakari latza gertatu zen Itsasoko lurretan, Sebastian Goikoetxea eta Nikolas Mendizabal guardia zibilen kontrol batean tirokatu eta hil zituztenean.

Bertako seme ilustreen artean Fernando Etxaluze nabarmentzen da, armada nazionalako mariskala; guda eta itsas auzitegi ministraria izan zena.

INICO TXINTXURRETA

■ Ezkioko San Miguel eliza, putzua eta Bikarioetxea.

Herriak bisitatuz

Gure ibilbideari hasiera emango diogu GI-632 errepide ondoan gelditzen den Alegi auzoan geldiu netxo bat eginez, Armagindegi baserriaren aurrean Gipuzkoan osoki mantentzen den pikota bakarra aurkituko dugulako, Itsasoko gurutzea deitzen dena, hain zuzen ere. Anduaga auzoan beste pikota bat badago, baina hura osagabe dago. Gogora dezagun pikota hauek Erdi Aroan tortura tresna gisa edo gaizkileak zigortzeko erabiltzen zirela, bertan zigortua lotzen zelarik auzokideen irainak eta laidoak pairatzeko asmoz.

Alegi auzoko Madalena eliza erromesen ospitale izan zen eta inguruko neska gazteak eta ez hain gazteak bertara joaten ziren amabirjinari senargaia topatzeko eskatzera. Eliza alboan utzita, Itsasorako igoerari ekingo diogu errepideko bihurtune zorrotzak eginez. Herrira sartu baino lehen latsagia ikusiko dugu bidearen eskuinaldean.

San Bartolome elizatik Aizkorri aldeko ikusmira ederra izango da, bertako atari erromanikoa bezain zoragarria. Erretabla aldiz XVI. mendekoa da eta dorrea XVII.eko amaierakoa. Itsasoko elizak beste sekretu zenbait gordetzen ditu bere barnean, hala nola atearen aurreko paretan aurkituko dugun zortzi puntako gurutze bitxia, elizan sartu baino lehen neska-mutilek ukitzen zutena, babesa sentituko balute bezala. Kanpandorreko burdinazko erlojua 1763. urtean jarri zen eta geroztik urtero arazoak eman zituen gaizki funtzionatzen zuelako; hala ere mirari txiki bat da

gaur egun ere oraindik martxan ibiltzea. Itsason eguzki erloju eder bat ere badago eta hilerria pasatu ondoren bidezidor batek Kizkitzako ermitaraino eramango gaitu.

Bitxia da kostaldean eta itsas gizonen artean barnealdeko ermita honek duen ospea. Agian itsasontziak eraikitzeke bertako basoetako egurraren kalitate onagatik izango zen edo beste batzuek esaten duten bezala eta sinestezina bada ere, (itsasotik urrutiko), ermita hau itsasargi gisa erabiltzen zelako. Edozein modutan ere, gaur egun ikusten dugu Kizkitzako Andra Maria itsasontzi zahar baten erreproduktzioaren gainean. Hala ere, Andra Mariaren irudi zaharra Gerra Karlistetan desagertu zen.

Kizkitzako ermitan erromeria ospatzen da irailaren 8an eta irailaren 7ko gauean itsasotik ikusten omen den argia pizten da.

Ezkio-Itsason ere beste ermitak badira, Santa

■ Igartubeiti baserria, bost mendetako bidaia

Ezkiorako bidean, kilometro bat igartubeiti baserriaren zurea aurrealdearekin topo egingo duzun Gipuzkoako Foru Aldundiak 1993an erosi ondoren zahar-berritze lanak egin ziren XVI. mendeko baserri honetan. Lehenbizi baserria piezaz pieza askatu ondoren, egurra garbitu, tratatu eta berriro eraiki zuten. Baserria industerialkoan Erdi Aroko etxola baten aztarnak aurkitu zituzten.

1530ean baserria eraiki zutenean haritz egurra erabili zuten, baina geroxeago, baserri asko erretzen zirenez, harria erabiltzen hasi ziren eraikuntzan. Igartubeiti kasu berezia da arlo honetan, egurrezko estruktura gaur arte iraun duenak. Baserria eraikitzerakoan sagarra estutzeko tresna ere egin zuten, dolorea urte osoko sagardoa egiteko aste bakoitzean erabiliko zutena alegia, baina baserriaren ekonomian berebizikoa garrantzia duen

ia izango zuena.

Igartubeitin sartzea denboran zehar bidaia egitea bezalako da, gure arbasoen garaira eta bizilekura itzultzeko, hain zuzen ere. Sarrera nagusia zeharkatu bezain pronto mendetara giro bereziak bereganatuko gaitu. Parez pare ukuilua izango dugu, bertatik sortzen zelarik neguko hotzei eusteko beharrezkoa zen beroa, ganaduen hats beroa, alegia.

Dolarearen zurezko torlojoak erakusten digu tresna honen garrantzia baserriaren barruan eta aurrerago sukaldean sartuko gara bere pertz handia, laratza eta zurezko altzari eta tresnaz horniturik. Sukaldearen ondoren banakako logelak badira eta familia osoak elkarrekin lo egiten zuen logela ere ikusiko dugu.

Ate nagusiaren ondotik sortzen dira goiko solairura eramango gaituzten eskailerak. Hantxe dago dolarearen zatirik ikusgarri eta pisutsuena, bederatzi metro eta erdiko luzera duen palanka horma hain zuzen ere.

Ezaugarri hauek guztiek erakusten digute Igartubeiti euskal baserriaren adierazle bikaina dela. Bertan gainera, sagardo produkzioaren erakusketak egiten dira eta zapaldutako sagararen usaina, kearena edo lehortzen jarritako belar eta larruen usaina, baserriaren bazter guztietan sumatzen dira, mendetako hatsa amastera eramango gaituztenak ●

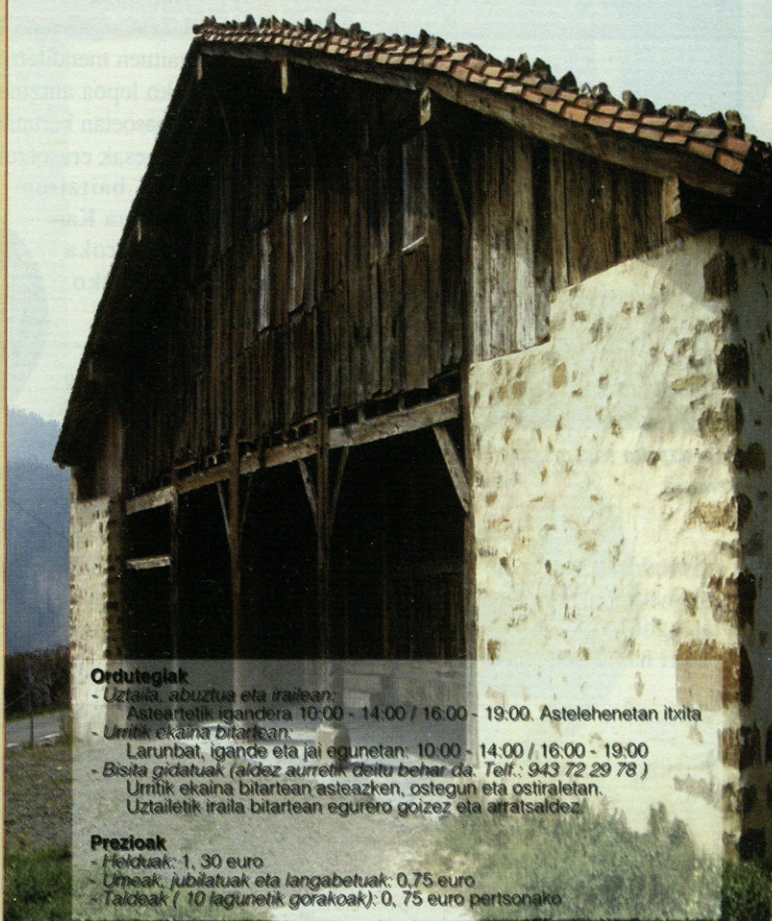
INIGO TXINTXURRETA

■ **Atari erromanikoa duen Itsasoko elizak zenbait altxor gordetzen du bere barnean, burdinazko erlojua (eskuinean) adibidez. Aurreko orrialdeko irudian Alegiko gurutzeak gaindützen ditu modu mehatxugarrian behatzen gaituzten pikotako piztiak.0**

Marina ermita Ezkion eta San Lorentzokoa Itsason adibidez.

Azkenik, Itsasoko plazaneta udalaren beheko aldean topatuko dugun ostatuan hamaiketako edo bazkari bikainak hartzeko aukera paregabea daukagu bertatik bista ederrez gozatzen dugun bitartean.

Itsaso bisitatu ondoren itzuliko gara etorri garen bidetik eta errepede nagusitik Anduaga auzora iritsiko gara. Gaur egungo kultur etxea Santaluzizar izeneko benta zaharra izan zen eta honen aurrean Ezkio-Itsaso-

Ordutegiak

- Uztaila, abuztua eta irailean:
Asteartetik igandera 10:00 - 14:00 / 16:00 - 19:00. Astelehenetan itxita
- Urriak ekaina bitartean:
Larunbat, igande eta jai egunetan: 10:00 - 14:00 / 16:00 - 19:00
- Bisita gidatuak (aldez aurretik deitu behar da. Telf.: 943 72 29 78)
Urriak ekaina bitartean asteazken, ostegun eta ostiralean.
Uztailatik iraile bitartean egutero goizez eta arratsaldez.

Prezioak

- Helduak: 1,30 euro
- Umeak, jubilatuak eta langabetuak: 0,75 euro
- Taldeak (10 lagunetik gorakoak): 0,75 euro pertsonako

ko bigarren pikota altxatzen da, Alegikoa ez bezala hau osorik ez badago ere. Anduagan jarraituz Santa Luzia eliza topatuko dugu, oso ospetsua bere inguruan, XVIII. mendera arte Santa Luziako feria ospatzen zelako.

Geroago feria Urretxura eraman zen hiri babestua zelako eta gaur egun ezagutzen dugun jai girotsuan bilakatu zen.

Ezkiora iritsiko gara Igartubeiti baserri zoragarria bisitatu ondoren. Ezkion San Migel eliza daukagu ikusteko, XVI. mendeko erretaula platereskoa eta gotiko estiloko ataria dituen. Herriko kale bakarraren beste aldean Andra Mariren gurutzeak Urola bailararako antzinako bidea erakusten digu.

INIGO TXINTXURRETA

IÑIGO TXINTXURRETA

■ **Izazpiko tontorra eta Kizkitzako ermita.**

Ibilaldiak

Itsaso eta Ezkio ibilbide interesgarriak egiteko parada eskaintzen dizkigute bi herri hauek magala eman eta babesten

dituzten mendietan zehar. Gure mendi ibilbideak bai Ezkio eta bai Itsasotik has badi-tzakegu ere, Azpeitirako bidean topatuko dugun Mandubiko Benta izango da abiapunturik erakargarriena Izazpiraino eramango gaituen mendilerroa zeharkatzeko. Mandubiko lepoa antzinatek famatua da, inguruko basoetan bertatik pasatzen ziren erromesak erasotzeko gordetzen baitziren lapurrak. Gerra Karlistetan borroka gogorren lekuko izan zen.

Lepotik mendebalderako bidea hartuta pistatik, Mandubi Zelaiako trikuharria pinuen basoan gordeta utziko dugu ezkerrean. Pixka bat aurrerago Kizkitzako ermitarako igoerari ekingo diogu. Kizkitzak eskaintzen digun atsedenaldirako parada ustiatu ondoren, Iparmendebaldera joz Arrobiazpiko lepoa iragan ondoren,

Arrobiaga mendira igoko gara. Jarraian, aukera badugu, Berotegi mendiko tontorrera ere helduko gara edo bestela, eskuinteko bidetik zeharkatuko dugu.

Edozein modutan Atxurzagako lepora iritsiko gara. Inguruko biztanleek lepo honetan ospatzen zituzten behialeko batzarrak eta Gerra Karlistetan bataila gogor bat gertatu zen leku honetan, karlistentzat galera handiak eragin zituen. Lepo honetatik Izazpirako igoera gogorra ere hasiko dugu, 330 metroko desnibela gainditu behar dugu-eta. Hala ere,

igoerak merezi du, bertatik eskaintzen zaigun ikusmira paregabea baita. Urola bailara osoa menperatuko dugu, baita Aizkorri eta Aralar aldekoa ere edota itsasaldeko bista

◆ **IÑIGO TXINTXURRETA**

IÑIGO TXINTXURRETA

■ Informazio praktikoa

NON JAN:

- Agirre-etxe (Santa Lutzi Anduaga) 943 72 59 87
- Argindegi (Ezkio) 943 72 02 67
- Itsasoko Ostakua (Itsaso) 943 88 03 15
- Labekoa (Santa Lutzi Anduaga) 943 72 25 52
- Mandubiko Benta (Mandubia) 943 88 26 73
- Osinalde Taberna (Santa Lutzi Anduaga) 943 72 25 54

NON LO EGIN:

- Mandubiko Benta (Mandubia) 943 88 26 73
- Ezkioko albergea (Ezkio) 943 72 13 03

UDALA:

- Bulegoak 943 72 13 03
- Faxe 943 72 56 66
- Liburutegia 943 72 35 25
- Mediku Kontsultategia 943 72 14 04

Kike Amonarrizen
Umorea

AZNARREN BEKATUAK

Maiz ikusi izan dugu Aznar elizetan eta apaizen artean. Horregatik harrituzen bera ere, Moncloa inguruko eliza batera joan eta bere bekatuak aitortu nahi zituela esandakoan apaizak honela erantzun zionean:

- Nola esan duzu deitzen zarela?

- José María Aznar.

- José María Aznar presidentea? Ez, ez, ez... Barka beza, presidente jauna, baina ni ez naiz nor berorren bekatuak barkatzeko. Lanbide hori ez dagokio nire maila apaleko apaiztxo bati. Hobe du berorrek Gotzaindegira jotzea.

Orduan, Aznar Gotzaindegira joan zen eta Madrilgo Gotzainari bekatuak aitortu nahi zituela esan zion:

- Bai, noski, seme. Eta nola deitzen zara?

- José María Aznar.

- Presidente? Ez seme, nik ezin zaitut aitortu. Zure kasua, Bush presidentearenarekin batera, une honetan dauden larrienetako bat da. Hobe duzu Vatikanora joatea.

Vatikanora iritsi eta Aita Santuarengana hurbildurik:

- Aita Gorena, aitortu egin nahi dut.

- Oso ongi... Eta nola deitzen zara?

- José María Aznar.

- Presidente?

- Bai.

- Ui ui ui ... Zure kasua hagitz kon-

PLAZA
DE
MADRID

2A2PIAK
BATMAN

Asteko Lokuzioa

GAUZEZTANIO

Ezertarako balio ez duena

...GERO ETORRI HUEN FELIPE,
GAUZEZTANIO HALAKOA, ZAHATOA IREKIA
UTZI, ETA AKABO ARDO GUZTIA...

Inutil / Vaurien /
Waste-of-space

plexua da... Baita niretzat ere... Hara! Vatikanoren izkina hartan bada kaperatxo bat. Barruan gurutze erraldoi bat ikusiko duzu. Zoaz eta aitortu izazu han zure bekatuak ea jainkoak barkatzen dizkizun.

Aznar kaperara iritsi eta gurutzearen aurrean belaunikatu ondoren:

- Jainko jauna, aitortzera natorkizu.

Eta Jesusek erantzun:

- Bai noski. Zein da zure izena?

- José María Aznar.

- Espainiako Gobernuako presidentea?

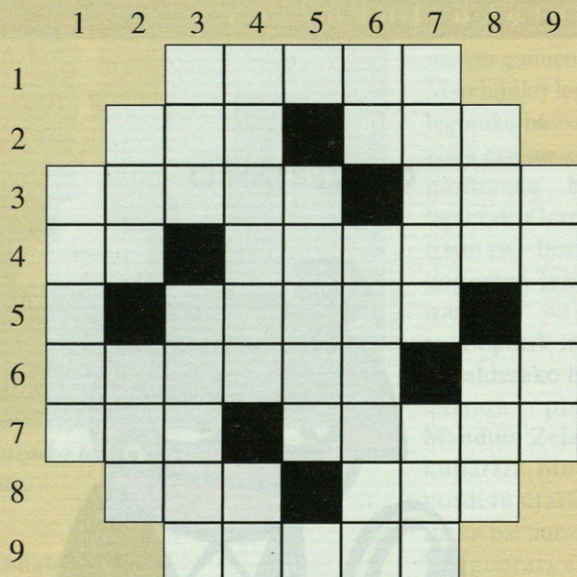
- Bai, jauna.

- Orduan seme, eskerrak eman.

- Eskerrak eman? Nori? Zergatik? -galdetu dio Aznarrek harrituta.

- Emazkiezu eskerrak hemen iltzatu ninduten erromatarrei... eskuak libre banitu dagoeneko zu eta ingurukoak ostiaka bidali zintuztedan eta hemen-dik!

Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

1.- Kolore mota. 2.- Garai, aldi. Zaren hori. 3.- Euskal lurralde historikoa. Ukitu aditzaren infinitiboa. 4.- Litioaren sinbolo kimikoa. Aran mota. 5.- Bostehun. Ate. Kontsonantea. 6.- Arrainen azaleko xaflatxo bakoitza. Baldintzetan. 7.- Gipuzkoako herria. Bizkaieraz, ileak. 8.- Berrogeita hamabi. Ardi, hitz elkar-ketan. 9.- Nerbio adierazteko aurrizkia.

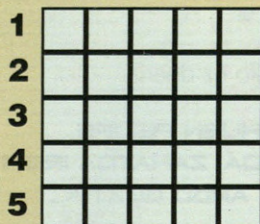
GOITIK BEHERA

1.- Tarte. 2.- Jardun. Zilbor. 3.- Oinarrizko edaria. Intsektu mota. 4.- Automata. Alderantziz eta Bizkaieraz, omen. 5.- Kontsonantea. Hil. Uranioaren sinbolo kimikoa. 6.- Aurrizkia. Euskal mendialdea, Gipuzkoa eta Nafarroa artean. 7.- Niri. Zoro. 8.- Ezezt. Zenbaki bakoiti. 9.- Egin ieizadak!

Ekar bosteko hori!

Ezker eskuin eta goitik behera, zenbaki bakoitzean hitz bera aterako zaizu

1 2 3 4 5

1. Hegazti mota.
2. Behazun. 3. Lepoa.
4. Jorratu. 5. Legea.

Letra Zopa

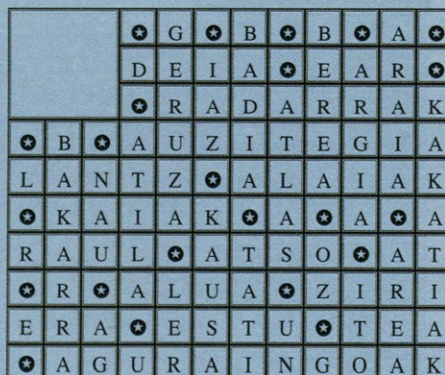
Aurki itzazu tailer bateko 8 gauzaren izenak. Hitzak ezker eskuin, goitik behera edo diagonalean azalduko zaizkizu

Aurreko asteko soluzioak

NBONUALAXOTUONHA
XASENRGEAKRZIDZX
SIAALALAINSKHKIR
GOTZDEZDAIZKORAU
RNOIELAEGLINRANB
XEBRHRHIAHPARDUSI
ZTAMATXETEABEGIT
IADELAAKSIEJAESA
OEZPATATAARENNTN
NUFEXAFESDIMSKAG

8ko txikian

1. Azkarate. 2. Azalerak. 3. Azkazala. 4. Belarria.
5. Erizaina. 6. Onibarra. 7. Arrantza. 8. Arazketa.
9. Esataria. 10. Ekialdea. 11. Gaelikoa. 12. Otarreka.

Hitz gurutzatuak

Ezker eskuin: 1. Berna. 2. Ler. Eza. 3. Haran. Kai. 4. An. Biler. 5. N. Bazen. I. 6. Gaituk. So. 7. Oia. Nuria. 8. Ane. toL. 9. Astun.

Goitik behera: 1. Hango. 2. Lan. Aia. 3. Ber. Biana. 4. Erabat. Es. 5. R. Nizun. T. 6. Ne. Lekutu. 7. Azken. Ron. 8. Aar. Sil. 9. Iaioa.

Hitz Gezidunak

Irudia: Ospetsuak oso herri honetako inauteriak.

8 k o T x i k i a n

A crossword puzzle grid with 11 numbered squares. The grid is composed of white squares for letters and yellow squares for empty space. The numbers are: 1 (down), 2 (across), 3 (across), 4 (across), 5 (across), 6 (across), 7 (down), 8 (across), 9 (across), 10 (across), and 11 (across).

- ARGIA ● 2003ko martxoak 30

ALBERTO ELOSEGI

JOSE IGNAZIO ANSORENA

O, PELLO, PELLO!

Ezkerreko abertzalea naizela uste diat, Pello. Ezkerrekoa zeri esaten zaion noski. Botereari neurri zorrotzak jarri behar zaizkiola uste diat, ezin zaiola harrotzen utzi. Botere handia gutxiren eskuetan dagoenean zanpatuen kopurua eta zapalketaren gordina hazi egiten dela ikusia bainago mundura etorri nintzenetik. Eta etorri aurretikoak aztertuta, beti modu berean gertatu dela ikasi ahal izan diat.

Zapalduta daudenenganako joera abegikorra ezinbestekoa dudalako ere ezkerrekoa naizela iruditzen zaidak. Bihotz kaskatu honek sufritzen duenarenenganako laguntasuna eskatzen zidak. Agintedunenganako justu kontrakoa gertatzen zaidala gainera. Eta horri guztiari era politikoa ematearen aldekoa nauk noski. Ez duk asmoetan eta otoitzetan geratzeko kontua.

USTE diat abertzalea ere banaizela. Nire lagun batek aurpegiatzen zidak: "O sea, eres patriota". Ez ba. Ez zaidak iruditzen elkarren itzulpena direnik. *Patriota* erdal hitzak, itsusia izateaz gainera (horregatik behar bada), esanahi ezkorra dik bere baitan, muturrera eramandako zerbaitena. "¿Pero eres nacionalista?". Hau normalean nazionalismoaren kontra sekulakoak eta bi bota ondoren. "Me parece que no soy nada que acabe en -ista". Horixe izaten duk nire erantzuna.

Abertzalea naizela egingo niake hala ere. Iruditzen zaidak, era labur eta soilean esanda, euskaldunok ez dugula zorte handiegirik izan gure administrazioak antolatzeko garaian. Boteredunen interesei men egin izan behar zieagu antzinatik, gure antigoaleko jauntxoek ez zietelako inoiz euskal soziedadearen interesei begiratu, beren patrikarenei baizik. Heredentzia makurra utzi zigutek. Bestetik, euskaltzalea izanik, uste diat euskal kultura sendo bizi dadin zazpi euskal herrien administrazio ahalik eta batuen eta autojabeena izatea komeni zaigula. Zehatz mehatz nola egin beharko litzatekeen ez dakidan arren, zati-tuta gauden bi estatuak horren nazionalis-

tak eta zentralistak izanik - tradizioz, antelamenduz eta kultura propagandistikoa - ez zaidak begitantzen bestela inoiz bako handirik emango digutenik.

Ez diat uste, ordea, ezker abertzalekoa naizenik. Besteak beste, ezker abertzaleak ez ezkerreko eta ez abertzale diren jarrerak denbora luzean mantendu dituela iruditzen zaidalako. Eta ez huskerietan, baizik eta sakon sakoneko kontuetan. ETArekiko morrontza lazgarrian, esaterako. Gaztetxo-en erabilpena ere ongi ikusi izan dik eta bultzatu ere bai. Eta disensioaren aurreko jarrera itxi baino itxiagoa izan dik. Mendeku eta guztiz.

Hala ere, beltza, atzeratua, emakumea, iraktarra, arrantzalea, baserritarra, ETArekiko eta polizia torturatzaileen biktima, sufritzen duen edonor naizen bezala, orain ere, joku zikin gezurteroz baliaturik ilegalizatu dutenean, ezker abertzalekoa naizela uste diat.

IZUA sortu nahi zigutek, Pello. Elixabetek horixe zioen. Eta egia duk. Baina beraiek ere izututa zaudek. Eta gure arteko asko ere izutu egin dituk. Ez da, baina, izuaren garaia, inoiz ez delako eta orain inoiz baino gutxiago. Erreflexiorakoa duk. Hik politikak bota hituen Ongi Etorri ekitaldiko hitzalditxoan: Zer egin dugu gaizki euskaldunok horrela egon gaitezen, gure gazte asko espetxean urtetan eta urtetan usteltzen egon daitezen? Gure herriaren izena eta izana horren maiseatua egon dadin? Euskaldunon libertatearen izenean libertatearen kontrako hainbeste atentatu eta bidegabekeria gerta daitezen? Zergatik erreten handi hori, lubaki sakon hori abertzale eta abertzale ez direnen artean? Nondik atera da, nork sortu du eta handitzen?

Espainia gaixorik zagok, hire omenezko ekitaldian gogorarazi ziguten Xabier Agirrek eta Emilio López Adanek. Dituen agintariak eta hedabideak gaixotasun larri baten sintomak dituk. Eta sendatzen lagundu behar zioagu. Baina Euskal Herria ere gaixo zagok eta oraindik ez gaituk geure sintometaz ongi ohartu.

Hik gaixotasunari aurre egiten asko dakik. Lagundu mesedez. Ahal duala uste diat, Pello ●

"Espainia gaixorik zagok, hire omenezko ekitaldian gogorarazi ziguten Xabier Agirrek eta Emilio López Adanek. Dituen agintariak eta hedabideak gaixotasun larri baten sintomak dituk. Eta sendatzen lagundu behar zioagu. Baina Euskal Herria ere gaixo zagok eta oraindik ez gaituk geure sintometaz ongi ohartu"

LENBUR LURRALDE - MUSEOA MUSEO - TERRITORIO LENBUR

Mailuak burdin gorria ingudean oso aspalditik jotzen du hemen, Urola-Garaia eskualdean. Horregatik, **LENBUR Fundazioak** gure Burdin Harana ezagutzera gonbidatzen zaitu: paisaiak, burdina, ohiturak, museoak, baselizak, baserriak, dorretxeak,... Gure eskualdea hau eta gehiago ere bada, zatoz, zure zai gaude.

Cae el martillo sobre el yunque y toma forma el hierro desde tiempos inmemoriales aquí, en nuestra comarca **Urola-Garaia**. Por eso, **LENBUR Fundazioa** te invita a que conozcas todo aquello que nos convierte en el Valle del Hierro: paisajes, hierro, costumbres, museos, ermitas, caseríos, casas-torre,... Somos esto y mucho más, sólo nos faltas tú.

Egun bat duela 50 urte
lagileen ibilbidea

Artzantzaren ekomuseoa

Ogiaren txokoa

Igartubeiti baserria

Antioiko baseliza

Urretxu, Iparragireren
jaioterria

Mineral eta fosilen
museoa

Urola-Garaia eskualdeko
turismo bulegoa

ORDUTEGIA:

Astegunak astelehena salbu: **Larunbata:** 10:00etatik 14:00etara
10:00etatik 14:00etara
15:30etatik 17:30etara

Igandea: 10:00etatik 14:00etara

HORARIO:

Laborables excepto lunes:
10:00 a 14:00
15:30 a 17:30

Sábado: 10:00 a 14:00
16:00 a 18:00
Domingo: 10:00 a 14:00

Informazioa dohan bidaltzen dugu!

¡Solicita información gratis!

Gipuzkoako Foru Aldundia
Kultura, Euzkadi, Garapen eta Ekarpenak

Eusko Jaurlaritzaren Gobernua
Kultura, Garapen eta Ekarpenak

LENBUR
FUNDATZIOA

Atsegin handiz

LENBUR TURISMO BULEGOA: Mirandaola Parkea, Telleriarte z/g, 20230 LEGAZPI, Gipuzkoa
Tfnoa.: +34 943 730428 / Faxe: +34 943 733163 e-mail: mirandaola@lenbur.com

**B E R
R I R O
D I O G U**

EUROPA OSOAN
ONARTUTA
DAGOEN BAHARRA

26 urtetik
beherakoentzat
baino ez

Hamaika abantaila berri
dakarazazu Gazte-txartela
berriak. ahaleginak eta b
gingo lituzke batek bain
gehiagok Gazte-txartela
lortzearren. Zuh, berri, esk
eskura daukazu: sartu
www.gazteaukera.net
www.gaztetxartela.net
web atarietan eta jakin mo
eskuratu edo berri
dezakezun.
Aukeran ematen dizkizun
beherapen, eskaintza eta
abantaila baliatu gabe utzi
ote dituzu?
Gaztea zarenez, aprobe

Gazte-txartela,
gazte altxorra

Eshatu www.gazteaukera.net helbidean eta, ondoren, zatoz gura: **CAJA LABORAL EUSKADIKO KUTXA**

